

- **Mitt tips** | 20 Elever driver barnehage
- **Portrettet** | 26 Lærerframsnakkeren
- **Reportasje** | 32 Skole i et krigsherjet land
- **Gylne øyeblikk** | 37 Stormkastbarna

UTDANNING

2

23. JANUAR 2015

utdanningsnytt.no

«Du kan alltid
gjøre mer»

Christian Gulnes, rektor

- **Knut Hovland**
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no
- **Harald F. Wollebæk**
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no
- **Paal M. Svendsen**
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no
- **Ylva Törnngren**
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no
- **Sonja Holterman**
Journalist
sh@utdanningsnytt.no
- **Jørgen Jelstad**
Journalist
jj@utdanningsnytt.no
- **Kirsten Ropeid**
Journalist
kr@utdanningsnytt.no
- **Marianne Ruud**
Journalist
mr@utdanningsnytt.no
- **Kari Oliv Vedvik**
Journalist
kov@utdanningsnytt.no
- **Inger Stenvoll**
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no
- **Tore Magne Gundersen**
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no
- **Ståle Johnsen**
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no
- **Synnøve Maaø**
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no
- **Randi Skaugrud**
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no
- **Hilde Aalborg**
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no
- **Carina Dyreng**
Markedskonsulent
cd@utdanningsnytt.no
- **Sara Bjølverud**
Markedskonsulent
sb@utdanningsnytt.no

Hovedsaken:
ET OMFATTENDE ANSVAR

Utdanning har intervjuet tre rektorer om jobben som leder. To av dem leder Oslo-skoler, én arbeider i Sandefjord. Her ser vi rektor Robert Evang på Toppåsen skole sør i Oslo.

Gylne øyeblikk

Innerst i stormen med de små fant pedagogisk leder Morten Øvind Kvæl en lykkelig stund.

Innhold

Aktuelt	4	Innspill	40
Aktuelt navn	10	Debatt	46
Hovedsaken	12	Kronikk	52
Kort og godt	18	Stilling ledig/ kurs	56
Ut i verden	19	Minneord	61
Mitt tips	20	Lov og rett	63
Reportasje	22	Fra forbundet	64
Portrettet	26		
Reportasje	30		
Friminutt	36		
Gylne øyeblikk	37		
På tavla	38		

Mitt tips

Mandal videregående skole flyttet undervisningen til åpen barnehage én dag i uka. Da gikk karaktersnittet opp blant elevene i faget barne- og ungdomsarbeider, ifølge lærer Randi Ullestad.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Portrettet

Programleder, forfatter og foredragsholder Andreas Wahl bruker hver minste sjanse til å framsnakke verdens viktigste yrke.

● Der bokstaver er ukjent for de fleste

Bare 28 prosent av afghanerne kan lese og skrive. Mange steder er andelen nede i 2 prosent, ifølge FN/Unicef.

UTDANNING
Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse
Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse
redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall
Per 1. halvår 2014: 150.241
issn: 1502-9778

Design
Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:
Sörmlands Grafiska
www.sormlandsgrafiska.se

Abonnementsservice
Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av
Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktør-plakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen.
Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen. PFUs adresse er Rådhusgt. 17, Pb 46 Sentrum, 0101 Oslo Telefon 22 40 50 40.

Forsidebildet

Utdanning har intervjuet tre rektorer om deres erfaringer. – Jobben er krevende. Du kan alltid gjøre mer, sier rektor Christian Gulnes ved Rosenholm skole i Oslo. Likevel trives han godt.
Foto: Erik M. Sundt

Leder Ragnhild Lied
1. nestleder Terje Skyvulstad
2. nestleder Steffen Handal
Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Viktig lønnsoppgjør i vanskelige tider

Fallet i oljeprisene og nedgangen for norsk krone har ført til flere presseoppslag om at årets lønnsoppgjør nærmest kan avlyses. Det argumenteres blant annet med at norske lønnstakere har hatt en god reallønnsutvikling over flere år, men nå er det på tide å sette på bremsene, i alle fall for en stund framover. At ikke alle kjenner seg igjen i beskrivelsen av de gode årene – blant dem barnehagelærere og lærere – bekymrer ikke ekspertene nevneverdig. Her må alle bidra for at ikke norsk økonomi skal gå helt over styr. Men på nyåret kom noen økonomer på at fallet i kronkursen slett ikke er negativt for alle, aller minst for eksportindustrien. Der kan det tvert om bli oppgang og muligheter for ny lønnsvekst.

Blant dem som har vært aktive i debatten om det kommende lønnsoppgjøret, er Unio-leder Anders Folkestad. Til NRK sa han dette: – Både den svake kronen og den lavere renten skaper et nytt landskap foran tariffoppgjøret. Det er litt for tidlig å si om det vil slå inn, men for oss kan uansett deler av næringslivet oppleve en bedre konkurransesituasjon. Sånn sett kan det være med på å legge et annerledes grunnlag for tariffoppgjørene enn vi har sett de siste årene. Folkestad har også pekt på at barnehagelærere med en årslønn på under 400.000 kroner ikke har mye å gå på.

Fjorårets lønnsoppgjør i offentlig sektor ble i sterk grad preget av lærernes nei til det anbefalte forslaget og den lange streiken i juli og august. Men da var det ikke størrelsen på lønnstilleggene det gjaldt, da var det arbeidstidsordningene i skoleverket som var det store stridstemaet. Ved årets tariffoppgjør vil pengene og de rene tilleggene igjen få større oppmerksomhet, selv om det «bare» er et mellomoppgjør. Ikke minst gjelder det for barnehagelærerne, som fortsatt har et lønnsnivå som er langt unna det som kan kalles akseptabelt. Den prosentvise utviklingen har vært noenlunde lik som for sammenlignbare grupper. Det hjelper imidlertid lite når utgangspunktet var så svakt som det var.

Mange er bekymret for rekrutteringen til både barnehage og skole. Det trengs mange tusen nye barnehagelærere og lærere i årene som kommer, men søkertallene til lærerutdanningene er fortsatt altfor dårlige. Fortsetter det slik, vil mangel på barnehagelærere og lærere bli et enda større problem her i landet, slik det er blitt i Sverige. Mange kan tenke seg å jobbe i barnehage eller skole, men lønnsnivået gjør det lite fristende. Å heve dette er selvsagt ikke det eneste som skal til for å bedre rekrutteringen, men det vil garantert hjelpe.

Knut Hovland

Arbeiderpartiet vil ha lærlingfond

TILSKUDD: Arbeiderpartiet vil at alle bedrifter i en bransje betaler penger til et fond, som bedrifter som tar inn lærlinger, skal få utbetalt penger fra. Utbetalingen fra det foreslåtte fondet skal komme i tillegg til dagens statlige lærlingtilskudd, ifølge Aftenposten. (NTB)

● Spesialundervisning

Nedgangen fortsetter

Etter flere år med økning er andelen elever som får spesialundervisning på vei nedover. 8 prosent av elevene i grunnskolen har nå vedtak om spesialundervisning.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Elever som ikke kan få tilfredsstillende utbytte av vanlig undervisning, har ifølge loven rett til spesialundervisning. 49.672 elever har vedtak om spesialundervisning i år. Det er 3.300 færre elever enn i toppåret 2011, viser de siste tallene fra Grunnskolen informasjonssystem (GSI).

Kraftig økning

I perioden 2005–2011 var det en dramatisk økning i andelen elever som fikk spesialundervisning. Fra 5,7 prosent i 2005 til 8,6 prosent i 2011. Økningen har fått skolefolk og politikere til å klø seg i hodet, og det har de siste årene vært et politisk ønske om å få andelen ned.

Grunner til økningen

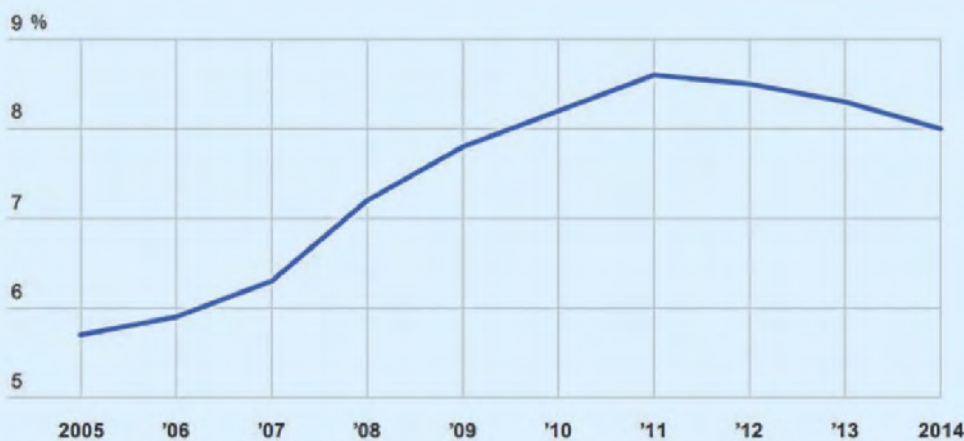
I en forskningsrapport fra 2012, utført av forskningsinstituttet Iris på oppdrag fra KS, viste fagfolk til fem viktige grunner til økningen:

- > presset økonomi i skolen
- > foreldre krever mer av opplæringen
- > Kunnskapsløftet legger mer vekt på elevenes læringsutbytte
- > mer vekt på internasjonale/nasjonale tester og kartlegginger
- > økende bruk av diagnoser.

2/3 av elevene som får spesialundervisning, er gutter. Antallet elever med vedtak for spesialundervisning øker jevnt fra 1. til 10. trinn. På 10. trinn gjelder dette drøyt sju tusen elever i 2014.

Siste ti års utvikling i hvor stor andel av elevene i grunnskolen som har vedtak om spesialundervisning. Tallene for 2005-2013 er fra Kostra. Tallet for 2014 er regnet ut fra GSI-tallene som kom i desember.

Andel elever med spesialundervisning (%)

Venteliste i Oslo

I Oslo vil stadig flere elever gå på spesialskole. Det er ventelister for å komme bort fra normalklassen og inn i en gruppe eller skole med et spesialopplegg.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

På ett år har antall elever som søker seg til spesialskoler og spesialgrupper, økt med ti prosent i Oslo. 400 elever søkte seg bort fra normalklassen i forrige skoleår, mens det for inneværende år var 439 som søkte seg til et spesialtiltak.

Oslo har 8 spesialskoler og 39 spesialgrupper.

Bare 372 av de nye søkerne fikk plass. Alle elever kan søke skolebytte til spesialgrupper og spesialskoler, men grunnet plassmangel prioriteres elevene med størst behov, opplyser Utdanningsetaten. Elever som ikke får plass, kan bli stående på venteliste.

Professor i psykologi Terje Ogden mener politikerne bør bremse utviklingen av stadig mer segregering: – Barn og unge som kobles fra sitt nærmiljø og sine klassekamerater, mister sitt sosiale nettverk og utvikler lett et syn på seg selv som annenrangs individer, sier Ogden, som også er forskningsdirektør ved Atferdssenteret.

I år går 828 barn og unge på spesialskole eller i en spesialgruppe i Oslo. Neste år opprettes spesialgrupper ved nye Teglvirket skole og Veitvet skole.

– Elevtallet i byen øker. Dermed øker også antallet elever i spesialgrupper og på spesialskoler, sier Margaret Westgaard, avdelingsdirektør i Utdanningsetaten i Oslo.

– Hvorfor er økningen i elever i spesialtiltak større enn den generelle økningen?

– Elever og foreldre ønsker et slikt tilbud, og det er sakkyndigvurderinger i alle disse sakene, sier Westgaard.

Utvalg foreslår mer konkurranse om forskningsmidler

FINANSIERING: Et regjeringsoppnevnt utvalg foreslår at universiteter og høyskoler skal konkurrere mer om midler i framtiden, ifølge rapporten kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) mottok 7. januar.

Benjaminprisen til Uranienborg skole

ANTIRASISME: Uranienborg skole i Oslo får Benjaminprisen for 2014 for sitt solide og langvarige arbeid mot rasisme og diskriminering. Prisen er oppkalt etter Benjamin Hermansen, som 26. januar 2001 ble drept 15 år gammel av erklærte nynazister. Drapet var rasistisk motivert.

● Fysisk aktivitet

Kronprinsen takket lærerne

Kronprins Haakon rettet en spesiell takk til lærere og barnehageansatte da han åpnet Friluftslivets år.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Friluftslivets år ble offisielt åpnet i Tøyenparken i Oslo 13. januar. Kronprins Haakon og kronprinsesse Mette-Marit var til stede under åpningen.

– Målet er at enda flere skal få lyst til å drive med friluftsliv. Vi håper flere oppdager hvor gøy det er å være ute, sa kronprins Haakon fra scenen i parken.

Som tilskuere hadde han et mylder av barn.

– Jeg vil rette en spesiell takk til alle lærere og barnehageansatte som tar med barna ut slik vi ser her i dag, sa kronprinsen og speidet ut over parken hvor barn akte, grillet pinnebrød, sto på ski og klatret i tau og klatrevegg.

Til de framfotet barna hadde han en oppfordring: – Mas på foreldrene deres om å dra ut på tur.

Blåfjell barnehage fra Lambertseter i Oslo var blant de mange barnehagene som hadde møtt opp.

– De har lyst til å hilse på kronprinsen, sa Anita Nielsen, pedagogisk leder i barnehagen.

Rundt bålet i parken griller barna pinnebrød. De kan fortelle at det ikke er første gang.

– Vi har et skogsområde rett ved barnehagen, så vi er mye ute, sier Nielsen.

I løpet av 2015 vil flere nasjonale arrangementer og prosjekter finne sted, og ulike organisasjoner

Ola Dæhlen grillet en hel elg i anledning dagen og fikk servere kronprinsen og kronprinsessen under åpningen av Friluftslivets år i Tøyen-parken.

vil gjennomføre lokale aktiviteter. Myndighetene ønsker særlig å nå barn og unge og barnefamilier.

Dagen ble avsluttet med #nattinaturen, som innebar å sove ute. Nærmere 200 ordførere var blant dem som tok en natt ute i naturen.

Ordfører i Oslo, Fabian Stang, hadde møtt opp sammen med hunden Tøffen, som han holdt varm innenfor jakken.

Klima- og miljøvernminister Tine Sundtoft var

blant dem som skulle sove ute. I sin tale oppfordret hun barna til å få med seg de voksne ut.

– De voksne trenger å leke litt mer. Le, løpe litt og bevege oss, sa Sundtoft.

> [Se første del av kronprinsens åpningstale på utdanningsnytt.no/13115](http://Se%20f%C3%B8rste%20del%20av%20kronprinsens%20%C3%A5pningstale%20p%C3%A5%20utdanningsnytt.no/13115)

Hanna, Adin, Othilie og Benedicta fra Blåfjell barnehage koser seg med pinnebrød.

Ordfører i Oslo, Fabian Stang, hadde møtt opp sammen med hunden Tøffen.

● Friluftslivets år (FÅ15)

> FÅ15 er en del av Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv.

> Prosjektet skjer i regi av Klima- og miljødepartementet, mens Miljødirektoratet er prosjektleder.

> Organisasjonen Norsk Friluftsliv har det praktiske ansvaret for gjennomføringen. Det er en paraplyorganisasjon for 15 friluftslivsorganisasjoner med over 722.000 medlemmer.

> Les mer på: www.friluftslivetsar.no

STUDIETILBUD: En kartlegging Nokut (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen) har gjort, viser at flere norske universiteter og høyskoler samarbeider med aktører som ikke har rett til å tilby høyere utdanning i Norge. I noen tilfeller ser det ut som om de eksterne aktørene har tatt helt over ansvaret for studiet, ifølge Nokut.

Kompetanseheving

Statsråden til lærerne: Søk videreutdanning

Torbjørn Røe Isaksen mener politikerne har sviktet lærerne. Nå vil han at kommunene sender over 5000 av dem på videreutdanning i år.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

FOTO Bo Mathisen

Kunnskapsministeren og lederen av Utdanningsforbundet møter Utdanning til et sjeldent felles intervju for å gi en samlet oppfordring til lærerne: Søk videreutdanning!

En satsing på etter- og videreutdanning startet under den rødgrønne regjeringen i 2012, mens dagens regjering har økt satsingen betydelig. I fjor var det rundt 7000 søkere, og halvparten fikk plass på et videreutdanningstilbud. I år er det bevilget penger til 5050 plasser.

– Videreutdanningstilbud er noe lærerorganisasjonene har etterspurt i mange år. Derfor er det viktig å vise at dette er en ordning lærerne og skolene etterspør. Det er fryktelig dumt om vi kaster pengene ut av vinduet fordi det ikke er nok søkere, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) og får bekreftende nikk fra lederen i Utdanningsforbundet.

– Det er viktig at våre medlemmer nå søker for å synliggjøre behovet for etter- og videreutdanning, sier Ragnhild Lied.

– Politisk svikt

I fjor høst lanserte regjeringen Lærerløftet, som beskrev at mange norske lærere mangler formell kompetanse i fagene de underviser i, de bruker for lite oppdatert faglitteratur og vitenskapelig metode, og lærerstudentene bruker mindre tid på studiene enn andre studenter.

– Jeg går ikke god for alt som står i Lærerløftet. Men det har vært så mye negativt fokus på skolen og lærerne at vi blir for lite offensive når det kommer til etter- og videreutdanning, sier Lied.

Røe Isaksen påpeker at disse manglene har sitt utgangspunkt i en politisk svikt.

– Det var ikke norske lærere som bestemte hva

slags lærerutdanning man skal ha. Det var ikke norske lærere som bestemte at man ikke skal bygge opp et videreutdanningssystem som gir en reell mulighet for å få faglig påfyll. Det er vi politikere som må ta ansvar for det, sier Røe Isaksen.

– Må akseptere ufaglærte vikarer

Staten har de siste årene tatt en stadig større del av regningen for kommunene når de sender lærere på videreutdanning.

– Kommunene skal kartlegge kompetansen blant lærerne, og vi har varslet at det blir strengere kompetansekrav som må følges. Kommunene skal lage langsiktige planer for hvordan de skal gi faglig påfyll til de ansatte i skolesektoren, sier Røe Isaksen.

– Over 5000 lærere skal i nokså stor grad tas ut av undervisningen for å få videreutdanning. Er det nok lærere til å fylle vikarbehovet?

– Det er viktig for skolene å organisere dette så det ikke går ut over elevenes undervisningstilbud. Det er vanskelig å gå fra jobben for å ta videreutdanning hvis lærerne vet at elevene da får ufaglærte vikarer i en periode, sier Lied.

– KS har sagt at det ikke er nok faglærte vikarer til å erstatte alle lærere i videreutdanning. Tenker regjeringen mer på framtidens elever enn på de elevene som går i skolen nå?

– Veldig mange skoler klarer dette uten å ta inn ikke-kvalifiserte vikarer. Det er uansett ikke et alternativ å si at vi ikke kan satse på faglig påfyll fordi lærerne i noen perioder da vil være borte fra undervisningen. For mange kommuner, kanskje med unntak av de aller minste, vil det være mulig på langt nær å eliminere behovet for ufaglærte vikarer gjennom å planlegge hvilke videreutdanningstilbud lærerne tar, lage vikarpooler og ha en langsiktig plan, sier Røe Isaksen.

Viktige datoer

1. februar: Lærere kan begynne å søke.

15. mars: Søknadsfrist.

15. april: Skoleeier sier ja eller nei til søknaden.

Mai 2015: Utdanningsdirektoratet gir tilbakemelding til søkerne.

Vil utdanne ufaglærte

Kunnskapsministeren sier at regjeringen også satser 50 millioner kroner på å videreutdanne ansatte i skolen som kun mangler en pedagogisk påbygging. Han mener alle tiltakene handler om å øke læreryrkets status i tiden framover.

Ragnhild Lied sier gode videreutdanningsordninger vil gjøre det mer attraktivt å bli lærer. Hun mener det er en del kommuner som ikke har tatt inn over seg kravene som blir stilt til lærerne i dag og behovet for kompetanseutvikling.

– I kommunene har vi sett stadige innstramninger i bemanningen. Mange har bygd ned vikarpoolene, noe som gjør det vanskeligere å få inn kvalifiserte vikarer når lærere skal ut i videreutdanning, sier Lied.

Tok i bruk ny skole til en halv milliard kroner

NY SKOLE: 5. januar tok 600 elever og 145 ansatte i bruk nye Hønefoss videregående skole. Den har kostet 475 millioner kroner. Skolen har et bruttoareal på 14.000 kvadratmeter, ifølge en pressemelding fra Buskerud fylkeskommune.

618.996

elever går i grunnskolen skoleåret 2014/15. Det er 3669 flere enn forrige skoleår, viser tall fra Grunnskolens informasjonssystem.

● To ordninger for finansiering

Vikarordning:

Læreren frigjøres fra jobb for å studere tilsvarende 37,5 prosent av full stilling for 30 studiepoeng. Resten må gjøres på fritiden.

Stipendordning:

Læreren kan studere ved siden av jobb eller ta ulønnet permisjon og kompensere tapt lønn med stipendet. Det gis inntil 100.000 kroner for 30 studiepoeng.

Kilde: Utdanningsdirektoratet.

Mer info på: udir.no/Utvikling/Videreutdanning/Larere

Utdanningsforbundets leder

Ragnhild Lied og kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen oppfordrer lærerne til å benytte seg av den utvidete ordningen for videreutdanning.

– Skreddersydd for lærere

Flere forskere, som professor Thomas Nordahl ved Høgskolen i Hedmark, mener man bør satse mer på å videreutvikle lærernes undervisningspraksis enn fagkunnskap.

– Er det en fare for å glemme pedagogikken oppe i alt snakket om fagkunnskap?

– Det er overhodet ingen fare. Det er ingen motsetning mellom læreren som pedagog og læreren som fagperson. Det er godt forskningsbelegg for at det har noe å si hva slags faglig fordypning man har som lærer, sier Røe Isaksen.

Han mener det har oppstått misforståelser rundt hva videreutdanningstilbudene faktisk inneholder. Han og Lied viser til undersøkelser med klare positive tilbakemeldinger fra deltakende lærere.

– Disse tilbudene er lagt opp for å styrke den

praktiske pedagogikken. De er skreddersydde for lærere. De forteller at det de lærer, er noe de kan ta med tilbake til klasserommet og bruke, sier Lied.

Kvalitet og kvantitet

Etter- og videreutdanningstilbudene for lærere har vokst i rasende fart på universiteter og høyskoler etter satsingen. Lied understreker at en stadig utvidelse av tilbudet ikke må gå ut over kvaliteten.

– Det må ikke bli viktigere med kvantitet enn kvalitet. Det må heller ikke ramme kvaliteten i grunnutdanningen, gjennom at de faglig sterkeste ressursene på lærerutdanningene blir flyttet over til videreutdanningstilbudene, sier hun.

Kunnskapsministeren vedgår at kvaliteten på tilbudene er noe man må holde øye med og viser

til at Utdanningsdirektoratet fører omfattende kvalitetskontroll.

– Hvordan skal dere måle suksess eller fiasko for denne satsingen?

– Målet er at elevene lærer mer. Det er ikke vår plan å bygge opp videreutdanningssystemet som en engangssatsing i noen år, for så å bygge det ned igjen. Vår visjon er at normaltstanden for en lærer er at du med jevne mellomrom får tilbud om faglig påfyll, sier Røe Isaksen.

Lied mener regjeringen også må satse ekstra på kommuneøkonomien, hvis dette skal gå.

– Bemanningssituasjonen må være slik at man klarer å ha lærere ute i videreutdanning uten å måtte tilsette ufaglærte vikarer. Da har man kommet så langt at dette systemet kan bli varig og ikke bare et blaff, sier hun.

Får ikke fritak fra dataundervisning

AVSLAG: I en årrekke har 11 elever fordelt på Samkom skole og Vennesla ungdomsskole hatt fritak fra undervisning i informasjons- og kommunikasjonsteknologi av religiøse årsaker. Nå har Fylkesmannen i Vest-Agder gitt endelig avslag på søknaden om fritak, skriver Fædrelandsvennen.

Zola-prisen

Sandefjord-lærere hedret for

De to Sandefjord-lærerne Marius Andersen og Joakim Volden mottok 13. januar Zola-prisen for sivilt mot. Prisen tildeles personer som har motarbeidet forhold i Norge som truer grunnverdier som menneskeverd, demokrati og rettssikkerhet.

TEKST Kari Oliv Vedvik og Jørgen Jøelstad | kov@utdanningsnytt.no

I 2011 innførte Sandefjord kommune en ny praksis hvor barneskoleelever skulle evalueres i et skjema med opp mot 70 avkryssninger for «under forventet», «tilfredsstillende» eller «over forventet» måloppnåelse.

Lærerne Marius Andersen og Joakim Bjerkeley Volden nektet å bruke skjemaene. De mente denne type evaluering av elever i barneskolen var skadelig. Kommunen satte til slutt advokater på saken, og de to ble varslet om at de kunne bli oppsagt på grunn av ordrenekt. Samtidig vokste det fram et læreropprør, og flere og flere lærere nektet å bruke skjemaene.

Saken engasjerte til slutt hele landet, og medier som VG og NRK lagde flere saker om de to lærernes kamp mot systemet i Sandefjord. Det hele endte med at de fikk beholde jobbene, og krysskjemaene ble fjernet i 2014.

Marius Andersen og Joakim Volden takket støttespillere, familie og venner under prisutdelingen på Nobelinstittuttet i Oslo.

– Og især vil vi takke hverandre, sa de to i takketalen.

Skal feire

De to lærerne takket også for støtte fra Utdanningsforbundet. Leder i Utdanningsforbundet Sandefjord, Heidi Engen, sier det fortsatt er endringer de vil kjempe for i kommunen.

Andersen og Volden er glade for at prisen gjør at saken de har jobbet for, går inn i historiebøkene og ikke vil bli glemt med det første.

– Dette har handlet om å stå opp for elevene, egne verdier og skolens verdier. Og å stå imot et bedriftsøkonomisk verdisetet hvor effektivisering og penger er drivkraften, sier Andersen og Volden.

Etter å ha vært sykmeldt i en lang periode, er de nå begge tilbake i full jobb.

– Denne saken har ført til sterkere samhold blant lærerne, og det er kjempebra. Det er mer åpenhet og rom for å diskutere og være uenige. Og den faglige argumentasjonen er i sentrum. Det er viktig at vi lærere blir flinkere til å bruke fagterminologi og fagkompetansen til å argumentere for hva som er bra for elevenes læring og utvikling, oppsummerer de to.

– Hvordan har denne kampen påvirket dere personlig?

– Jeg har hatt mange runder med meg selv. De har handlet om verdier, om læring, motivasjon og vurdering. Det har gitt meg økt kunnskap og erfaring. Jeg kjenner også at jeg ikke er helt hundre prosent igjen med hensyn til helse. Blant annet opplever vi begge å ha større emosjonelle svingninger enn før, sier Andersen.

– Ville dere gjort det samme igjen?

– Ja. Hvis jeg skulle valgt annerledes, måtte jeg ha sluttet som lærer. Jeg kunne ikke vært i et slikt system uten å si ifra, sier Andersen.

– Enig, men det har kostet. Samtidig ser vi at lærerne står mer samlet nå. Så denne situasjonen

Frp vil gjøre det lettere å sparke rektorer

REKTORKRAV: Rektorene bør ansettes i tidsavgrensede stillinger, måles etter innsats og bli sagt opp om de ikke oppfyller målkravene. Det foreslår Fremskrittspartiet, som vil bedømme rektorene etter blant annet karakterresultater, budsjettdisiplin, mobbing og trivsel i skolen, ifølge Klassekampen.

Politiet lærte elevane nettvett

DIGITAL MOBBING: Fleire elevar ved Kannik ungdomsskole i Stavanger har blitt digitalt mobba og frårøva identiteten. Skulen har meldt saka til politiet, som no etterforskar tilfella. Nyleg fekk elevane òg opplæring i nettvett av politiet, som vitja skolen, melder NRK Rogaland.

sivilt mot

Prisvinnerne

Joakim Bjerkely Volden (til venstre) og Marius Andersen (til høyre) ble gratulert av blant andre Steffen Handal, nestleder i Utdanningsforbundet.

FOTO KARI OLIV VEDVIK

– Styrket menneskeverd og rettssikkerheten i skolen

Zola-prisens styreleder, Petter Mejlænder, mener de to lærernes innsats har virket positivt for menneskeverd og rettssikkerhet i norsk skole som helhet.

Under prisutdelingen sa Mejlænder at de to lærerne havnet midt oppe i en samvit-tighetssak og skapte ytringsfrihetshistorie.

– Dette er første gang Zola-prisen har gått til to personer. Gitt sakens natur var det ingen som kunne løfte en sann sak alene. De to måtte stå sammen, sa Mejlænder.

Zola-prisen deles ut for 17. gang. Blant tidligere prisvinnere er samfunnsdebat-tant Amal Aden, filmskaper Margreth Olin og varsleren Per-Yngve Monsen. I fjor gikk prisen til Jan Harsem for hans arbeid med Scandinavian Star-saken.

Stusser over juryens vurdering

Skolesjefen i Sandefjord ser på prisen som en hedring av to ansatte, men stiller spørsmål ved juryens bruk av kriteriene.

TEKST Harald F. Wollebæk

– Vi setter stor pris på ansatte som har et glø-dende engasjement for skolen og det de tror på. Men det er ikke dermed gitt at vi er enige i deres synspunkter, sier Simen Seeberg, skole- og bar-nehagesjef i Sandefjord kommune til Utdanning.

– Opplever du pristildelingen som en indirekte kritikk av Sandefjord kommune?

– Dette er en hedring av to av våre ansatte. Det opplever vi det som. Men i disse dager, da det har vært store tumulter i Frankrike om demokrati og ytringsfrihet, stiller jeg meg litt undrende til om dette er innenfor kriteriene. Men det får jo juryen svare på.

vil forhåpentlig ikke oppstå igjen, sier Volden.

– I så fall kommer nok vi til å ville være like engasjerte enda en gang, sier Andersen.

Rørt nestleder i Utdanningsforbundet

Blant de frammøtte i festsalen på Det Norske Nobelinstitut i Oslo var nestleder i Utdanningsforbundet Steffen Handal.

– Det er rørende å se at to lærere har vunnet fram, slik disse to har gjort. Det er viktig at opp-røret kom fra grasrota, og dette er noe som har skapt stort engasjement blant lærere, sier Handal til Utdanning etter prisutdelingen.

● Foreldreutvalget for grunnskolen

For første gang på flere år økte tallet på henvendelser til FUG angående mobbing.

ILL. FOTO BO MATHISEN

Flere foreldre tar kontakt

Foreldreutvalget for grunnskolen hadde stor økning i antall henvendelser i fjor.

I 2014 tok 605 foreldre kontakt med Foreldreut-valget for grunnonplæring (FUG). Det er en opp-gang på 60 saker fra året før.

For første gang på flere år økte tallet på henvendelser om mobbing. I 2014 kom det 70 henvendelser om mobbing mot 44 henvendelser i 2013.

– Vi håper ikke våre tall varsler at enda flere opplever mobbing enn de vi alt vet om fra Elevun-dersøkelsen, sier FUG-leder Elisabeth S. Gundersen.

Færre enn før klager imidlertid på vanskelig kommunikasjon med rektor.

På topp blant de 605 henvendelsene ligger spørsmål om organisering (193). Her spør foreldre om skolenedleggelse, klassesammensetning, undervisningstilbudet, skyss eller annet knyttet til lovverket.

Aktuelt navn

Sympatisladderen

Den prisvinnende avistegneren Egil Nyhus har påført selvportrettet en sladd, i sympati med kollegaer som har blitt rammet av terror.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

ILLUSTRASJON Egil Nyhus

● Egil Nyhus (53)

Hvem

Avistegner, illustratør og barnebokforfatter. Har mottatt en rekke priser og utnevnelser, ble blant annet kåret til årets avistegner i 2013.

Aktuell

Stiller ut tegninger sammen med andre avistegnere i Stavanger i regi av Nasjonalt senter for tegning og ytringsfrihet.

Kan alt tegnes og publiseres?

Nei, ingen stat har absolutt ytringsfrihet, ei heller Norge.

Har du noen gang pålagt deg selv selvsensur?

Stadig vekk. For eksempel dekker jeg til nakne kroppsdeler som kan ta fokuset vekk fra et annet poeng. Men det er kanskje ikke selvsensur, mer bevisst kommunikasjon.

Ville du ha vegret deg for å tegne profeten Muhammed?

For meg personlig er det ikke enkelt å tegne Muhammed nå. Jeg synes selvfølgelig det er viktig å utfordre undertrykkende, autoritære ideologier som ekstreme islamister prediker. Men å tegne profeten i dag kan så lett fjerne fokuset, ikke minst når folk blir så dypt såret personlig. Kritikken er jo rettet mot maktutøverne. Dessuten er jeg vel også skremt til selvsensur, dessverre.

Har noe du har tegnet ført til trusler?

Lederen for en kriminell MC-bande var svært misfornøyd med en snill, liten karikatur av deres lokale etablering og ringte for å instruere meg til en bedre oppfølgertegning. En overraskende ubehagelig opplevelse.

Hvorfor bør folk være opptatt av ytringsfriheten?

Fordi det er grunnlaget for demokratiet – hvor vi alle skal ha en stemme.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

En som inspirerer! Jesus? Konfusius? Bli det litt for belærende, kanskje?

Hvem ville du gitt straffelekse?

Sjølgede gubber som bare snakker om seg og sitt.

Du får holde en undervisningstime for den norske befolkning. Hva handler timen om?

Helst noe viktig om raushet og fordelene med å være snill, men det hadde vel endt opp med noe om å formidle med tegning.

Hva er ditt største fortrinn?

Jeg er i hvert fall veldig takknemlig for at jeg faktisk kan ha tegnetalentet mitt som ledebrot.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Jeg stønner og stresser, og ikke noe mer. Dessverre. Jo, forresten, jeg setter på musikk!

Hvem er din favorittpolitiker?

Den som får meg til å se en sak fra en ny vinkel.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Den kulturelle skolesekken-forestillingen «To menn og en tavle», som jeg viser sammen med tvillingbroren min Svein, som også er tegner. I tillegg kildesorterer jeg, men jeg må innrømme at jeg dessverre har sluttet å sortere ut platen fra vinduet i papirkonvolutten.

Hvilke tvangstanker har du?

At husholdningen alltid må ha en ananas.

«Jeg er vel også skremt til selvsensur, dessverre.»

Heldagskurs i matematikk

ASCHEHOUG har gleden av å invitere matematikklærere på ungdomstrinnet til heldagskurs. Vi byr på faglig innhold som oppdaterer deg på algebra, bruk av GeoGebra og eksamensoppgaver i matematikk.

I tillegg vil vi vise fram vårt nye læreverk *Nummer 8-10*.

Gled deg til en matematikkdag med faglig påfyll og kollegialt samvær!

Program

- 09.30 - 09.45 Registrering, kaffe og velkomst
- 09.45 - 10.30 **Hvorfor styrker man algebra i skolen?**
- 10.30 - 10.45 Pause
- 10.45 - 11.30 **Hvordan undervise elevene i algebra?**
- 11.30 - 12.30 Lunsj
- 12.30 - 13.15 **Bruk av GeoGebra til å løse funksjonsoppgaver**
- 13.15 - 13.30 Pause
- 13.30 - 14.10 **Hvordan hjelpe elevene til å løse dagens eksamensoppgaver?**
- 14.10 - 14.15 Avslutning

Dato og kurssted

- Mandag 23. mars Scandic Ishavshotel, Tromsø
- Tirsdag 24. mars Scandic Nidelven Hotel, Trondheim
- Onsdag 25. mars Radisson Blu Royal Hotel Bryggen, Bergen
- Torsdag 26. mars Royal Christiania Hotel, Oslo

Arne Hole,
førsteamanuensis og
forfatter

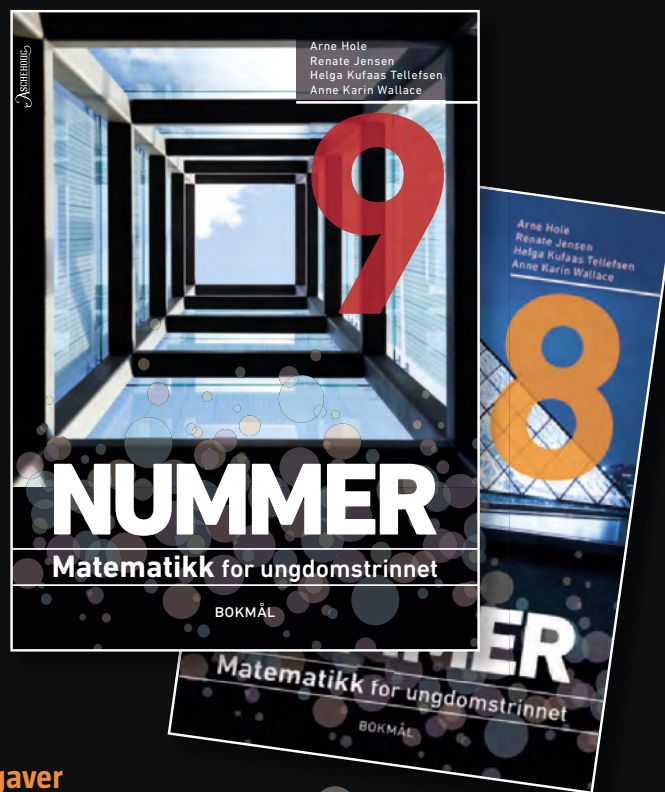
Renate Jensen,
lærer og forfatter

Anne Karin Wallace,
lærer og forfatter

Helga Kufaa Tellefsen,
høgskolelektor og
forfatter

**Frist for
påmelding
26.02.**

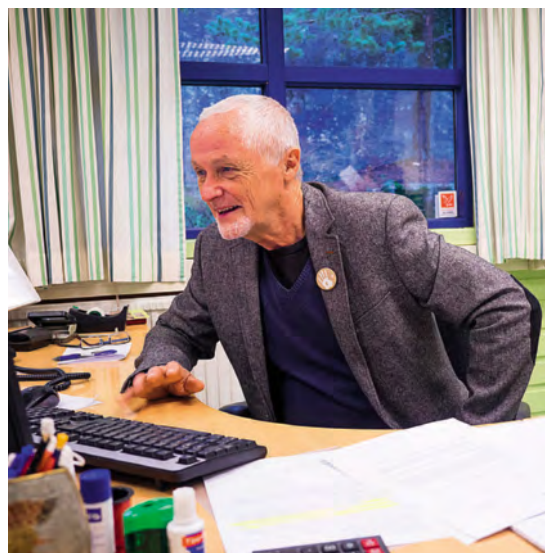
Påmelding på aschehoug.no

Ta kontakt med Line Holst på line.holst@aschehoug.no for mer informasjon.

ASCHEHOUG

Tusenkur

Skolens faglige, pedagogiske og administrative leder skal ha pedagogisk kompetanse og ledererfaring, samarbeide, motivere, inspirere, slukke branner, trøste og bære. I tillegg er det kommet nye krav som gjør at rektorrollen er radikalt endret.

rektorrollen

● **Turbulens for rektor**

Gjennom ledelsesfilosofien **New Public Management** er styringen av offentlig sektor betydelig endret de siste årene.

Styringsformen oppsto på New Zealand på 1980-tallet.

Styringsprinsippene kom inn i norsk skole med stortingsmeldingen «Organisering og styring i offentlig sektor» i 1990.

Med reformen **Kunnskapsløftet** i 2006 ble det lagt tydelig vekt på mål- og resultatstyring, myndiggjøring av profesjonen, ansvarliggjøring og kunnskapsbasert yrkesutøvelse. For å sjekke at målene nås er det innført **statlige tilsyn** på en rekke områder.

Kravet til at rektor skal ha lærerutdanning ble fjernet fra opplæringsloven i 2003. Men det stilles krav om at rektor skal ha pedagogisk kompetanse og nødvendige lederegenskaper.

I 2009 innførte myndighetene en toårig **rektorutdanning** for rektorer i full jobb. Rundt 2000 rektorer har tatt utdanningen, men 30 prosent mangler slik lederutdanning. Myndighetene har vedtatt at utdanningen, som tilbys av seks institusjoner, skal fortsette.

Ifølge Utdanningsforbundet har rektors **rapporteringsplikt** til grunnskolens informasjonssystem GSI økt med 50 prosent. Det er blitt færre skoler og økt elevtall.

Rektor presses av mål- og resultatstyring, offentliggjøring av elevresultater, skolerangeringer og økte krav til rapportering. Noen liker presset.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

FOTO Erik M. Sundt

Mer resultatorienterte rektorer

Utdanning har møtt tre rektorer for å få vite hvordan de takler lederrollen. To av dem holder til i Oslo, én i Sandefjord. De to kommunene er kjent for å være omstridte og kravstore skoleeiere. Samtidig kan begge vise til gode elevresultater.

Rektor Robert Evang ved Toppåsen skole sitter og forbereder seg til et personalmøte der resultatene fra de nasjonale prøvene skal gjennomgås. I tillegg forbereder Evang at skolen skal ha nasjonalt tilsyn. Spesialundervisning er tema. Skolen har noen spesialgrupper og samarbeid med Søndre Aas gård.

Evang var tidligere rektor ved Greverud skole i Oppegård kommune i Akershus. Men for ni år siden søkte han rektorjobb ved Toppåsen sør i Oslo og fikk den.

– Jeg søkte meg bevisst til Oslo. Jeg var lei av å være rektor i en kommune der rådmannen kun var interessert i om budsjettet gikk i balanse. Selv er jeg opptatt av at elevene skal klare seg best mulig på skolen, både faglig og sosialt. Som rektor vil jeg gjerne bidra til å utvikle et best mulig læringsmiljø på skolen. Da trenger jeg en skoleeier som er opptatt av det skolefaglige.

Det synes han Utdanningsetaten i Oslo kommune er.

– Har noen av mine lærere behov for kurs eller etterutdanning, melder jeg fra om det til etaten. Er det rom for tiltakene vi etterspør, strekker de seg langt. Ikke alle er like glad i Utdanningsetaten i Oslo som skoleeier. Kona mi er også rektor. Hun

lever fint med å være rektor i en kommune som ikke styres på samme måte som Oslo, sier Evang.

– *Hvordan gjør Toppåsen det på nasjonale prøver?*

– Noen ganger ligger vi litt over, noen ganger litt under snittet. Rundt 60 prosent av våre elever har tospråklig bakgrunn. Derfor er vi opptatt av lesingen. God kompetanse der har betydning for alle fag. Vi har egen ressurslærer i lesing og et ressursteam som kan bistå lærerne. Det er bra.

– *Sommeren 2013 la Aftenposten ut et interaktivt kart der 123 rektorer i Oslo fikk karakterer, basert på kontraktene Utdanningsetaten har hatt med hver enkelt rektor. Hva tenker du om det?*

– Her bryr vi oss ikke så mye om den typen medieoppslag. Men vi bryr oss om læringsmiljøet på skolen vår og om elevenes faglige resultater.

– *Mange mener at Utdanningsetaten i Oslo er altfor opptatt av mål- og resultatstyring og at det som ikke kan måles, skyves i bakgrunnen. Hva mener du?*

– Jeg synes Utdanningsetaten gir oss klare foringer når det gjelder å prioritere grunnleggende ferdigheter. Det er jeg helt enig i. Men skolen har også et ansvar for en større bredde i opplæringen. Vi skal bidra til å utvikle gagns mennesker.

– *Hva slags bakgrunn har du for rektorjobben?*

– Lang erfaring som lærer og flere lederkurs. Jeg tok lærerutdanning i Halden. Etter det har jeg jobbet ved både barneskoler og ungdomsskoler, blant annet Haugenstua, Råholt, Kroer og Alverne.

Han har hatt som prinsipp å bytte jobb hvert sjette år.

«Jeg var lei av å være rektor i en kommune der rådmannen kun var interessert i om budsjettet gikk i balanse.»

Rektor Robert Evang (bildet) ved Toppåsen skole

– I tre år var jeg lærer i den norske kolonien i Qatar. Der underviste jeg barna til ingeniører i Norsk Hydro. Jeg hadde få elever, og det var kun nødvendig å ta i bruk de to øverste karakterene på skalaen.

Faglig var lærerjobben utfordrende, men elevene kunne like gjerne fått en arbeidsplan hver morgen og jobbet med den, sier han.

– Etterpå var jeg noen år i Norsk Hydro. Det var interessant, men jeg ble lei av at jeg ikke kunne snakke med noen på nabokontoret uten at det skulle faktureres internt. Derfor søkte jeg meg tilbake til skolen, sier Evang.

– I skolen har vi en flat struktur med vekt på samarbeid. Det passer meg bedre.

– Har rektor for mange administrative oppgaver som stjeler tid fra å være pedagogisk leder?

– Jeg har nå fått en veldig dyktig og kompetent kontorleder her, som steller med budsjett, regnskap og andre administrative oppgaver. Vi har også en dyktig vaktmester og flinke renholdere. Det gjør at arbeidspresset er til å leve med.

– Hva er det vanskeligste i rektorjobben?

– Dårlig samvittighet overfor elever som sliter, de som ikke vil eller ikke klarer å lære. Skolene makter ikke å gjøre nok for elever med alvorlige psykiske problemer.

– Hva skal til? Økt lærertetthet?

– Utdanningsforbundet ønsker seg det, men det hjelper ikke nødvendigvis elever med alvorlige psykiske problemer, sier Evang. Han har heller ingen tro på å styrke skolehelsetjenesten.

– Det elevene får nå, er langt fra nok: én times samtale med barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk én gang i måneden. På dette feltet har jeg kun én gladhistorie å vise til. Da fulgte barnevernet opp en elev daglig i et halvt år. Eleven ble møtt før og etter skoletid og fikk tett oppfølging i skoletiden, forteller Evang.

Han mener at det å skape et godt psykososialt miljø og motarbeide mobbing er blant skolens aller viktigste oppgaver.

– Hvordan holder du kontakten med elevene?

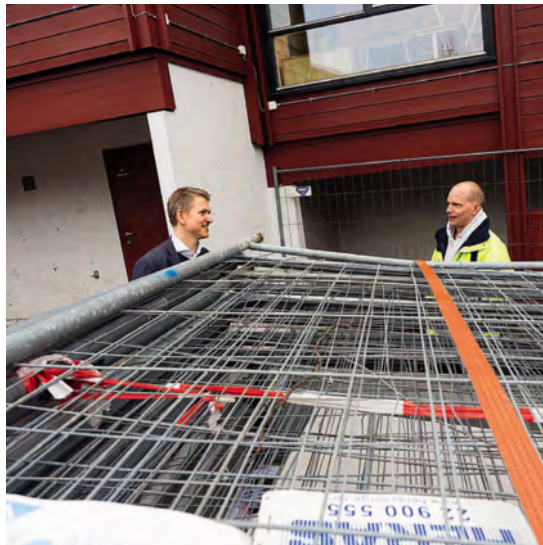
– Jeg vandrer rundt. Dessuten følger jeg opp skolemilk- og skolefruktordningen. Her møter jeg mange elever, men ikke alle. Nå må foreldrene bestille og betale på nett. Tre dager i uka tar jeg imot elevene i skolegården.

– Hvordan er foreldresamarbeidet?

– Vi har et aktivt FAU (foreldrerådets arbeidsutvalg, red.anm) her på skolen. Foreldre og lærere har blant annet dannet et kor sammen. Noen av foreldrene bidrar når skoleavisen Toppnytt produseres. Redaksjonen består av elever. FAU arrangerer også søndagskafé på skolen. De fleste foreldrene er opptatt av hvordan barna klarer seg, og har det, på skolen.

– Er det noe du savner?

– Leksehjelpen som tidligere ble organisert på Holmlia. Manglende økonomisk støtte gjorde at den ble nedlagt. Å legge ned et tiltak med så stor betydning for mange elever er kortsiktig.

«Skoleåret begynte trøblete.»

Rektor Christian Gulnes (bildet over), Rosenholm skole

Trøblete skolestart for Rosenholm-rektoren

Utenfor Rosenholm skole, ikke langt fra Toppåsen, er parkeringsplassen stappfull. Mange biler er parkert på veiskulderen utenfor. På skolens område står arbeidsbrakkene og midlertidig oppsatte gjerdene. Rektor Christian Gulnes forklarer hvorfor:

- Et fjernvarmerør sprang lekk, og mye varmt vann sprutet ut. Første etasje er ødelagt, med store soppskader.

Han har nettopp avsluttet et møte og kommer ut i personalrommet for å møte Utdanning.

- Arbeidsplassene til lærerne er avstengt, elevenes spesialrom likeså. I tillegg er mye læremateriell stablet i en garasje. Så skoleåret begynte trøblete, sier Gulnes.

Men skolen har likevel gått sin gang. Og da resultatene fra de nasjonale prøvene ble offentliggjort desember 2014, viste Rosenholm-elevene framgang i alle fag. Særlig gjorde 5. trinn det bra i engelsk. Snittet for Oslo lå på 53 poeng, for hele landet 50 poeng, for Rosenholm-elevene 56 poeng. I lesing og skriving, 54.

- Elevene her trener på språk og begreper allerede i barnehagen, men uten at det gjøres til skolefag. Dessuten har vi veldig dyktige lærere her, forklarer Gulnes.

- *Rosenholm har 73 prosent tospråklige elever. Hvordan er det da mulig å oppnå resultater på nasjonale prøver som ligger langt over landsgjennomsnittet?*

- På vår skole er mange tredje generasjons innvandrere, understreker Gulnes.

- *Når skoler i innvandrertette områder i Oslo øst får gode resultater på nasjonale prøver, mistenkes skolene for å frita en høy andel elever. Hva med dere?*

- Vi følger fritaksreglene, og målet er å frita færrest mulig. Får vi elever som ikke har hatt norsk tidligere, gjør vi en språkkartlegging. Vi har flere tospråklige lærere her som kan bidra med kompetanse. Men de jobber som vanlige lærere og faglærere, understreker Gulnes.

- *Skolen er bygget som flere mindre bygninger. Hvilke utfordringer gir det?*

- Avstanden fra klassehusene til personal-

rommet er relativt stor. Derfor blir lærerne ofte værende i klassehuset sitt også når de ikke har undervisning. Det gir mindre rom for samarbeid utover den faste samarbeidstiden. Fordelen med klassehusene er at lærere og elever blir godt kjent. Det verste er å ikke vite om, eventuelt når, bygningene skal restaureres eller rives, sier Gulnes.

- *Noen rektorer kommer til å forhandle fram lokale arbeidstidsavtaler. Hvordan ser du på det?*

- Oslo har en egen avtale, så for oss er situasjonen annerledes enn i resten av landet. Av og til kan jeg savne mer samarbeidstid, men jeg tror det er mulig å få til uten konflikt. Lærerne her er veldig løsningsorienterte. Jeg må ofte jage dem hjem, sier Gulnes.

Han er straks klar for en skolevandring. På vei ut passerer vi kontorleder Tony Austria. Han holder styr på Gulnes i det daglige og bistår med det administrative arbeidet. Gulnes tar oss med til en 1.-klasse. Her underviser Shahnaz Ghalati, faglærer i matematikk. Selv om både rektor og Utdanning er på besøk, fortsetter timen som før. Elevene legger sammen tall og skriver riktige svar på tavla. I løpet av de minuttene vi er inne, regner ingen feil.

- Av og til avtaler jeg på forhånd, men det hender også at jeg stikker innom. Ingen av lærerne får høye skuldre av den grunn, sier Gulnes.

- *Hva slags ledelsesfilosofi inspirerer deg?*

- Mitt mål er at skolens personale og jeg skal bidra til å gi elevene god faglig og sosial kompetanse slik at de kan lykkes og bli gode samfunnsdeltakere. Her jobbes det systematisk med grunnleggende ferdigheter. Noen elever bruker lengre tid på å lære, men alle skal ha god progresjon. På rektorutdanningen lot jeg meg inspirere av metoden som kalles elevsentrert ledelse, sier Gulnes.

Gulnes tok lærerskole på Elverum og begynte som lærer ved Prinsdal skole i Oslo, der han også har vært inspektør og assisterende rektor. For ett år siden fikk han rektorjobben på Rosenholm.

- *Hva synes du om offentliggjøringen av resultatene på de nasjonale prøvene?*

FOTO MARIANNE RUUD

«Jeg var grunnleggende uenig i den måten å styre skolen på.»

Rektor Knut Søyland (bildet til venstre), Skiringssal folkehøgskole

Førsteamanuensis Eli Ottesen.

FOTO MARIANNE RUUD

– Som skole må vi tåle et offentlig søkelys. Slik de nasjonale prøvene er utformet nå, synes jeg de fungerer godt, poengskalaen også. Men personlig misliker jeg at resultatene brukes til rangering av skoler. Det er ikke målet med dem, sier Gulnes.

– Hva synes du om rektorutdanningen?

– Jeg var skeptisk. Den virket så teoretisk. Men i ettertid vil jeg gjerne få skryte av utdanningen, jeg ser at jeg har nytte av den. Den får meg til å reflektere over egen praksis. I høst tok jeg med staben til Sverige på internseminar om skoleutvikling. Tilbakemeldingene var gode. Jeg har dyktige medarbeidere her.

– Foreldresamarbeidet fungerer også godt. Mange av foreldrene har selv vært elever ved Rosenholm. Engasjerte foreldre motiverer oss til å stå på enda hardere. Jeg har fremdeles et brennende lærerhjerter, understreker Gulnes.

– Da Utdanningsforbundets tidligere leder, Mimi Bjerkestrand, begynte som rektor etter mange år som tillitsvalgt, sa hun at det som overrasket henne mest, var hvor mangfoldig jobben er. Er du enig?

– Det er jeg helt enig i. På én og samme dag skal du jobbe med budsjett og administrasjon, oppgaver, lede personalet, forholde deg til elever, foreldre og bygningsarbeidere. Av og til må du også fikse et eller annet praktisk, sier Gulnes.

– Jobben er krevende. Du kan alltid gjøre mer. Likevel har jeg klart å finne en balanse.

Sandefjord-rektor trakk seg fra jobben

På Skiringssal folkehøgskole i Sandefjord møter Utdanning Knut Søyland. Han var rektor ved Framnes skole i Sandefjord i drøyt åtte år. Men da kommunen i perioden fram til 2011 ville innføre en mål- og resultatstyrt ledelsesmodell, valgte Søyland å trekke seg fra stillingen.

– Jeg var grunnleggende uenig i den måten å styre skolen på. Jeg ville rett og slett ikke klart å lede personalet mitt etter de retningslinjene, sier Søyland og fortsetter.

– Men jeg sa ikke opp ansettelsen min i Sandefjord kommune. Jeg trakk meg fra rektorstillingen og ble tilbudt en annen jobb i kommunen.

– Blant annet reagerte jeg på utformingen av og kravene til den nye rektorrollen, sier han.

– For meg som rektor var det aller viktigste at elevene lærte og at de hadde det bra. I skolen har vi et stort og viktig samfunnsoppdrag, vi skal inkludere alle. Da passer ikke resultatorientert målstyring, mener Søyland.

Han er rystet over det som skjedde med de oppsigelsestruede lærerne i Sandefjord i 2013 og håper regimet nå har endret seg.

– Når jeg treffer tidligere kolleger, forteller de at de står på og at det går bra. Det som bekymrer meg, er at når jeg spør «Men hvordan har du det EGENTLIG?» slår mange blikket ned, sier Søyland.

Han fikk først en administrativ stilling i kommunen, men da rektorjobben på Skiringssal ble ledig, søkte han den. Blant 14 søkere ble Søyland valgt.

– Folkehøgskolen styres ikke etter de samme retningslinjene. Derfor liker jeg meg veldig godt her. På Skiringssal er det rom for de kreative fagene, sier Søyland.

Elevene kan velge mellom sju forskjellige linjefag, filmproduksjon, multisport og friluftsliv, tegning, maling og kunstreise, arkitektur og interiør, klesdesign, musikkproduksjon og låtskriving og teater og musikal.

Selv er Søyland musikk lærer med videreutdanning i veiledningspedagogikk og skoleledelse. Han spiller både gitar og piano.

Samme år som Knut Søyland trakk seg, fikk han Bård Skolemester-prisen. Slik lød juryens begrunnelse: «Til tross for en travel lederjobb, var Søyland en rektor som så alle; elever, foreldre og ansatte. Som rektor var Søyland en tydelig leder med klare synspunkter og en som skapte stor trygghet.»

To tidligere kolleger nominerte ham. De beskrev Søyland slik; tenker på elevens beste, er lojal mot ansatte og elever, møter alle med varme og medmenneskelighet, skaper et positivt miljø, utfordrer de ansatte i jobben sin, gjør de ansatte til de beste, er en tydelig leder, er en god samtalepartner.

– Rektorrollen er endret

– Mål og resultatstyring er kommet inn i skolen gradvis og lenge før Kunnskapsløftet 2006, sier førsteamanuensis Eli Ottesen ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning (ILS), Universitetet i Oslo.

Hennes arbeidsfelt er masterprogrammet i utdanningsledelse. Sammen med kollega og professor Jorunn Møller har Ottesen vært redaktør for boka «Rektor som leder og sjef». Den tar for seg rektorrollen i et forskningsperspektiv.

– Rektorene har fått et særlig omfattende ansvar. De skal svare for skolens resultater overfor skoleeier, foreldre, folkevalgte og lokalsamfunn, sier Ottesen.

– Har det vært gjennomført noen spørreundersøkelser for å finne ut hvordan rektor har det på jobben?

– Ikke som jeg kjenner til, svarer Eli Ottesen.

Heller ikke sentralstyremedlemmene Tore Fjørtoft eller Øyvind Sørreime i Utdanningsforbundet kjenner til at det er gjennomført noen trivselsundersøkelser blant rektorene.

– De siste årene har vi hatt stor mangel på søkere til rektorstillinger. Bare denne våren skal det lyses ut 17 nye, sier hovedtillitsvalgt Hilde Berntsen i Utdanningsforbundet Oslo.

«Hvis bare alderdommen kunne være sterk,
og ungdommen klok.»

Martin Luther (1483 – 1546)

● **Måltider**

Foreldre vil ha matpakkefri barnehage

Et flertall av foreldrene ønsker at barna skal få servert alle måltider i barnehagen. ILL. FOTO THOR-WIGGO SKILLE

Seks av ti foreldre med barn i barnehagealder vil at barnet deres skal få all mat servert i barnehagen. Det viser en undersøkelse fra Helsedirektoratet.

– Dette samsvarer godt med det foreldrene formidler til oss. De er veldig opptatt av ernæring, variert kosthold og pris på barnehagetilbudet, sier Lena Jensen, leder for Foreldreutvalget for barnehager (FUB) til Dagsavisen.

Janne Anita Kvammen, klinisk ernæringsfysiolog ved enhet for barneernæring ved Oslo universitetssykehus (OUS), mener forskjeller i dagens mattilbud i barnehagene bidrar til å forsterke sosiale klasseskiller.

Barn som får servert sunn og variert mat hver dag, har fortrinn, mener hun. Det er store forskjeller i hvordan foreldre prioriterer barnas kosthold, påpeker Kvammen. Hun mener det ikke utelukkende må være foreldrenes ansvar å betale for et bedre mattilbud i barnehagene.

– Dette er noe politikerne må prioritere høyere og være villig til å bruke mer penger på. Barnehagene sliter allerede med trange økonomiske rammer, sier Kvammen. (©NTB)

● **Dikt**

Reddet

Lett, kald nysnø
over skarelag.

Store poteavtrykk
langsetter åsen,
jaktlag på gang.

Månen klatrer opp,
trolske skyger
forvirrer –

Storkatten vandrer
lydløst videre
i ulendt terreng,
forsvinner i sløret
stjernenatt

FOTO SVEN HALLING/NTB SCANPIX

Steinar Bråten

● **Barnehage**

Økt spørrelyst hos foreldre

I 2014 mottok Foreldreutvalget for barnehager (FUB) 350 henvendelser fra foreldre, en økning på 79 fra året før. En fjerdedel av sakene gjaldt dårlig samarbeid og dialog med de ansatte i barnehagen. Av de totalt 350 henvendelsene i 2014 spurte foreldre hyppigst om ulike sider ved samarbeidet med de ansatte i barnehagen. Svært ofte dreide det seg om samarbeidsproblemer, opplevelse av uprofesjonalitet og uavklarte rolleforventninger.

Det kom i alt 91 spørsmål om dette, mot 43 året før, heter det i en pressemelding fra FUB.

● **Yrkesfag**

Regjeringen vil ha flere unge inn i fiskerinæringen

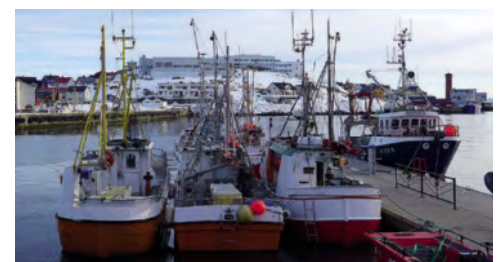
Skolebåtene får hente opp mer fisk, og flere unge skal få lærlingeplasser i fiskerutdanningen.

- Vi trenger flinke fiskere med på laget, sier fiskeriminister Elisabeth Aspaker i en pressemelding. Regjeringen skal få flere unge fiskere ved blant annet å øke skolekvotene. Skolene skal kunne fiske dobbelt så mye torsk som i dag. For andre fiskeslag økes kvotene med 10 prosent.

Lærlingene får også egne kvoter. Det vil gjøre det mer attraktivt for skolebåter å ta inn lærlinger. Lærlingene må velge seg et hovedfiskeslag, og de må være ombord når det fiskes på lærlingens kvote.

Regjeringen vil få flere ungdommer til å velge fiskerutdanning.

ILL. FOTO MARIANNE RUJUD

● Kina

Større spillerom for kinesiske fagforeninger

Kinesiske frivillige organisasjoner jobber for å bedre migrantarbeidernes harde kår. Her ser vi arbeidere i en fabrikk i Huaibei, Anhui-provinsen.

FOTO REUTERS / STRINGER / NTB SCANPIX

Ifølge en ny doktorgradsavhandling blir fagforeninger stadig mer akseptert av myndighetene i Kina.

Gjennom aviser og sosiale medier har grasrotorganisasjoner som kjemper fattige migrantarbeidernes sak, fått nye muligheter, ifølge samfunnsgeograf Marielle Stigum Gleiss ved Universitetet i Oslo. Hun har forsket på kampen for migrantarbeidernes rettigheter i Kina, der migrantarbeidere utgjør 250 millioner av en befolkning på 1,3 milliarder.

Rettighetene til disse arbeidere er vanligvis ikke beskyttet, og de jobber lange dager. Ofte får de ikke lønnen de har krav på.

Uavhengige fagforeninger i Kina er ulovlig. Gleiss fant imidlertid 30 frivillige organisasjoner som jobber for migrantarbeiderne og besøkte 16 av dem.

– Mange av organisasjonene får det de gjør til å handle om omsorg, snarere enn kritikk. Slik oppnår de et langt større spillerom, sier hun.

Hun hørte om flere eksempler på at lokale myndigheter nå samarbeider med grasrotorganisasjonene. – De ser at jobben de frivillige organisasjonene gjør, kan redusere sosiale spenninger.

● England

Oppfordrer til å bedre lærerstab-miksen

Skoler burde oppfordres til å diskriminere hvite lærere, slik at lærerstaben gjenspeiler elevenes etniske bakgrunn. Det mener sir Michael Wilshaw, leder for Ofsted, ifølge nettutgaven til den britiske avisen The Daily Telegraph. Ofsted (The Office for Standards in Education, Children's Services and Skills) inspiserer alle

statlige skoler i England. Ifølge myndighetene er i dag 12 prosent av lærerne fra etniske minoriteter. I 2014 ble 28,5 prosent av elevene ved statlige barneskoler klassifisert som fra etniske minoriteter, mens andelen i «secondary schools» (obligatorisk skole for elever mellom 11–16 år) var 24,2 prosent.

● Verden

Terrorangrep på skoler er økende

Angrep på utdanningsinstitusjoner har økt sterkt siden 2004, ifølge forskere ved universitetet i Maryland. De har registrert angrep på utdanningsinstitusjoner mellom 1970 og 2013, melder BBC News.

Over to tredjedeler av terrorangrepene på utdanningsinstitusjoner i perioden årsaket ikke dødsfall. Flere terrorangrep mot utdanningsinstitusjoner har funnet sted i Pakistan de siste fire tiår enn i noe annet land. Ifølge forskerne har målet for disse angrepene vært å stoppe undervisningen, særlig ved jenteskoler, heller enn tap av liv.

Angrep på utdanningsinstitusjoner er verken nytt eller begrenset til utviklingslandene. Tidlig i 1970-årene fant det i USA sted slike angrep, både av radikale studenter, motstandere av Vietnam-krigen og motstandere av skoler uten raseskille.

Har du en elev som leser i motvind?

På boksøk.no finner du tips til bøker som er lette og gode å lese.

For alle.

BOKSØK.NO
Gode bøker, helt enkelt.

● Randi Ullestad

Hvem

Lærer på barne- og ungdomsarbeiderfaglinjen ved Mandal videregående skole i Vest-Agder.

Aktuell

Linjen driver åpen barnehage én gang i uka som en del av undervisningstilbudet. Elevene og læreren ved linja har sammen hovedansvaret for barnehagedriften.

● Åpen barnehage

Åpen barnehage er ment å være et lavterskeltilbud til barn uten barnehageplass og deres omsorgspersoner; foreldre, besteforeldre og dagmammaer. Tilbudet kan benyttes etter behov. Brukerne kan komme og gå som de ønsker innenfor åpningstiden.

Elever driver barnehage

I en egen barnehage møter elevene på barne- og ungdomsfagarbeiderlinjen ved Mandal videregående skole virkeligheten.

– Her får vi testa ut det vi har lært, sier elev Lina Maria Høye.

TEKST OG FOTO Wera Holst

Sju tenåringsjenter har slått seg ned i en sofa-krok i Kulturfabrikken i Mandal. Elevene ved linja for barne- og ungdomsfagarbeider på Mandal videregående skole skal snart åpne dørene til barnehagen. Hver tirsdag flyttes klasserommet hit til åpen barnehage i Kulturfabrikken, der skolen leier lokaler.

Kobler teori og praksis

Elevene velger seg hver sin arbeidsoppgave for dagen, og de skriver ned hva de må jobbe med for å utføre oppgaven i henhold til målene i læreplanen.

– Det er viktig at dere er engasjerte, for dere er rollemodeller. Men nå må dere sette i gang, sier lærer Randi Ullestad til elevene, før hun unnskylende legger til:

– De er litt trøtte på morgenkvisten.

Eventyr på lærerplanen

Høylytte fnis høres når elev Maria Gafor, alias prinsesse Gullhår, setter seg på den minste bjørnestolen med et brak. Den blir til en pinnehaug under henne. Både prinsesse Gullhår og de tre bjørnene fniser voldsomt. Elevene øver på rollespillet «Prinsesse Gullhår og de tre bjørnene», som skal oppføres foran publikum senere på dagen. Klassen har eventyr på arbeidsplanen. Tre nystrikkede gullhårbjørner ligger i en dukkeseng,

og på tegnebordet ligger eventyret om de tre bjørnene klart til å fargelegges.

Målet med dramatiseringen er å styrke barnas sosiale kompetanse og språk. I morgen skal elevene ha prøve som består i å lage en språkstimulerende aktivitet, og her opplever de en reell situasjon de kan høste erfaring fra.

Utfordringer og muligheter

Jentene setter sammen stolen, som ble litt mer ødelagt enn planlagt. Så starter arbeidsdagen. Besøkende barn og voksne går over terskelen til barnehagen, og elevene går inn i rollene som dedikerte fagarbeidere. Lisa holder et barn på armen ved inngangsdøra. Synnøve sitter ved tegnebordet sammen med en liten gutt, og Lina Maria har slått seg ned på lekegulvet for å ta imot småbarna.

Tobias på halvannet år er opptatt med å gi bort og ta imot strikkebjørnene fra elev Lina Maria Høye. Tobias' mor Marita Skofteland Hansen holder seg litt i bakgrunnen, men rett som det er iler Tobias tilbake til fanget hennes.

– Elevene er flinke til å leke med ham. Men det hadde sikkert vært annerledes hvis jeg ikke hadde vært her. Det er nok ikke så lett, sier Skofteland.

– Når foreldrene er her, kan det være en utfordring å få kontakt med barna, bekrefter elev Lisa Finsdal.

Maria Gafor alias prinsesse Gullhår synes den største bjørnens grøt er for varm.

Lina Maria Høye og den store bjørnen får oppmerksomhet fra Axel Olsson.

Konfliktfritt miljø

Litt senere er det Axel på rundt ett år som får oppmerksomheten fra Lina Maria. Hun sitter med den største gullhårbamsen på fanget. Lina Maria hadde egentlig satt seg som mål å hjelpe barna med å løse

konflikter i dag. Men den fredelige atmosfæren gir ikke behov for konflikthåndtering.

– Når jeg har denne store bamsen her, må jeg ikke være for rett på, sånn at jeg virker trueende på Axel. Derfor har jeg den lille bamsen også. Axel er jo så liten. Når de er rundt ett år, blir barna veldig fort skremt av ting, forklarer eleven.

– Jeg tror det ble litt for mange leker for ham nå, legger hun til idet Axel krabber litt vekk.

Suksess for Gullhår

Skuespillerne har sluttet å fnise, og prinsesse Gullhår har fått på seg blond parykk og lilla tyllkjole. Det er tid for å vise frem forestillingen, og elevene viser ingen tegn til nerver. Når bjørnene løper etter prinsesse Gullhår, er det fem år gamle Omid Rahimi som ler høyest.

Familien hans er fra Afghanistan og har bodd på asylmottak i fire år, men nå har de endelig fått oppholdstillatelse. Nå når mottaksbarnehagen er nedlagt, kommer Omid hit til den åpne barnehagen. Barnehagen fungerer som et sosialt lim, forteller moren hans, Masome Hassan Zade:

– Jeg kjenner ikke så mange nordmenn og setter veldig pris på at Randi og elevene går rundt og gjør seg kjent med alle her.

Mer motiverte elever

Tilbake vurderer elevene sin egen innsats i dag:

– Jeg håndhilste på mange, og så satte jeg meg ned og holdt barna. Men jeg visste ikke helt om jeg skulle kle av dem når de kom, sier Lisa Finsdal, en annen av elevene.

– Du kan jo spørre foreldrene, foreslår Randi Ullestad, som har det pedagogiske ansvaret i barnehagen.

Læreren kan fortelle at karaktersnittet på utdanningen gikk opp etter at de startet med barnehagedriften for noen år siden. Hun opplever også at skoletrøtte elever får ny motivasjon.

– Utdanningen blir mer praktisk og utadventd, konstaterer hun.

Lina Maria bekrefter at barnehagen er en god læringsarena:

– Alt det vi lærer på skolen, får vi testa ut her, sier hun.

Eleven, som vil videreutdanne seg til helsesøster, har klart for seg hva hun vektlegger når hun jobber med barn:

– Først og fremst er det viktig med empati. Jeg prøver å observere og sette meg inn barnets situasjon, forteller Lina Maria.

Første time begynner

På danske Egå Ungdoms-Højskole begynner undervisningen klokken 10. Det har gitt lærere og elever et bedre liv i timene og privat.

TEKST Ann-Mari Gregersen
FOTO Alf Ove Hansen

Hvordan skal industrien klare seg om alle skulle sove lenge? Gjør dere ikke elevene en bjørnetjeneste? Hvordan skal de klare seg senere i livet? Debatten har i høst gått i danske aviser om når en skal starte dagen.

Idéhistorie-læreren og foregangsmannen for senere undervisningsstart ved Egå, Lars Andreassen, har hørt alle argumentene. Den sindige 43-åringen lar seg engasjere når det kommer til livskvalitet og nye valg.

– Må alt være som før?

– Det er ikke slik at alle møter klokken 7 eller 8 på jobb. Det arbeidsmarkedet eksisterer ikke, åpner han.

– Må alt være slik det var før? Ungdom endrer seg. Vi ser at de fleste går sent til sengs. Når de da skal møte 8.30 til undervisning, er de trøtte. Hvem hjelper det? Vi kan ikke bruke voksnes regler om at du må legge deg tidligere. Det virker ikke. Pedagogikken hjalp heller ikke. Da kan vi heller bøye oss litt etter de unge, mener Lars Andreassen.

På Egå utenfor Århus bor elevene på folkehøyskolen. Morgenen starter alltid med en felles frokost. Før var den fra 8 til 8.30. Nå er den fra 9 til 9.45. Det er ikke oppmøteplikt her, men de fleste av de inntil 82 elevene begynner dagen med et godt måltid.

Lars Andreassen har arbeidet ved Egå Ungdoms-Højskole i 10 år. For noen år siden hørte han et foredrag om tenåringshjerner, leste om deres søvnmønster og så med egne øyne at elevene var søvnige da de kom til klassen.

Rask effekt

– Vi bestemte oss i 2012 for å endre oppmøtetiden til klassene radikalt i en periode. Derfor ble det klokken 10. Daværende rektor og de rundt 10 lærerne var med på forsøket. Endringen kom raskt. Elevene kom opplagte til timene. Vi behøvde ikke bruke lang tid på å få dem engasjerte og våkne. De var med i timene med en gang, sier Lars og fortsetter: – Det smittet også over på oss lærere. Begge parter ble mer motiverte, glade og engasjerte.

– Elevene hørte etter hva vi sa. Forholdet mel-

● Hver fjerde danske sover for lite

En undersøkelse YouGov gjorde for Metro-Express, viste at hver fjerde danske mellom 18 og 29 sover for lite.

19 prosent har i snitt sovet seks timer per døgn den siste uken, og fem prosent har sovet mindre enn fem timer.

Ifølge søvneksperter Mikael Rasmussen fra Center for stress og trivsel kan søvnunderskudd gi sykdommer og innlæringsvansker.

Lærer Lars Andreassen håper Norge vil ta debatten om senere skoletid. Snakk med de unge, er hans oppfordring.

lom lærere og elever ble merkbart bedre. Derfor besluttet vi i 2012 å innføre dette fast, sier han.

På Egå tar elevene fag for et halvt år om gangen. Elevenes bakgrunn er ulik. Noen fikk ikke lærlingplass, noen har behov for en tenkepause. Andre droppet ut av gymnaset.

Mange velger å bli på skolen i helgene og er enten med venner eller jobber med fagene. Egå tilbyr drama, foto, sport, film, design, kunst, politikk og samfunn, filosofi og psykologi, studieteknikk og medborgerskap. Elevene får ikke undervisning i

«Endringen kom raskt. Elevene kom opplagte til timene.»

Lars Andreassen, lærer

kl. 10

Søvnmangel et folkehelseproblem

Forskere fra Uni Helse Bergen, Folkehelseinstituttet og Universitetet i Bergen spurte i 2012 mer enn 10.000 ungdommer fra Hordaland mellom 16 og 19 år om deres søvnvaner.

Det viste seg at de sov i snitt seks timer og 25 minutter.

Anbefalt søvnlengde er mellom 8 og 9 timer for denne gruppen.

Forskerne mente at søvnmangelen i gruppen var så stor at den kunne kalles et folkehelseproblem.

Magnus Sundwall Justenborg (17) vil bli skuespiller og kan da få varierte arbeidstider. På Egå spiller han butler i skolens dramaoppsetning og er glad for en sen start på dagen.

dansk, engelsk eller matematikk, og de får heller ikke karakterer.

– Horribelt

Magnus Sundwall Justenborg (17) gikk tidligere på en efterskole. Der måtte de opp klokken 7, stå utenfor værelset klokken 7.15 og være klar til inspeksjon klokken 7.30.

– Det var horribelt. Ingen lærte noe som helst. Vi var alle helt døde. Da skoledagen var slutt klokken 14, sov mange frem til 16. Det sosiale ble

lidende, noe som også påvirket læringen. Skolen reklamerte med fellesskap, men det var det lite av, sier han.

– På Egå er det helt fantastisk. Nå er jeg våken og engasjert i timene. Jeg har også overskudd etter at skoledagen er over klokken 16. Jeg er mer engasjert, har mer overskudd, får flere venner og blir igjen mer motivert både i drama- og filosoftimene.

Magnus Sundwall Justenborg vil sterkt anbefale norske skoler å forsøke det samme.

– De beste stundene i mitt hode oppstår sent om kvelden. Da er det ro. Vi kan være noen få som snakker sammen og har det helt suverent. Og jeg er heller ikke redd for at jeg ikke vil klare å stå opp tidlig senere i livet. Planen er å søke skuespiller-skolen i Århus. De starter 8, så jeg er forberedt på å endre døgnrytme.

– Zombie-liv

Han får støtte av flere av Egå-elevene. Julie Bauer Flengmark (18) droppet ut av skolen blant annet >

på grunn av den tidlige oppmøtetiden. Nå har hun fått overskuddet tilbake, trives med bildekunst og idrett og har en plan om å bli tatovør.

– Før var jeg i zombie-modus. Etter skolen sov jeg mye. Nå er jeg blitt et lykkeligere menneske. Jeg har fått mer selvtillit av å kunne bidra i timene. Det blir heller ikke like mye soving etter skoleslutt.

Jónatan Petersen (18) fra Færøyene merker på sin side stor forskjell på lærerne.

– Jeg har hatt mange lærere som åpenbart var leie av jobben sin. På Egå er de opplagte og motiverte i hver time. Det er en stor forandring, og det smitter også over på klassen.

Norsk A-elev

Lærer Lars Andreassen foretok en undersøkelse som viste at de aller fleste ungdommene er sent oppe om kveldene. Én skilte seg ut, A-mennesket Marte Sofie Midtbø (17) fra Odda.

– Jeg har egentlig alltid gått til sengs tidlig, jeg må ha minst åtte timers søvn. Jeg søkte meg ikke til Egå fordi undervisningen startet sent, men fordi de tilbød film. Når det er sagt, kan Norge godt lære noe av dette. Jeg har hatt klassekamerater som har droppet ut fordi de ikke klarer å møte så tidlig om morgenen. De som gjør det, sover gjerne mye om ettermiddagen eller er trøtte i timene. Det merkes godt i undervisningen at alle er mer opplagte her på Egå.

Norske Marte Sofie Midtbø (17) fra Odda legger seg alltid tidlig, også i Danmark. I Norge har derimot mange av hennes klassekamerater droppet ut på grunn av tidlige timer.

For Lars Andreassen gir dette også effekt på hjemmebane. Da barna var små og skulle i barnehagen, hadde han tid til en rolig morgenstund med dem. Deretter forberedte han seg til dagen. Nå har han i perioder fremdeles god tid, og ingen tidsklemme hjemme.

– Snakk om det

– Men det er forskjell mellom lærerne på Egå og resten av Danmark. Vi har den samme årsnormen på 1650 timer, men de har bundet arbeidstid. Det har ikke jeg. For oss folkehøyskolelærere blir det mer en livsstil. Skal dette prøves ut for eksempel i Norge, må en selvsagt ta hensyn til mye. Ta i alle fall debatten. Snakk med de unge. Kanskje vil noen lærere jobbe sent? Via en norsk kollega har jeg imidlertid forstått at dere vil få utfordringer med hensyn til barnehager som stenger tidlig, med mer. Lokalsamfunnet må være med, sier han.

Skeptisk rektor

Rektor Erling Joensen vil også oppfordre andre til å teste dette ut. Selv kom han til Egå høsten 2014 fra en idrettsfolkehøyskole. Der var elevene ekstremt motiverte, men trøtte om morgenen. Likevel innrømmer han en viss skepsis til klokken 10-tanken.

– Jeg syntes det høstes sent ut, og sa ifra at jeg ville vurdere det. Men jeg må erkjenne at det fungerer. En avis skrev at vi lar ungdommene sove lenger, men vi lar dem egentlig bli uthvilt. Jeg forstår at det kan være vanskelig for større skoler og andre skoleformer å få dette til. Mitt råd til Norge er likevel at dere kan teste to klasser mot hverandre. Se hva det gjør med trivsel og karakterer!

En gang i uka har Egå lærermøte. Det starter klokken 8.

– Nå synes noen av lærerne at det er vel tidlig, humrer rektor.

Rektor Erling Joensen kom til Egå i fjor. Da var han skeptisk til at timene ikke startet før 10, men han måtte raskt erkjenne at det fungerte godt.

● Dansk skole

Den danske folkeskolen består av en ettårig førskole, en niårig grunnskole og et frivillig tiende år.

Efterskole er en kostskole hvor unge mellom 14 og 18 år kan ta ett eller flere av de siste årene av grunnskolen.

Folkehøyskoler har normalt aldersgrense på 17,5 år, men Egå har som én av to skoler, fått dispensasjon til å la 16-åringene begynne. Derav navnet Egå Ungdoms-Høyskole.

SØK VIDEREUTDANNING

I 2015 har du større mulighet til å ta videreutdanning enn noen gang tidligere.

Kompetanse for kvalitet – videreutdanning for lærere er et tilbud til lærere i grunnsopplæringen, og satsingen er nå større enn noen gang. Over 5000 lærere får mulighet til å delta, på mer enn 170 studietilbud spredt over hele landet. Grip sjansen og søk videreutdanning i perioden 1. februar til 15. mars.

Les mer på våre nettsider

www.udir.no/videreutdanning

Eksperimentatoren

Andreas Wahl er en av læreryrkets fremste fremsnakkere. Nå er det tid for å risikere livet.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no
FOTO Erik M. Sundt

Han sitter ved vinduet på en travel Wayne's Coffee i Oslo sentrum og holder et vannglass mellom to fingre. Beveger det ut fra bordet og holder det én meter over gulvet.

Skal han begynne å knuse glass nå? Midt i kafeen. Fysikktrikseren som slipper badehetter fulle av vann i hodet på folk og lager is-fyrverkeri og eddikbomber. Fysikeren og lektoren, mest kjent fra NRK-programmet «Folkeopplysningen», titter over bordet gjennom støyen fra en stadig strøm av kaffekunder. Smiler dette lure TV-smilet.

Men møtet med Andreas Wahl begynner ikke slik. Det begynner med livet som innsats.

Fysikkforsikringen

– Det er fysikk-TV, sier han. Han har nettopp kommet inn døra, bestilt en cappuccino. Høflig og smilende plukker han opp noe tøy som faller ned fra babyen på barnestolen ved nabobordet.

– Fysikk-TV?

– Det er en stor vitenskapssatsing fra NRK som skal hete «Med livet som innsats». Hvert program leder frem til et eksperiment hvor en naturlov skal testes. Jeg står for testingen med livet som innsats, sier Wahl.

Han virker uforskammet avslappet til det han nettopp har sagt. Særlig med tanke på at han var på innspilling av dette tilsynelatende livsfarlige programmet så sent som dagen før.

– Du risikerer å dø i hvert program?

– Jeg jobbet lenge med å få forsikring, sier Wahl

og smiler før han understreker at dette handler om naturlover som er testet så mange ganger at en realist som han selv er villig til å legge hodet på blokka for å teste dem. Det er såpass tidlig i prosessen at han ikke vil rope noen konkrete eksperimenter fra serien.

– Så du vet egentlig at det går bra?

– Njaaaa. Menneskelige feil og materialfeil kan jeg ikke ha kontroll over. Hvis alle de materielle og menneskelige feilene er luket ut, vil naturloven redde livet mitt. Jeg har spilt inn to av åtte programmer og lever fortsatt.

Dramatisk fysiker

Han er mest kjent fra TV-skjermen, men Wahl har også skrevet bøker og holder jevnlig foredrag og show, ofte for lærere eller elever. Han skriver for flere aviser, har egen nettbutikk med nerdeting og er dobbelt norgesmester i morellsteinspytting. For øyeblikket stresser han med å fullføre et læreverk i naturfag.

En sjonglør med mange bein å stå på. Kremersjelen som lenge før han dukket opp på skjermen, var i klammeri med markedsavdelingen i NRK, som fikk komikeren Harald Eia til å si at Wahl risikerte å bli knust i en prosess som ville «ha fått Kafkas «Prosessene» til å fremstå som en rosenrød skildring av et trivelig og humant rettsystem».

Akkurat det skal vi komme tilbake til. Vi nevner det bare. Folk har så lett for å tenke at «isj, en fysi-

● Andreas Wahl (31)

Yrke

Programleder, forfatter og foredragsholder.

Bakgrunn

Utdannet fysiker og lektor ved NTNU i Trondheim. Skrevet masteroppgave om fagdidaktikk innen fysikk. Programleder i «Folkeopplysningen» på NRK. Vært med i Barne-TV, «Lyngbøs og Hærlands Big Bang» og «Schrödingers Katt». Skrevet bøkene «Nært, sært, spektakulært» og «Fysikkmagi». Holder foredrag og vitensshow, blant annet for lærere. Som @vitenwahl diskuterer han gjerne med lærere på Twitter.

Aktuell

Lager nytt vitenskapsprogram for NRK.

Andreas Wahl liker å ha mange bein å stå på med TV-produksjon, bokskriving og vitenshow. Showkarriøren begynte i kjelleren til en kompis med trylling og sjonglering.

– **Lærere har** en enorm påvirkningskraft, sier Andreas Wahl. Han hjelper dem derfor gjerne med noen triks til undervisningen. Her viser han fram en magnetisk væske.

ker, det må da være kjedelig». Men Wahl bringer show til fysikken.

– Realfagene har hatt et imageproblem. Men nå føler jeg pendelen er i ferd med å snu, sier han.

– *Bør realfag prioriteres foran andre ting i skolen?*

– Nei, sier Wahl fort.

Det rykker litt i munnvikene.

– Eller ... jo, kanskje, sier han og ler.

Han ønsker i alle fall at elevene lærer mer om vitenskapelig metode.

– Det er viktig å forstå at vitenskap er mer enn tro og meninger. Det handler om en metode for å finne ut av ting. Og det er den beste metoden vi har funnet opp hittil. Kunnskap om det er viktigere enn at fysikkfaget skal få så mye større plass, sier Wahl.

I hans indre brenner vel en fysikkens flamme som har brent helt fra barnsben av hos slik en dedikert realfagsapostel?

– Tilfeldig, sier Wahl.

– *Hva?*

– Da jeg skulle velge utdanning, tok jeg studiekatalogene fra de største utdanningsinstitusjonene og rev ut alle sidene med det jeg i hvert fall ikke skulle bli. Så startet jeg forfra og rev ut på ny.

– *Du brukte eliminasjonsmetoden?*

– Nettopp. Til slutt sto jeg igjen med noen få sider. At det ble fysikk på NTNU på topp, var ganske tilfeldig.

Han var den eneste eleven på videregående med fagkombinasjonen matematikk, fysikk og drama.

– Jeg tror det er lettere å drive med drama som fysiker, enn det er for en dramatiker å drive med fysikk.

En dag i studentlivet ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) åpnet den da 25 år gamle Wahl en e-post hvor akkurat den tankegangen skulle komme godt med.

Veien til TV-stjerne

I innboksen lå en e-post om at Forskningsrådet utlyste penger til prosjekter for realfagsrekruttering. En ansatt ved NTNU ba om forslag til hva de kunne gjøre. Wahl visste at man i andre land hadde et konsept med Science Shows på skolene. Han foreslo derfor å utvikle et vitensshow til skolebruk.

Han som hadde sendt e-posten, tok Wahl inn på kontoret og tredoblet alle beløpene i søknaden. Hvis ikke, ville det visst ikke bli tatt seriøst.

– Det var en god taktikk, sier Wahl, som fikk støtte.

På slutten av studietiden reiste han rundt med Vitensshow på skolene. På det første showet satt tilfeldigvis en fyr fra Dagbladet, og dermed ble Wahl spurt om å lage en serie for nettsidene deres. Snart hadde han innslag i «Schrödingers katt» på NRK og ble med i ekspertpanelet i det populære programmet «Lyngbøs og Hærlands Big Bang». Kjendis for alvor ble han som programleder for «Folkeopplysningen».

Show og foredrag som «Se! Oi! Kult! – et inspirasjonsforedrag for lærere» og «Vanvittig vitenskap for næringslivet» har også vært en stor del av Wahls profesjonelle liv.

– Jeg skjønnte under studiene at det var formidling av fysikk jeg ville. Men jeg planla ikke den retningen det har gått.

– *Liker du å være på TV?*

– Jeg liker å lage TV, men jeg liker ikke å bli gjenkjent-biten.

– *Akkurat, hvordan går det?*

– Det funker overraskende greit. Vi nordmenn tør jo ikke å si noe for vi har tatt to ol. Så jeg foretrekker hjemmefester fremfor å gå ut. Det ideelle ville vært å lage TV som ingen skal se, sier han og ler.

– *Da kjennes det kanskje ikke like viktig?*

– Nei, det er noe med det. TV er et mektig medium. Personlig liker jeg imidlertid mye bedre å være «live». I et klasserom. På en scene, sier Wahl.

På tide med en liten regresjonsanalyse. Eller hva nå disse fysikerne kaller det.

Ned i kjelleren

Andreas Wahl vokste opp i Tønsberg med en mor som var lege og en far som var sivilingeniør. Etter hvert fikk han en lillebror og to lillesøstre. En trombonespillende Wahl begynte i korps som barn, og det var der han fikk en kompis som kunne trylle.

– Selv kunne jeg sjonglere, noe jeg hadde lært etter å ha kjøpt tre sjongleringsballer under en sommerferie i Tyskland.

De to fant tonen og begynte å ha små show i kjelleren til kompisene. Søskene, foreldre, tanter og onkler fikk se forestillingene. Tryllekunstner og sjonglering, spøkelsesshow og dukketeater.

– Plutselig ville noen ha oss til å komme i en barnebursdag, så fikk vi underholde på en juletreffest, og så vokste det, sier Wahl.

På ungdomsskolen startet de et gratis tilbud for yngre elever, hvor de lærte bort triksene.

– Noen foreldre lurte på om dette var en form for sekt eller religion eller noe sånt, for de syntes det var rart at det var gratis, sier Wahl.

Men de to gjorde det fordi de syntes det var gøy å lære bort.

– Pedagogen i meg lå der kanskje allerede da.

– *Du utmerket deg tidlig som showmann?*

– Jeg har barnebilder hvor jeg har kledd meg ut og slike ting, men hvem har ikke det. Alle barn har kledd seg ut og latt som dorullen er en mikrofon. Som fanebærer for vitenskapen skal jeg være forsiktig med å si at «det var der det startet!».

– *Du hadde også skole for søsknene dine?*

– Ja, det konkrete minnet er at jeg ga lillesøste-

Andreas (t.h.) likte å kle seg ut. Her med lillebror Markus og en venninne. – Men som fanebærer for vitenskapen skal jeg være forsiktig med å si at «det var der det startet!», sier Wahl.

Andreas Wahl fikk være gjesteredaktør i Donald og ble tegnet inn i historien. Noe han kaller et nerde-nirvana. – Jeg har laget TV og skrevet bøker, men det å bli tegnet inn i Donald, toppe alt, sier Wahl.

«Hvilken viktigere jobb kan du ha, enn å være med og skape fremtiden?»

ren min enkle regneoppgaver. Av en eller annen merkelig grunn ba jeg henne løpe rundt huset mens hun regnet ut svaret, sier Wahl.

Han ler en kort latter.

– Det var adrenalindrevet skole, kan man si.

Eia og Kafka

Da Bård Tufte Johansen og Harald Eia gjorde Oslo-losen til TV-stjerne i det populære programmet «Ut i vår hage» i 2008, fikk en ung Wahl en fiks idé. Han begynte nettbutikk hvor han solgte T-skjorter med Oslolosen-sitater. Det gikk ikke upåaktet hen i markedsavdelingen hos kringkastningen. De mente det var misbruk av en NRK-merkevarer og ba han stenge butikken.

Hele opptrinnet ble en stor mediesak, hvor Harald Eia støttet Wahl. Eia la imidlertid til med et smil at det nok var best å stoppe salget, ettersom NRK i retten ville «ha knust denne unge mannen hardt og grundig» i en prosess verre enn Kafka. I løpet av siste helgen nettbutikken var oppe, solgte studenten Wahl T-skjorter for 20.000 kroner.

Han ante ikke at han senere selv skulle havne på skjermen med NRK-logoen oppe i hjørnet.

– Alle jeg har møtt i NRK, bare ler av den historien, inkludert Harald Eia. Men jeg har nok en liten kremmer i meg.

Lærerheltene

Som medienavn bruker Wahl hver minste sjanse til å snakke om det han kaller «heltene».

– Du må være Norges fremste fremsnakker av lærere?

– Eh ... skal jeg utdype det? Hva skal jeg si ...

Han tenker, titter ned, før han raskt ser opp over bordet igjen.

– En venn skrev i går på Facebook at han hadde fått seg en ny jobb i en stor bedrift. Før dette hadde han vært en dyktig lærer. Alle som kommenterte Facebook-statusen, gratulerte med den nye, spen-

nende jobben. Men jeg klarte ikke å dy meg. Så jeg skrev at «i min bok har du tatt et steg ned fra verdens viktigste yrke til litt lenger ned på skallaen», sier Wahl.

Han fikk et stikk av dårlig samvittighet etter kommentaren, men kompisen likte det og tok det til seg.

– For hvilken viktigere jobb kan du ha, enn å være med og skape fremtiden? Ikke bare gjennom fag, men også gjennom holdninger, og det forbildet du er i klasserommet. Det å være sammen med elevene hver dag, kanskje mer enn de er sammen med foreldrene sine. Du har en enorm påvirkningskraft. Det har jeg dyp, dyp respekt for, sier Wahl og tar en liten kunstpause.

– Lærerne fortjener å høre det.

Noe å bevise

Så, dette vannglasset. Mellom to fingre. Høyt over gulvet. Det lure smilet. Han er tilbake til den vitenskapelige metode igjen nå. En måte å tenke på. Måten han tenker på. Han som 14 år gammel gikk flere ganger alene i kirken fordi han var nysgjerrig på Gud, og som valgte kristelig konfirmasjon, men som senere meldte seg ut av kirken.

– Hvis jeg slipper dette glasset, og det ikke faller ned, har jeg motbevist gravitasjonsloven, sier Wahl før han rolig plasserer vannglasset tilbake på bordet igjen.

– Det er alt som skal til, sier han.

Det må da saktens være et noe forstyrrende tankesett for en fyr som fortsatt har seks episoder igjen å spille inn av et program hvor naturlovene skal redde livet hans. Men heri ligger fascinasjonen for vitenskapen. Og muligheten til å fascinere andre med livet som innsats.

– Forsøk på forsøk har vist at ting faller ned. Men det kreves bare ett eksempel for å slå beina under en teori.

Spørsmålet jeg gjerne ville blitt stilt

– Hva er en god lærer for deg?

– Det er en som jakter på gulløyeblikk i undervisningen hver eneste dag, uten å la seg knekke av det.

Lærings Joakim visste hva han ville, men trodde ikke han kunne få det til. Så møtte han to lærere som så ham.

TEKST OG FOTO Torkjell Trædal

– Skolen ble det **trygges**

I korridoren til hjerte- og lungeavdelinga står Joakim Holt Hansen. Siden november har han gått vakter som lærling klokka sju hver morgen på sykehuset på Hamar. Joakim skal bli helsefagarbeider.

– Jeg trives kjempegodt, sier han lavt og smiler i den hvite sykehusuniformen. Den ser ut til å passe perfekt.

Holdt på å gi opp

Joakim har lenge villet jobbe på sykehus eller i en ambulanse. Før august 2013 trodde han likevel ikke at han kunne få det til.

– Jeg husker en god samtale.

Lærer Elisabeth Alm Aasmundrud ser på sin tidligere elev i en sofa i sykehusets resepsjonsområde. Ved siden av henne sitter kollega Mari Stamrud Stenberg.

– Ja, i fjor, fortsetter han: – Jeg var i ferd med å

gi meg. Det ble mye. Jeg mistet motivasjonen. Ting har ikke alltid har vært så greit, sier han.

Året før gikk Joakim hjemme, men i august i fjor begynte han på Storhamar videregående skole, i en klasse basert på vekslingsmodellen, der elevene har mye praksis. Målet er at elevene skal ut som lærlinger. Og i klassen møtte Joakim nye medelever og to lærere som la vekt på å kjenne elevene godt.

– Skolen ble den trygge plassen, kanskje det stedet der jeg var mest trygg, sier Joakim.

– Merker at lærerne samarbeider

Han gir lærerne Elisabeth og Mari mye av æren for det. Han forteller at når noe har vært vanskelig hjemme, har de vært tilgjengelige for en prat. De har også gått i dialog med hjemmet når det har vært behov for det.

– Hvis det har vært noe jeg har vært usikker

● Vekslingsmodellen

- Et fireårig opplæringsløp for yrkesfag i videregående skole.
- Fører fram til fag-/svennebrev og samme kompetanse som ordinært yrkesfagløp, men opplæringen organiseres annerledes.
- Elevene veksler mellom å være på skole og i lærebedrift gjennom hele løpet, i stedet for de ordinære 2+2 år.
- Gir elevene tidlig innblikk og øving i arbeidsoppgavene som kjennetegner lærefaget.
- Fordrer tettere samarbeid mellom bedrifter og skole.

Joakim Holt Hansen takker lærerne Elisabeth Alm Aasmundrud (t.v.) og Mari Stamrud Stenberg for jobben de gjør som lærere.

Joakim Holt Hansen (21) ser fram til å bli helsefagarbeider. Han har funnet seg godt til rette i sykehuskorridorene på Hamar.

te stedet

på om jeg kan ta opp med andre, har jeg kunnet spørre dere, sier Joakim til lærerne.

– Folk må få vite at sånne lærere virkelig finnes. Jeg har hatt mange lærere, men endelig, da jeg begynte på Storhamar videregående skole i fjor, følte jeg at noen var virkelig flinke, og så meg, sier han.

Lærer Elisabeth sier det er viktig at de får tillit hos elevene.

– Vi bruker mye tid på relasjonsbygging, sier hun.

– Vi har samtaler med hver enkelt elev, nikker kollegaen.

Joakim sier han som elev har merket at de to samarbeider godt som lærere.

– Det virker stabilt. Og når dere lærere snakker sammen, blir det flere som kjenner situasjonen til oss elever og kan følge oss opp.

– Det handler om tillit, elevmedvirkning og om

å tilpasse opplæringa. Trenger eleven å bli hjemme en dag, er det helt OK hvis dagen brukes til noe skolerelatert, sier Mari.

– Omsorg er en del av faget

– *Hadde det vært enklere bare å konsentrere seg om faget, og ikke engasjere seg så mye i enkelteleven?*

– Vi ønsker å engasjere oss i mer enn fag. Sagt på en annen måte: Empati og omsorg er en del av faget. Vi vil se mennesket, ikke bare eleven, sier Mari.

– For oss var ikke Joakim en gutt med dårlig tro på seg selv. Vi så engasjement og lyst, sier Mari.

– Du var en pådriver i miljøet i klassen, sier Elisabeth og ser bort på Joakim.

– Jeg tror at hvis læreren ikke kjenner eleven, går det dårlig. Læreren bør klare å se hva eleven faktisk bryr seg om, konkluderer Joakim.

– Mer selvsikker

Mari forteller om en SMS Joakim sendte til dem i fjor vår. Der står det blant annet at han har opplevd tøffe år, men at han aldri har gruet seg til en dag i løpet av skoleåret på Storhamar. «Takk for at dere er dere», står det.

– Rektor fikk nesten tårer i øynene da vi viste meldinga, sier Mari.

– Som elev sier man ofte ifra når noe er feil. Det er så mye som er bra på skolen også, mener Joakim.

– Det er klart det betyr mye for oss som lærere å få tilbakemelding fra elevene, bekrefter Elisabeth.

Joakim har blitt vant til å stå på. I høst ringte han og maste for å få en lærlingplass på sykehuset. Nå henger ID-kortet med sykehuslogoen på brystet. Han skal være her i to år: – Jeg er mer åpen nå enn før. Mer selvsikker. Jeg vet at jeg kan prøve noe og få det til.

FNs initiativ for jente-utdanning (The United Nations Girls Education Initiative) rapporterer at en tredjedel av de seks millioner registrerte skolebarna i Afghanistan er jenter.

Bare 28 prosent av afghanerne kan lese og skrive. Mange steder er andelen nede i 2 prosent, ifølge FN/Unicef.

Skole for et krigsherjet land

Afhanske myndigheter har satt seg som mål at alle barn i landet skal gå på skole i 2020.

TEKST OG FOTO Ola Gamst Sæther

Afghanistankomiteens landdirektør Terje Watterdal holder foredrag for lærerskolestudenter i Jaghori.

Terje Watterdal er landdirektør for Afghanistan-komiteen i Norge. Han holder et engasjert foredrag for noen hundre kvinnelige og mannlige lærerskolestudenter ved Jaghori lærerhøgskole i Ghazni-provinsen i Afghanistan.

– Dere må huske noe veldig viktig. Det er dere som skal utdanne fremtidens borgere og ledere i Afghanistan.

– Ikke vær redd for å bruke nye metoder i undervisningen. La ungene jobbe sammen i grupper eller to og to. Samarbeid med lærerkollegene dine og nøl ikke med å trekke inn foreldre og ressurspersoner i lokalmiljøet. Alle kan være med på å gjøre ungene bedre, sier han.

Deretter spør han studentene:

– Hvor mange av dere er klar over at Afghanistan har skrevet under på en FN-erklæring som gir alle barn i Afghanistan rett til utdanning av god kvalitet fra grunnskole til universitet?

Litt nølende strekker noen studenter hånda i været.

– Myndighetens mål er at alle barn i landet skal gå på skole i 2020. Er det realistisk?

De fleste rister på hodet, det har de ikke tro på. Selv om det har skjedd mye på utdanningsfronten etter Talibans fall på begynnelsen av 2000-tallet, er målet i overkant ambisiøst.

Krig og utfordringer

– Jeg synes det var veldig interessant å høre på Watterdal, sier Halima Kazimi til Utdanning.

Hun er 19 år og førsteårsstudent ved lærerskolen.

– Vi lever i et land som har vært herjet av krig i 30 år. Jeg vil lære av dere som har fred. Hvilke erfaringer dere har høstet og hvilke verktøy som skal til for å skape bedre utdanning.

Halima forteller at ønsket om å være med og bygge landet og å hjelpe folk, er den viktigste grunnen til at hun vil bli lærer.

Sammen med rektor og psykologilærer Abdel- >

På lærerskolen i Jaghori bor 18 kvinnelige studenter på samme rom. Her lager de mat, leser og sover.

razi Mansour viser Halima oss rundt på skolen. Den ligger, i likhet med mange skoler i Afghanistan, i utkanten av byen.

- Skolen har mange utfordringer, sier Mansour.
- Vi har for liten plass og sliter med dårlig strømtilførsel og internett-tilgang. Men det største problemet er at sikkerheten er for dårlig. Vi mangler en skikkelig mur eller vegg rundt skolen. I dag kan alle komme rett inn på skolen, sukker han.

Halima nikker, og legger til

- Vi er mange tilreisende studenter. I jenteinernatet der jeg bor, deler jeg rom med 17 andre. Der sover vi, lager mat og leser. Det er helt håpløst.

Fremgang med norsk hjelp

Under Taliban-regimet mellom 1996 og 2001 var bare om lag 1 million av 7,3 millioner barn mellom 5 og 18 år innskrevet i grunnskolen. Bare noen få jenter fikk skolegang, og det fantes nesten ikke kvinnelige lærere. I dag er situasjonen betydelig bedre. Mellom 7 og 11 millioner elever er under utdanning. Tallene, som kommer fra Norads resultatrapport 2011, spriker fordi Utdanningsministeriet ikke skiller mellom barn som får regelmessig skolegang og dem som møter opp på skolen bare én gang.

Ifølge afghanske myndigheter har andelen jenter som går på skole krøpet over 40 prosent.

Afghanistan er fullstendig avhengig av utenlandsk bistand for å drive og utvikle utdanningssektoren, ifølge Norad og Verdensbanken.

Det norske bidraget kanaliseres i hovedsak gjennom Verdensbankens flergiverfond. Men frivillige organisasjoner bidrar også i betydelig grad. I fjor bidro Afghanistan-komiteen til at mer enn 33.000 elever ved 45 skoler fikk et skoletilbud i provinsene Badakshan og Ghazni, ifølge Norad.

Hva skjer etter 2014?

Ved årsskiftet trekker den internasjonale ISAF-styrken (International Security Assistance Force) seg ut av Afghanistan etter 13 år. Den blir erstattet av Operation Resolute Support (ORS). ORS skal bistå de afghanske sikkerhetsstyrkene med rådgivning og opplæring. De norske organisasjonene som Kirkens Nødhjelp, Care, Redd Barna og Afghanistan-komiteen vil fortsette sitt arbeid.

- Den norske regjeringen har bundet seg til å gi 750 millioner kroner årlig i humanitær bistand fram til 2017, sier Kristian Berg Harpviken.

Han er direktør ved Institutt for fredsforskning (PRIO) og en av landets fremste Afghanistan-eksperter.

Selv om Norge trekker sine militære styrker ut av Afghanistan, forutsetter han at vi overholder våre sivile forpliktelser overfor landet:

- Den forrige regjeringen holdt tilbake 50 millioner kroner på grunn av mistanke om mislighold og korrupsjon. Disse pengene har utenriksminister Børge Brende nylig frigitt. Det viser at Norge vil fortsette sin støtte til det vi har fremholdt som det viktigste i oppbyggingen av landet: utdanning og prosjekter for å støtte kvinners rettigheter, sier han.

< Utdanning treffer

13 år gamle Muhammadh på motorsykel. Han bor i Nawur-distriktet. Uten felles språk eller tolk får han likevel formidlet at han har lang vei til skolen. Derfor motorsykel.

> Afghanistan er et fjelland med lang, hard vinter. Alle skoler stenger i tre måneder i den verste kuldeperioden på nyåret.

Halima Kazimi går på lærerskolen i Jaghori.

– Etter tiår med krig vil jeg være med å bygge opp landet mitt, sier hun.

Bariak i Nawur-distriktet i Ghazni ligger øde og isolert til. Ungene her har ikke noe skoletilbud, forklarer landsbybeboerne til Utdanning. Ifølge Afghanistan-komiteen er tusenvis av afghanske landsbyer i samme situasjon, men det er vanskelig å tallfeste nøyaktig hvor mange det dreier seg om.

Til tross for at tallet på skoleelever stiger, er det fortsatt mange som ikke får skolegang eller slutter etter kort tid, ifølge Norad. Mange familier er avhengige av barnas inntekter, ifølge Afghanistan-komiteen.

Petit

Knapt nok det!

Ole Foss
skribent og lærer

ARKIVFOTO: PRIVAT

Her renner det inn melding fra våre naboer danskene i sør om at pedagogene synes det er for knapt med glidelåser. Og for mange trykknapper.

Det er det som er problemet; pedagogene frykter at all kneppinga av trykknapper fører til slitasjegikt. Klikkdannelser innenfor ulike pedagogiske retninger har det alltid vært, og all denne klikkingen og knappetrykkingen gjør det bare verre. Vi klikker kan hende til slutt.

Det har jeg i hvert fall ment lenge; det er en påkjønning å jobbe med barn. Og når foreldrene i tillegg overøser barnehagepedagogene med trykknappbarn, da skjønner vi at det kan bli knapt med ressurser. Slikt orker vi ikke! For de viktigste knappene er jo ikke monterte; AV- og PÅ-knappene. Når vi svimer rundt i klosseskrell og babyhyl opp i mot 110 decibel, da skulle vi hatt AV-knappen. Og når de ikke vil gjøre det vi ber dem om, de søte små: PÅ-knappen.

Men slik er det ikke anlagt, selv om vi er anlagt slik at vi ville hatt det slik. Barn er helseskadelige, det har også vært hevdet lenge. Vi går rundt og vasser blant de små dvergene så vi blir aldeles krokboye og ender opp som AFP-ere med nesa

fast i en gammel stubbe, der vi kan stoppe og be tilfeldig forbipasserende om hjelp. Så kan vi gi dem gode råd på veien. Konsulenter, kalles vi da.

Ellers har vi lest og lest bøker med mikroskrift så øyet blir stort, rødt og nærsynt og må ha briller store som tinntallerkener, og vi kjenner oss igjen både i H.C. Andersen- og Asbjørnsen og Moe-eventyr. Om ikke vi gjør det, så gjør i hvert fall ungene det, og så har de mareritt om oss om natta.

«Når vi svimer rundt i klosseskrell og babyhyl opp i mot 110 decibel, da skulle vi hatt AV-knappen.»

Trykknappgikt er svært plagsomt, og nå er vi tilbake til de danske «skræmselspædagogerne». Glidelåsnevrose er også utbredt. Skyllmiddelallergi er innført for 20 år siden, huske-/disseprolaps, nedsunken eventyrfang, eventyrenakke (avhengig av hvor intenst du lever deg inn i eventyrene), borrelåstommel, skitnese (du klarer ikke glemme lukta selv om du er hjemme igjen), hysjeleppe, kakaoskade (drikken kan bli svært varm), båløkinn (om du jobber i friluftsbarnhage og skal gjøre opp ild på gammelmåten), klirreskrekke, snytofobi, bordtørkealbue, legoskjelven (noen får det av nabbi, også) og endelig langt fremskreden barneskyhet. Det er da du får jobb i Redd Barna.

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Artiumskarakterene og artiumskullene

Det har vært vanlig å resonnerer som så: Gymnaset er en skole for elever som har interesse og anlegg for boklige sysler, og som har et forholdsvis klart mål for sin skolegang. En masseinvasjon vil senke nivået.

Nå er ikke lenger gymnaset en skole for de få. For landet under ett regner man med om lag 20 prosent av årskullet.

I Oslo nærmer man seg 40 prosent. Det er dem som mener at dette også vil være prosenten for hele landet i 1980.

Den Høgre Skolen
nr. 2/1965

For 25 år siden

Argumentene mot KS

Kommunenes Sentralforbund er ikke egnet som forhandlingsmotpart for lærerne.

Det vil ytterligere minske Statens muligheter til å føre en helhetlig nasjonal skolepolitikk. Det vil svekke enhetsskolen og det grunnleggende likeverdsprinsippet i skoleverket, noe som vil få dramatiske konsekvenser for distriktene.

Dette er noe av det Norsk Lærerlag frykter dersom forhandlingsansvaret for lærerne føres over til Kommunenes Sentralforbund.

Norsk Skoleblad
nr. 2/1990

GLIMT

Sitter pent på rad

Klassebilde var en alvorlig sak for 100 år siden. Her blir elever fra Kvaleberg skole i nåværende Stavanger forevige en gang i løpet av skoleåret 1913-14.

FOTO STAVANGER SKOLEMUSEUM

Satt i **stormen**

Et kraftig lavtrykk klarte ikke å forstyrre barna som lekte butikk i sandkassen på Vågønes.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

FOTO Privat

● Morten Øivind Kvævl (53)

Hvem:

Pedagogisk medarbeider i Vågønes musikk- og friluftsbarnehage i Bodø. Barnehagen er privat og har 39 barn fra ett til seks år.

Godt å tenke på:

At uværet for forbi mens ungene bare satt der.

Det er november og mørkt i Bodø. Meteorologisk institutt har varslet at det kraftige lavtrykket som har fart over byen, blir værende. Storm i kastene, snøkav og innevær, men i Vågønes barnehage trer ungene på seg parkdresser, luer og votter. De labber ut i vinden.

– Vi er mye ute, og en storm skulle ikke stoppe oss, sier Morten.

Han er pedagogisk medarbeider i barnehagen. Meteorologene hadde ikke overdrevet, og stormen som var meldt, den kom.

– Vinden suste rundt ørene på barna. De satte seg ned i sandkassa, som var blitt en snøkasse. Uten å legge merke til verken snø eller vind forsvant barna inn i leken, sier Morten.

Noen av barna laget seg en butikk, og mens stormen ulte, solgte og kjøpte de varer av ulikt slag. Andre laget iskakker. Små fingre klemte godt rundt spader og bøtter mens kinnene ble rødere og rødere. Ingen ville inn.

Lykkelige i stormen

– Jeg ble stående og se på dem. De spilte på lag med naturen og var lykkelige ute i stormen, sier Morten.

Lykkelig, det ble han selv også.

– Naturen skaper ro for lek og for å holde på leken. De satt der og aksepterte stormen, men

lot den ikke dra dem ut av leken. Naturkontakt er viktig for oss mennesker, og vi ser at det gir avspenning i hverdagen til barna, sier Morten.

Det skal helt spesielle vær fenomener til før barn og voksne i Vågønes holder seg innendørs. 39 barn fra ett til seks år går i barnehagen. Den ligger landlig til, og barnehagen har laget seg egne plasser i skogen som de kaller Ville Vesten, Indianerskogen og Solplassen.

– Barna får kjenne på sine egne grenser. De oppsøker utfordringer og går inn i stormen. Vi voksne er rett ved siden av dem og er der om de blir utrygge. De får brukt evner og anlegg ute i naturen, sier Morten.

Når novemberstormene raste som verst, ble det ikke lange turer på barna, men de kom seg ut.

– Det tilhører livet å smake på årstidene. Vi ser at barna får en god opplevelse når de er i kontakt med naturen, i all slags vær. De kjenner på at det er kaldt, at det er vind og snø, og de blir fornøyde av det, sier Morten.

Roen barna hadde i stormen den dagen, har gitt Morten enda mer tro på at det er viktig og riktig å være mye ute.

– Uværet for forbi mens ungene bare satt der.

Har du opplevd et gyllent øyeblikk som du vil dele med andre?
Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no.
Merk e-posten «Gylne øyeblikk».

Kultur

Aktuelt teater ANMELDT AV Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Krangling på godt og vondt

Å se mennesker krangle kan være utmattende. «Natten er dagens mor» er en to og en halv time lang familiekrangel. Heldigvis er den ikke bare slitsom.

Natten er dagens mor

Regi: Kjersti Horn.
Skuespillere: Ellen Horn, Terje Strømdahl, Emil Johnsen og Glenn André Kaada
Scenograf og kostyme-designer: Sven Haraldsson
Lyddesigner: Erik Hedin
Lysdesigner: Chrisander Brun
Dramaturg: Hege Tørresen
Produsent: Rebecca Mathisen

Dette stykket av den svenske dramatikeren Lars Norén er ofte kalt en moderne klassiker. Riksteatret setter det opp i samarbeid med Nationaltheatret. Stykket er fra 1982, men handlinga er lagt til 1960-tallet. Vi er i en familie på fire, i hotellet familien driver i Skåne. Her bor og arbeider de tett sammen, og her krangler og sårer de hverandre så brutalt og nådeløst som man bare kan i de aller nærmeste relasjoner. De fire virker sterkt knytta til, ikke hverandre, men til det nedbrytende spillet dem imellom.

Regissør Kjersti Horn har tatt mange spennende grep for å markere forholdet mellom det realistiske, på den ene sida, og den kunstneriske abstraksjonen på den andre. Vi skal betrakte, like

mye som vi skal leve oss inn i.

Blant anna følges skuespillerne på scenen av en som filmer dem med håndholdt kamera, og filmen vises på skjerm over scenen. Noen scener spilles bak scenen eller ute i publikumsfoajeen. De ser vi bare på skjermen. Og dette er bare noen av de overraskende grepene.

Terje Strømdahl som faren porsjonerer kresent ut sine fine ferdigheter som komedieskuespiller midt i det svarte dramaet, og han gir oss på det viset en fruktbar avstand til å reflektere i.

Samtidig er noen av de mest gripende scenene holdt i en realistisk stil, for eksempel scenen der de to brødrene spiller saksofon sammen.

Det er med andre ord lagt stor omsorg

i å skape en forestilling som skal gi oss både overraskelser, innlevelse og refleksjon. Skuespillerne går ut og inn av de forskjellige tilnæringsformene med bravur. Derfor blir opplevelsen ofte rik både på følelser og tanker. At den kan engasjere så vidt i både tanke og sinn, gjør forestillinga ofte spennende og medrivende.

Men ikke gjennom hele den lange forestillinga. I noen partier er ikke døbeltheten sterk nok til å skape tilstrekkelig dynamikk for å holde spenninga oppe. I hvert fall ikke hos meg. Da blir det hele like kjedelig og ubehagelig som å bli ufrivillig tilskuer til andres krangler i det virkelige liv. I disse periodene var det vanskelig å oppleve noen tankevekkende

Aktuell bok ANMELDT AV Alfred Oftedal Telhaug

Klasseledelsens blindflekker – om uro, klasseledelse og ny-enkel pedagogikk

Av Einar Sundsdal og Maria Øksnes
Norsk Pedagogisk Forlag, Inderøy 2014
84 sider

Progressiv og essayistisk pedagogikk

Et særdeles utfordrende innlegg i norsk pedagogisk debatt, der forfatterne ønsker seg sydende begeistring og brennende engasjement i klasserom og forelesningssaler.

«Klasseledelsens blindflekker – Om uro, klasseledelse og ny-enkel pedagogikk» har i alt fire forfattere. De to hovedforfatterne er Maria Øksnes og Einar Sundsdal, som begge har doktorgrad i pedagogikk. De suppleres av medforfatterne Eldar Taraldsen og Endre Kanestrøm, som begge har hovedfag/mastergrad i pedagogikk og kan vise til praksiserfaring som lærere i barnehage og grunnskole.

Innholdsmessig er boka bygd opp omkring to hovedartikler. «Den profesjonelle lærer – en bokserie for fremtidens skole» er skrevet av Endre Kanestrøm og Eldar Taraldsen, «Klasseledelsens blindflekker. Om uro, klasseledelse og ny enkel pedagogikk» er av Einar Sundsdal og Maria Øksnes. Sistnevnte artikkel, som er på vel 40 sider, framstår nok som et tyngdepunkt i denne vesle boka.

Hva handler så boka om? Hva slags pedagogisk tenkning er det den tar sikte på å formidle? Hvem oppfattes som autoriteter som forfatterne lener seg til? Forfatterne lener seg til den store, amerikanske skolefilosofen John Dewey, som gjerne betraktes som den fremste talsmann

for mellomkrigstidens elevsentrerte progressivisme og dens aksept av den aktive og urolige elev. Sundsdal og Øksnes støtter seg også på den sveitsiske autoriteten Jean Piaget, som hevder at voksenautoritet må erstattes av mellommenneskelige forhold som baserer seg på samarbeid.

Forfatterne bringer inn samtidshistoriske kommentatorer som Thomas Nordahl og Janicke Heldal Stray. Det er imidlertid av større betydning for bokas profil at den også gir ordet til 1970-tallsradikalere som Lars Løvlie og ikke minst Erling Lars Dale. Med slike autoriteter som kilde hevder Øksnes og Sundsdal at det i skolen bør dreie seg om «å føre

De fire rollene i forestillingen virker sterkt knytta til, ikke hverandre, men til det nedbrytende spillet dem imellom, skriver Utdannings anmelder.

FOTO MARTE GARMANN

distanse, og heller ingen medfølelse.

Jeg er takknemlig for stundene der forestillinga utfordra både hjerne og hjerte, men jeg skulle gjerne unnvært stundene med kranglete mas.

Dette er én av de to forestillingene

denne våren som Riksteatret utarbeider pedagogisk materiale til. Før turnépremièren i Arendal 25.februar spilles den på Nationalteatret i Oslo. Turneen avsluttes i Haugesund 18. april.

elevene inn i et personlig, ansvarfullt forhold til den verden de selv er dannet av ...»

Øksnes og Sundsdal peker på essayet som et ideal for lærernes formidlingsvirksomhet. Den vitenskapelige presentasjonsformen med dens kategoriseringer, dens tellende verden og dens konkluderende artikler, bør erstattes av essayet som er problematiserende og som derfor passer bedre inn i en tenkende verden. Når essayet anbefales sterkt i denne vesle boka, skyldes det også at forfatterne ønsker seg den sydende begeistring og det brennende engasjementet tilbake i klas-

serommene og forelesningssalene. Forfatterne sier: «Vi ønsker å løfte frem engasjementet, empatien, feilbarligheten, sårbarheten og kjærligheten ved det å være menneske som de viktigste dyder innenfor skolevirksomhet.»

Under lesningen av «Klasseledelsen blindflekker» har jeg en og annen gang følt behov for å distansere meg fra forfatternes kjekkaseri, men som helhet betraktet opplever jeg boka som et særdeles utfordrende innlegg i den norske pedagogiske debatten som i dag forekommer meg å være en ganske så langtekkelig og kjedelig affære.

Bygger på L-06
... og nyere forskning

15 % rabatt v/bestilling fra forlaget!

Salgssuksess

Leseverk

1.-7. trinn

ABC-en av Odd Haugstad

Vi leser 2. trinn

Vi kan lese for 3. trinn

Vi kan lese mer for 4. trinn

Gøy med NORSK 5. trinn

Gøy med NORSK 6. trinn

Gøy med NORSK 7. trinn

Har vært til grundig utprøving med godt resultat.

Elevsett (Lesebok og arbeidsbøker) + CD og lærerveiledning.

NB! Gratis Cd-rom og lærerveiledning v/bestilling fra forlaget (min. 8 elever i -13/-14). I tillegg gir forlaget 15% rabatt.

Forfatteren Odd Haugstad er logoped og cand.pead.spec. med spesialkompetanse på lesing og leseprosesser. Han har laget leseverk for 1.-7. trinn.

Fraktfritt tilsendt til gjennomsyn

Postboks 1043 – 4687 Kristiansand
Tlf: 92 66 29 45 – Telefax: 38 04 55 52
www.pedforlag.no

Pedagogisk Forlag

Faget du ikke vet at ungdommen har?

● **Kristin Granne**
leder
Veiledningssentret
Romerike

● **Marija-Christin Jurin**
rådgiver
Veiledningssentret
Romerike

FOTO PRIVAT

Ungdomsskolen skal styrke elevenes ferdigheter i å ta gode utdannings- og karrierevalg. Dette er ferdigheter elevene skal lære i faget «Utdanningsvalg». Vi vet at lærernes kompetanse i å undervise i dette faget er mangelfull. Kommer faget elevene til nytte?

«Hva skal jeg bli eller jobbe med som voksen?» Valgene er mange, og ansvaret for å foreta valg hviler på ungdommen selv. Ungdom må belage seg på å være i livslang læring. I framtiden vil det fordres kunnskap, ferdigheter og egenskaper som vi i dag ikke har fullstendig innsikt i.

Norge er det eneste nordiske landet som har et obligatorisk fag i ungdomsskolen som har som formål å lære elever å ta bevisste utdanningsvalg, men de vedvarende utfordringene for faget er: økonomi, logistikk, læringsmateriell, og kompetanseheving av lærere. Andreassen (2008) poengterer at det er avgjørende at lærerne har kompetanse i fagets elementer. Forskere viser til at lærernes kompetanse i utdanningsvalg ved innføring av faget, var bekymringsfull lav. Dette gjør at vi finner grunn til å stille spørsmål ved hvorvidt dette er et fag som kommer elevene til nytte.

Flere steder er dette et fag uten status. Det er et fag som mange skoler, foreldre og elever mangler bevissthet om. En del foreldre vet ikke at deres ungdom har faget. En del ungdom er selv ikke klar over at dette er et fag. Det er stor lokal frihet

i organisering av faget. Noen skoler har lagt faget inn i timeplanen. Det ser ut til å medføre en større bevissthet om faget.

For individ og samfunn er det viktig at ungdom får god veiledning knyttet til framtidige utdannings- og yrkesvalg. At dette er et eget fag, burde være en unik mulighet til å gi ungdom kvalitativ veiledning. Elevene kunne ha fått mulighet til å bli kjent med sitt eget ståsted, sine egne interesser, evner og anlegg. Med slik veiledning kunne flere elever få bedre kunnskap om arbeidslivet og bedre grunnlag for å gjøre gode valg knyttet til videre utdanning. I stedet har faget flere steder blitt en restpost for å fylle opp læreres timeplaner. Faget brukes enkelte steder til å ta igjen tapt opplæring i andre fag. I dag er 60 prosent av faget satt av til utprøving av utdanningsprogram i videregående opplæring. Dette er svært ulikt organisert i fylkene. Noen steder er elevene flere dager utplassert i videregående skoler, andre steder er de i mindre grad utplassert. Noen ungdomsskoler gir elevene «smakebiter» fra utdanningsprogrammene i videregående opplæring. Vi ser ualmennelig stor variasjon. Vi ser et fag som mangler tydelige felles mål, retning og vurderingskriterier. Det er grunn til å spørre om elevene får likeverdig opplæring.

Hva kan gjøres?

Dersom vi mener at denne form for opplæring er viktig, må vi skjerpe kravene til kvalitet i opplæringen. Vi må vite hva vi vil med faget. Vi må etablere vurderingskriterier og vurdere hvilke vurderingsformer som vil være hensiktsmessige for elevene. Dersom vi ikke mener denne form for opplæring er viktig for elevene, bør vi bruke de 113 timene til noe annet.

Veiledningssentret Romerike har i samarbeid med Høyskolen i Oslo og Akershus etablert et videreutdanningstilbud for lærere som underviser i «Utdanningsvalg». Dette er gjort for å heve kompetansen og kvaliteten i faget. Videreutdanningen vil iverksettes, vil forhåpentligvis bidra til å heve kvalitet, status og struktur i undervisningen

«Vi ser et fag som mangler tydelige felles mål, retning og vurderingskriterier.»

● Faget «Utdanningsvalg»:

- Obligatorisk fag for elever i ungdomsskolen fra 2008/09
- Det er avsatt 113 timer (klokketimer) til faget
- Målsettingen er at faget skal bidra til at elever foretar bevisste utdanningsvalg.
- Intensjonen er at dette skal bidra til å redusere frafall og medvirke til at flere består videregående opplæring.
- Egen læreplan.
- Det gis ikke karakter i dette faget.
- Faget skal bidra til å skape helhet og sammenheng i grunnopplæringen og knytte grunnsko og videregående opplæring bedre sammen.
- Kommunene har ansvar for faget, men gjennomføringen forutsetter samarbeid mellom ungdomsskoler og videregående skoler i deler av faget.

ved noen av ungdomsskolene i Akershus. Vi synes imidlertid det er underlig at det ikke fra nasjonalt nivå stilles kompetansekrav til lærere som skal undervise i dette faget.

Endringsforslag på høring

Utdanningsdirektoratet har sendt forslaget til endringer i faget utdanningsvalg på høring. Det foreslås å dele opplæringen inn i tre hovedområder: Personlige valg, Utdanning og yrker og Arbeid. Innenfor hvert av disse områdene er det formulert kompetansemål.

Det er ikke foreslått konkrete mål som skal sikre at elevene blir kjent med sitt eget jeg, sine egne evner og anlegg og sitt eget engasjement. Sammenhengen mellom elevens «jeg» og videre veivalg er derfor uklart. Slik form for veiledning krever lærere som har evne og vilje til å veilede ungdom ut fra den enkelte elevs ståsted. I vår tid er dette viktigere enn noensinne. Aldri før har ungdom hatt så mange muligheter og så mange valg. Mulighet for å gjøre feilvalg er derfor stor. Elever bør få opplæring som styrker hver enkelt i å foreta gode veivalg. Denne målsettingen må tydeliggjøres, og kvaliteten i veiledningen må bedres. Hvis ikke er vi redd for at vi fortsatt vil se kommuner og ungdomsskoler som fraskriver seg ansvar for dette faget.

Eksklusivt tilbud til våre lesere

Fra februar 2015 lukker vi den digitale utgaven av Utdanning med passord.

Kun medlemmer og abonnenter vil da ha tilgang til ebladet. Disse vil få tilsendt passord til innlogging per e-post.

I mars 2015 vil vi sende ut en SMS med forespørsel om man vil si fra seg papirutgaven av Utdanning. Abonnementet vil da fortsatt gjelde for Utdannings eblad.

Vi ønsker alle en fortsatt god leseropplevelse på pc, mobil, nettbrett eller papir.

Kvalitet i barnehagen – alt kommer an på de voksne

● **Royne K. Berget**
daglig leder i Smedhus-
åsen Barnehage SA

FOTO: GLENN MELING

Vi kan ikke gamble med å ha ansatte i barnehagen som ikke er motivert til å gjøre en best mulig jobb.

Hva kjennetegner egentlig en kvalitativt god barnehage? Spørsmålet er det nesten umulig å svare på, for opplevelsen vil ganske sikkert være både subjektiv og personlig, og oppleves ulikt fra person til person. Uansett kan det være grunn til å spørre om foreldre generelt sett er flinke nok til å reflektere over og velge barnehage på bakgrunn av de faktorene som faktisk utgjør en forskjell på tilbudet de og barna deres mottar, nemlig de ansatte?

Alle som driver barnehager i Norge, skal forholde seg til barnehageloven og Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, og følges lovverket, så har barnehagen det grunnleggende på stell. Som forelder skal du da være trygg på at bemanningsnormen blir fulgt, at barnehagen har tilstrekkelig antall pedagoger, at internkontroll og system for helse, miljø og sikkerhet er på plass, at det blir satt tydelige mål for arbeidet og virksomheten gjennom årsplan og virksomhetsplan, at tilbudet er pedagogisk tilrettelagt og at det jobbes systematisk med fagområdene, at barnehagen samarbeider med skolen og ikke minst at foreldresamarbeidet blir ivaretatt i form av daglig kontakt, foreldresamtaler, foreldreråd og samarbeidsutvalg og gjennom brukerundersøkelser. En skulle kanskje tro at disse faktorene gjør sitt til at foreldrene kan være sikret tilnærmet lik kvalitet uansett hvor de har barnet sitt, men så enkelt er det ikke.

Samtlige barnehager skal jevnlig kontrolleres av kommunen for å påse at lovmessige krav blir fulgt, men selv om lovkravene blir oppfylt, er det ikke dermed sagt at foreldrene vil motta et like godt tilbud i alle barnehagene. For det første vil kvaliteten i hver enkelt barnehage kunne oppleves som variabel over tid, rett og slett fordi det er mange både interne og utenforliggende faktorer som til enhver tid påvirker arbeidsmiljø og økonomisk handlingsrom. For det andre, og det er altså kanskje den viktigste faktoren, er det snakk om ulike mennesketyper på forskjellige arbeidsplasser.

Det er stor forskjell på en ansatt med et brennende ønske om å jobbe i barnehage, og som sitter på mye kompetanse, sammenlignet med en som er omplassert i det kommunale systemet, og mot sin vilje tilfeldigvis havnet i en barnehage. I tillegg finnes det også mange eksempler på ansatte som mer eller mindre tilfeldig har fått jobb i barnehage og som bare har blitt værende fordi det har vært den enkleste løsningen, ikke fordi jobben oppleves som spesielt givende eller meningsfull. Jeg blir derfor ganske forundret hvis ikke de fleste tenker som meg, nemlig at den ansatte som brenner for å arbeide med barn og har gode yrkesferdigheter, yter mer innsats enn personen som egentlig ønsker han/hun var et helt annet sted. Dermed blir også utførelsen av arbeidet, eller produktet om du vil, også bedre i den barnehagen som har de mest motiverte ansatte. På en arbeidsplass der det samarbeides så tett som i barnehagen, skal det faktisk ikke flere enn én lite engasjert ansatt til for å påvirke miljøet i negativ retning. Dermed påvirkes mest sannsynlig også utførelsen av arbeidet, i og med at unødige energi blir brukt på faktorer som de ansatte ellers burde sluppet å tenke på.

Som voksenperson har du nesten skremmende stor makt og påvirkningskraft overfor barna. Bruker du den makten på feil måte, kan det odelegge mye for utviklingen til et nysgjerrig og tillitsfullt barn. Vi vet at trygge og gode voksenpersoner kan ha avgjørende betydning for barns utvikling og oppvekst, derfor kan vi heller ikke gamble med å ha ansatte i barnehagen som ikke har en indre motivasjon til å gjøre en best mulig jobb. Det er ikke en menneskerettighet å arbeide med barn, like lite som at hvem som helst er kvalifisert til å være pilot. Feil person på feil sted kan få fatale konsekvenser i begge tilfeller. Personer som ikke egner seg til å arbeide i barnehage, eller mangler motivasjon til å følge stillingsinstruksen sin, har etter min mening derfor ingenting i barnehagen å gjøre. Dessverre finnes det nok allikevel altfor mange eksempler der uegnede eller umotiverte personer forblir i barnehagen uten at det blir gjort konkrete tiltak som løser utfordringene. Taperne blir i første rekke barna, men også arbeidsmiljøet blir svekket, og kvaliteten barnehagen klarer å tilby foreldrene, synker.

«Det er stor forskjell på en ansatt med et brennende ønske om å jobbe i barnehage, sammenlignet med en som er omplassert i det kommunale systemet, og mot sin vilje tilfeldigvis havnet i en barnehage.»

«På en arbeidsplass der det samarbeides så tett som i barnehagen, skal det faktisk ikke flere enn én lite engasjert ansatt til for å påvirke miljøet i negativ retning.»

Hvorfor det er slik, er nok sammensatt, men mangel på mot til å ta de vanskelige samtale eller valgene hos både ledere og kollegaer spiller en sentral rolle, antar jeg. Tro for all del ikke at jeg mener dette er enkelt å gjøre, men spør deg selv om du egentlig har noe valg? Til syvende og sist handler det om å følge pliktene i arbeidsmiljøloven, både som arbeidsgiver og arbeidstaker. Etter min mening blir det i altfor stor grad vernet om ansatte som ikke er dyktige nok, som motarbeider kollegaer, eller som mangler motivasjon til å gjøre jobben sin. Som ansatt skal du selvfølgelig få lov til å ha en dårlig dag på jobb, og møte forståelse dersom du gjennomgår en tøff fase i livet ditt. Din fysiske og psykiske tilstand skal allikevel ikke gå ut over barna som du er ansatt for å gi en trygg og meningsfull barnehagehverdag. Vi skylder oss selv og yrket vårt å opptre profesjonelt og ivareta de ansatte som er dyktige og engasjerte, samtidig som de få umotiverte eller uegnete blir veiledet ut av yrket på en ryddig måte. Er det ikke en selvfølge at den som har ansvar for å ivareta barnet ditt mens du er på jobb, både er egnet, pålitelig og interessert i å gjøre det? For å forenkle problemstillingen kan du si at det hele koker ned til å ta vare på dem som ønsker å gjøre jobben sin, i stedet for å risikere at de sier opp stillingene sine fordi personene som

«Det blir i altfor stor grad vernet om ansatte som ikke er dyktige nok, som motarbeider kollegaer, eller som mangler motivasjon til å gjøre jobben sin.»

ikke utfører jobben sin tilfredsstillende, får lov til å styre agendaen på arbeidsplassen.

Ansettelser har også stor betydning for barnehagens veivalg og utvikling. Ved flere tilfeller har jeg både erfart og hørt at det er en forventet automatikk i at tilkallingsvikarer som har jobbet lengst i barnehagen, skal få fast stilling dersom det blir noe ledig. I noen tilfeller kan selvfølgelig det være riktig, men for meg blir det helt feil å ansette en person på bakgrunn av fartstid kontra hvem som er best egnet for stillingen. Dette kan selvfølgelig føles urettferdig for den som ikke får jobben, samtidig tenker jeg at valget til barnehagens ledelse er ganske enkelt. De er nødt til å tenke bedriften som en helhet, og hva som er best for den, for barna og for dem som allerede er ansatt. Hver barnehage må finne ut hva slags egenskaper eller kompetanse og mennesketype de har behov for, dessuten mener jeg at det bør foreligge en plan for hva som er best og mest hensiktsmessig for arbeidsplassen å gjøre på sikt.

Tidligere tenkte jeg at barnehagen som lå i skolelekretsen var et opplagt valg for foreldrene, men de siste par årene har jeg blitt mer i tvil. Ofte finner barn andre lekekamerater når de begynner på skolen, og det er ikke bestandig sånn at vennskapet fra barnehagen vedvarer etter skolestart. På skolen blir gjerne barna kjent med andre barn, og nye vennskapsbånd knyttes. Sett i et slikt lys er kanskje en god barnehage med trygge og kompetente ansatte viktigere for barnet, enn å velge den nærmeste barnehagen, vel å merke hvis det er sånn at du mener en annen barnehage er bedre for deg og ditt barn. Det er vesentlig at barna får med seg god ballast og selvfølelse fra barnehagen, sånn at de er best mulig rustet til å ta fatt på skolegangen og andre utfordringer som venter.

Jeg skal absolutt ikke påberope meg å sitte med noe fasitsvar på hvordan hver enkelt barnehage skal jobbe for å gi det beste tilbudet til brukerne, men at de ansatte spiller hovedrollen, er jeg helt sikker på. Mye kunne vært skrevet om barnehagens innhold og utforming, men uansett hvordan barnehagen ser ut eller hva du fyller den med av pedagogiske planer og opplegg, så er det de voksne det kommer an på til slutt. Det er de som skal sette planene ut i livet, og legge til rette for at barna får et optimalt utbytte av barnehageoppholdet sitt. Mange veier kan nok føre deg til rett sted, uansett tror jeg det er lurt å sette av tid til å arbeide systematisk og langsiktig med personal- og organisasjonsutvikling, der fokus på ansvarliggjøring, kommunikasjon og samarbeid står i høysetet. Den dagen du tror at alt er perfekt og ikke kan bli bedre, er kanskje også den dagen du bør se deg om etter en annen jobb. Min oppfatning er at det er tilnærmet umulig å være på topp hele tiden, og hvis du kommer til konklusjonen om at du faktisk kan lene deg tilbake og slappe av fordi alt går av seg selv, ja da sier jeg lykke til.

Erfaringsmessig er det sjelden sånn at tilfeldigheter avgjør om ting blir bra eller ikke i lengden. Det som ikke vedlikeholdes eller holdes i live, vil mest sannsynlig forringes eller glemmes etter hvert. God kvalitet oppstår ikke uten at de rette personene er på plass og «trykker på de riktige knappene». En god barnehage har engasjerte ansatte med gode holdninger, egenskaper og kompetanse til å utføre jobben sin. En barnehage der de ansatte framstår som profesjonelle, omsorgsfulle, samarbeidsvillige og framtidsrettete, kan derfor være en klar indikasjon på hvor godt barnet ditt vil få det. Så kan det kanskje være en idé å diskutere om barnehagen som ligger nærmest heimen faktisk er det riktige valget for dere og barnet deres?

Tanker fra et trådløst medlem

● **Bjørn Høvik**
adjunkt og forfatter
FOTO PRIVAT

Facebooksida «Arbeidstidsforhandlingene» bidro trolig til at medlemsflertallet stemte nei til ledelsens anbefalte forslag i uravstemningen sist juni. Det må ha gitt sidens grunnlegger så kalde føtter at han etter uravstemningen i august utestengte undertegna for å ha kritisert navngitte ledere i Utdanningsforbundet.

Vi lever i et gjennomprofesjonalisert samfunn. Det har muligens sine fordeler, men også ulemper, som for eksempel når viktige demokratiske oppgaver mer og mer synes å bli overlatt til lønnete administratorer styrt av valgte tillitspersoner som man i hvert fall tidvis kan mistenke for større lojalitet innover og oppover i ledersjiktet enn til medlemmene «på golvet», som de er valgt av. Dette kan føre til passivisering av og interesseløshet hos fotfolket. Det er antakelig liten grunn til å tro at Utdanningsforbundet er vesentlig annerledes enn de fleste andre demokratiske organisasjoner. Derfor var det noe nytt og vitaliserende både for debattklimaet og medlemmenes engasjement med facebooksida «Arbeidstidsforhandlingene». Selv om årets oppgjør ikke uten videre kan sammenlignes med tidligere, gir det likevel et hint om en dramatisk aktivisering av medlemsmassen i år at mer enn 2/3 av de ca. 92.000 stemmeberettigete deltok i den første uravstemningen før sommerferien. Av disse stemte i tillegg 73 prosent nei til forbundsledelsens anbefaling. I oppgjøret i 2012 deltok under 19 prosent av de ca. 94.000 stemmeberettigete i uravstemningen. Vel 90 prosent fulgte ledelsens råd om å stemme ja.

Deltakerantallet på facebooksiden «Arbeidstidsforhandlingene» kom etter hvert opp i vel 30.000. Det er like mange som halvparten av dem som deltok i uravstemningen i juni, og nær 2/3 av antallet som stemte nei. Det synes derfor vanskelig å utelukke en sammenheng. Hvorfor appellerte facebooksidene så sterkt til medlemsmassen? Kanskje ga de deltakerne følelsen av å delta på et «virtuelt» årsmøte, hvor mange, også tidligere lite behandlete temaer, kunne tas opp med både temperament, frustrasjon («nok er nok» var et gjengangeruttrykk) og humor. For bredden i de kommenterte saker var stor, fra visjonsseminarenes ufrivillige komikk til rettskrivingspolitikk, og gikk altså langt ut over de rene arbeidstidsspørsmål. Derfor bør grunnleggeren av facebooksida, tillitsvalgt i Utdanningsforbundet Preben Pettersen Uthus, ha honnør for å ha satt i gang noe som kan

bety langt mer oppfølgende og interesserte medlemmer enn tidligere – selv om dette faktisk skulle bety, som i juni, at medlemsflertallet stemmer nei til egen ledelsens anbefaling.

Derfor oppleves det som en smule selvmotsigende i forhold til trådens vesen at undertegnede i september (etter siste uravstemning) ble utestengt fra videre deltakelse og innleggene mine fjerna. Min person er uinteressant i denne sammenhengen, men ytringene som må ha forårsaket utestengningen, bør kanskje ses nærmere på med tanke på hva som bør være tillatt å debattere blant medlemmer i Utdanningsforbundet? Det som trolig gjorde utslaget for utestengingen, var kommentarer knyttet til navngitte personer. Disse innleggene ble forlangt fjerna av facebookgruppas administrator. Dette nektet jeg, siden personene verken var hengt ut eller sjikanert, og fordi det dreide seg om personer som i et demokratisk forum bør kunne diskuteres og navngis, nemlig tidligere og nåværende forbundsleder samt forbundets kommunikasjonsansvarlige. Om administratoren så for seg at «Arbeidstidsforhandlingene» skulle arte seg som en heiagjeng for forbundets politikk og ledelse, burde en del tusen vært sparka ut, ikke minst da det viste seg, som nevnt ovenfor, at trådens flertall trolig var medvirkende til at forbundsledelsens avtaleanbefaling ble tydelig nedstemt i juni.

Min kritikk gjaldt et særdeles viktig tema i dagens skoledebatt: Forbundets etter min mening feilslåtte politikk for å snu den alarmerende lave rekrutteringen til læreryrket og hindre det minst like alarmerende frafallet fra lærere i jobb. Av dem som begynner en lærerutdanning, slutter nå mellom 30 og 40 prosent før utdanningen er ferdig. Av dem som fullfører studiet og begynner å jobbe som lærer, slutter 40 prosent i grunnskolen i løpet av de fem første åra, ifølge en kronikk i Utdanning nr. 20 i 2014 av hogskulelektor Dorthea Sekkingstad ved Høgskulen i Sogn og Fjordane. I videregående slutter 40 prosent innen de to første åra! Lav lønn kan spille inn, men man må anta at studentene

«Utdanningsforbundet løsningsforslag har i hovedsak vært privatiserende.»

kjenner til lønnsforholdene når de begynner på et lærerstudium, og i hvert fall når de begynner i en lærerjobb. Mye tyder derfor på at det er andre årsaker til det store frafallet.

Noen snakker om manglende samsvar mellom utdanningen og den virkeligheten nye lærere møter. Kanskje bør man heller gå rett på virkeligheten og isteden snakke om uro, disiplinproblemer, lav status hos elever og foreldre og manglende støtte i regler og rammer for lærervirksomheten. Utdanningsforbundet løsningsforslag har i hovedsak vært privatiserende. Med andre ord: uro, disiplinproblemer og elevers manglende oppmøte og innsats skyldes svakheter hos den enkelte lærer. For å illustrere min påstand pekte jeg på utsagn fra forbundets to siste ledere i forbindelse med avisoppslag om uro og disiplinproblemer i skolen: Helga Hjetland til Dagbladet i 2004: «Jeg tror ikke det nødvendigvis er flere sanksjonsmuligheter lærerne nå skriker etter. Det er mer et rop om råd og tiltak gjennom etterutdanning og kompetanseheving.» Ragnhild Lied (også til Dagbladet) i 2010 ber lærerne øve «slik at de vet hva de skal gjøre når elevene slår.»

I debatten som fulgte etter at jeg hadde presentert disse sitatene, støttet kommunikasjonsansvarlige, Rikke Bjurstrøm, sine ledere ved å hevde at lærerne fikk den respekt de fortjente. Her må jeg ta forbehold når det gjelder den helt ordrette gjengivelsen av hennes utsagn ettersom jeg er fratatt muligheten til å sjekke det. Uansett er det vanskelig å forstå henne på annen måte enn at også hun mener at skoleproblemer først og fremst er lærerrelatert, og at den viktigste løsningsmodellen går via etterutdanning og personlig kompetanseheving.

Det betyr i praksis at forbundet går ut fra at rett kompetanseheving i det store og hele vil være nok til at den enkelte lærer skal fascinere underholdningsforventende elever til å møte i tide, jobbe i rimelig ro og vise nødvendig innsats – uten særlig tydelige, felles omhegnende bestemmelser for skolehverdagen. Det er krevende for den enkelte lærer og innebærer i den medievirkeligheten dagens elever er omgitt av, at læreren foruten tillærte egenskaper helst også bør ha rett alder,

rett utseende, aura og ry. Det fins det selvfølgelig lærere som har, men noe flertall er det neppe. Og de som mener de har det, jakter muligens feitere beiter enn lærerjobber? Derfor ville det kanskje vært naturlig om en fagforening satsa mer på å gjøre rammebetingelsene rundt de mange hverdagslærerne, tykke og tynne og godt voksne (faktisk flertallet) mindre avhengige av smalere popularitetskvalifikasjoner? Det ville gjøre skolehverdagen mindre frustrerende, trolig trekke flere til jobb i skolen og ikke minst, bidra til å beholde dem som er der. Dette er også blant hovedpoengene i lektor Karl-Eirik Kvals viktige bok av året: «Det store skolesviket».

Muligens har også det andre temaet jeg tok opp, trigget utestengningslysten? Det dreide seg om skoleledernes endra rolle i forhold til lærermedlemmene de seineste 25 år. Bare å berøre dette førte til hatske angrep og beskyldninger om ryggdolking av medlemsfeller, mens noen rektor-medlemmer faktisk så mange av de samme problemområdene jeg pekte på.

På begynnelsen av 1990-tallet var det lite konfliktskapende at rektorer og lærere sto i samme forbund. Rektorene hadde få myndighetsområder sammenlignet med i dag og måtte i tillegg bøye seg for lærerrådet ved uenighet. Nå er lærerrådene en saga blott, og rektorene er tillagt budsjet-, ansettelses- og i stor grad lønnsansvar. Tillitsvalgte, som skulle erstatte lærerrådet, har en vanskelig og utsatt stilling. For i tillegg til at rektor får støtte av Utdanningsforbundet (hvis vedkommende er medlem der), har tillitsvalgte den lenge godtatte (i stor grad også av Utdanningsforbundet) New Public Management-praksisen å forholde seg til. Den betyr økt betydning og makt til lederne/ rektorene og stadig færre motforestillinger mot at disse knyttes nærmere til arbeidsgiver, og dermed ikke sjelden til en skolepolitikk som mange, ofte flertallet av lærerne, er imot, et viktig poeng i Simon Malkenes' grundige bok: «Bak fasaden i osloskolen». Det kan gjelde belønning av rektorene etter hvordan deres elever gjør det, noe som har ført til press på lærerne for å få dem til å «oppjustere» karakterene, slik VG forteller 13.2.2013 og til å frita antatt svakt presterende

elever ved nasjonale prøver (Dagbladet 6.12.2014). Dessuten har det kommet en del utsagn fra lærere om at de ikke lenger våger å si fra om avvik og uheldige hendelser i skolehverdagen av frykt for å bli straffet via de mange metoder en rektor i dag har: manglende lokale lønnsstillegg, dårlig timeplan, vanskelig klasse, usikkert fortsatt ansettelsesforhold med mer.

I 2006 var det samarbeid mellom rektorene og Oslo kommune om hvilke lærere som skulle utelates ved lokale lønnsstillegg. Utdanningsforbundets Oslo-ledelse klarte ikke, tross mange purringer fra ulike medlemmer, å benekte at et slikt samarbeid fantes.

Med andre ord – knefallet for New Public Management og den medfølgende målstyringsideologi og lederstyrking i skolepolitikken har ført til en uheldig frykt- og smiskepolitikk. Det betyr naturligvis ikke at rektorene i dag er dårligere mennesker enn tidligere, og det fins fortjenestefullt nok dem som klart sier fra om problemene i deres nye rolle. Det er likevel uheldig at mange lærere nå må sette sin lit til at deres rektors personlige egenskaper skal overstyre de strukturelle rammer de er satt inn, i og stadig tydeligere bindes av.

I avtalen Utdanningsforbundet anbefalte før uravstemningen i juni, var ett av punktene at rektorene kunne binde lærerne til økt tilstedeværelse og flere oppgaver på skolen enn før, blant annet vikartimer. Samtidig skulle lønna for vikartimer senkes. Dette betydde i praksis at Utdanningsforbundets ledelse gikk med på at deres rektor-medlemmer skulle spare penger for arbeidsgiver på lærermedlemmenes bekostning.

Skolelederne utgjør ca. 5 prosent av Utdanningsforbundets medlemmer, om man holder pensjonistene utenfor. Bør man da «dempe» slike som mener at Utdanningsforbundets ledelse hittil har tatt mer hensyn til sine skoleledermedlemmer enn deres prosentvise betydning skulle tilsi og at det felles medlemskapet (skoleledere – lærere) nå åpent bør diskuteres? Hensikten med innspillene var tross alt å styrke forbundets støtte til flertallet av medlemmene i deres arbeidssituasjon og å gjøre samme forbund tydeligere og sterkere overfor KS på flertallet, lærernes premisser.

«Kanskje bør man heller gå rett på virkeligheten og isteden snakke om uro, disiplinproblemer, lav status hos elever og foreldre og manglende støtte i regler og rammer for lærervirksomheten.»

● Meininger på nettet

Redaksjonen i Utdanning tek imot langt flere meningsytringar enn det er plass til i bladet. Men nokre vert publiserte i nettutgåva vår, utdanningsnytt.no. Her følgjer presentasjon av nokre meningsytringar:

Vil statsråden tømme Nord-Norge for lærere?

Kravet om karakteren fire i matematikk vil få store konsekvenser for antall studenter ved grunnskolelærerutdanningens 1.-7. trinn, ifølge Karl Øyvind Jordell, professor i pedagogikk ved Universitetet i Oslo. [02.01.]

Nå er det på tide med et «kroppsløft»

Gjennom de siste årene har man i skolen blitt presentert for flere såkalte «løft». Det har vært «kulturløft», «matteløft» og sist nå «lærerløft». Alt dette er vel og bra, men nå er det så absolutt på plass med et «kroppsløft», mener Bjørn Strandheim. [17.12.14]

Nettbasert språkundervisning gir elevene flere muligheter

En mulighet som kan tilføre den enkelte skole mye ny kunnskap, er nettbasert utveksling av lærere, skriver Gerard Doetjes, seksjonsleder ved Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen, Kjetil Idås, daglig leder ved Nettskolen i Vestfold og Eskil O. Vestre, nettlærer i japansk ved Folkeuniversitetet i Nordland. [09.12.14]

Håndverk er bevegelseskunnskap

I dag er håndverk forbundet med lav status i samfunnet. Hadde det ikke vært for kroppens evne til å kultivere bevegelser, ville imidlertid ikke akademikeren hatt noen brukbar hjerne å tenke med, skriver Jon J. Lindstrøm. [13.11.14]

● Råd til Utdanningsforbundets sentrale styre

Profesjonsutvikling, faglig utviklingsarbeid og karriereveier

Lærerne og Utdanningsforbundet må sette kollektivt faglig utviklingsarbeid og profesjonsbygging i sentrum, ikke dyrking av enkeltindividet, mener Utdanningsforbundet Bergen. Her ser vi lærere på naturfagkurs.

ILL. FOTO JOHNROALD PETERSEN

Begrepet «faglige karriereveier» har kommet inn i den utdanningspolitiske debatten de siste ti årene. For Utdanningsforbundets del dukket begrepet opp i landsmøtepapirene i både 2009 og 2012. Det kom ikke som et innspill fra delegater eller fylkeslag, men det ble likevel vedtatt av begge landsmøtene at det var noe Utdanningsforbundet skulle jobbe videre med. Våren 2013 ble det lagt frem forslag til modeller for representantskapet og sentralstyret, men tilbakemeldingene til dette gjorde at videre behandling av saken ble utsatt for at en skulle gjøre nye vurderinger.

I Lærerloftet til regjeringen Solberg ble også begrepet lagt frem som et tiltak, fremdeles uten nærmere beskrivelse av hva det egentlig er tenkt til å være.

På bakgrunn av usikkerhet om hva faglige karriereveier er ment å være, og ikke minst hva vi som fagforening skal mene om dette, satte vi av én dag under Bergens-konferansen 17.-19. oktober 2014 til å diskutere hva veien videre for faglige karriereveier kan være.

Lokallagsstyret i Bergen, som arrangør av Bergens-konferansen, har sammenfattet de innspill som kom under konferansen. På bakgrunn av disse innspillene har vi utarbeidet noen råd til sentralstyret i Utdanningsforbundet for det videre arbeidet med faglige karriereveier:

- Utdanningsforbundet bør arbeide for å fjerne karrierebegrepet. Begrepet «faglige karriere-

veier» må erstattes med «faglig utviklingsarbeid» eller «profesjonsutvikling».

- Lærerne og lærerorganisasjonen må ta tilbake begrepsmakt gjennom fokus på kollektivt faglig utviklingsarbeid og profesjonsbygging, og ikke dyrking av enkeltindividet. Det er vesentlig for at vi skal nå våre målsettinger at det ikke fokuseres på individuelle karrierer, men på kollektiv utviklingskultur.

- Vi må arbeide for at faglig kompetanse og profesjonalitet gir uttelling gjennom styrking og videreutvikling av kompetanselønnsystemet.

- Lærerprofesjonen må bidra til å utvikle læringsmiljø gjennom kompetanseoppbygging i kollegiet på den enkelte arbeidsplass, dette gjelder både kollektivt så vel som individuelt.

- Utdanningsforbundet må intensivere arbeidet med å få på plass sentrale arbeidstidsavtaler med avsatt tid til faglig utvikling. Lærernes arbeidstidsordninger må sikre lærernes mulighet til å styre over egen tid og faglige utvikling.

- Vi må få på plass statlige, like rammebetingelser og lønnsfastsetting, og lokale forhandlinger må avvikles for lærergruppene.

- Arbeidet med faglig utvikling skal ikke blandes sammen med lønnsfastsetting.

Bjarne Mohn Olsvold | leder i Utdanningsforbundet Bergen

● Organisasjonen

Kjemp mot lokale forhandlinger

God fellesskole og et likeverdig barnehagetilbud krever sentral lønnsdannelse.

Utdanningsforbundet har en klar politikk for sentral lønnsdannelse og har hatt det i flere år. Til tross for dette har alle de siste hovedoppgjørene hatt en betydelig pott avsatt til lokale forhandlinger.

Vi ser at lokale lønnsforhandlinger fører til urimelige lønnsforskjeller, misnøye innad på arbeidsplassen og at det bidrar sterkt til å svekke fagforeningenes posisjon. Lokale forhandlinger er en trussel mot fellesskolen og et likeverdig barnehagetilbud.

I tillegg til lokal lønnsdannelse ser vi at arbeidstid og andre sider ved avtaleverket i større og større grad forhandles lokalt uten tydelige rammer eller retningslinjer. Dette gir store forskjeller mellom fylkeskommuner, kommuner og til og med arbeidsplasser. Dette undergraver igjen det sentrale avtaleverket og fagforeningenes forhandlingsposisjon.

Utdanningsforbundet må utvikle en tydelig strategi for aktivt arbeid mot lokale forhandlinger om lønn og arbeidsvilkår, og bygge allianser med andre deler av fagbevegelsen.

Kampen mot lokale forhandlinger om lønn og

arbeidsvilkår må være en viktig del av diskusjonene på alle nivåer i organisasjonen i forkant av landsmøtet 2015.

Felles uttalelse fra deltakerne på Bergenskongressen 17.-19. oktober 2014

Bjarne Mohn Olsvold | leder i Utdanningsforbundet Bergen

NTNU og HIST i Trondheim tilbyr høsten 2015 yrkesfaglærerutdanning i
BYGG- OG ANLEGGSTEKNIKK TEKNIKK OG INDUSTRIELL PRODUKSJON
ELEKTROFAG HELSE- OG OPPVEKSTFAG (RESTAURANT- OG MATFAG TILBYS I 2016)

Bli kvalifisert for fast stilling

Søk på www.samordnaopptak.no

3-ÅRIG YRKESFAGLÆRERUTDANNING – BACHELOR, OPPTAKSKRAV:

- Fag-/svennebrev eller tilsvarende
- Minimum to års relevant yrkespraksis
- Generell studiekompetanse eller realkompetanse

STUDÉR HJEMMEFRA

Studiet er samlingsbasert med tre ukesamlinger i Trondheim hvert semester. Vi arbeider med å styrke bruken av nettundervisning som et supplement til samlingene.

GODE TILBUD TIL DEG SOM ALT ER I SKOLEN

Yrkesfaglærerutdanning (YFL) ved NTNU og HiST egner seg godt for deg som alt arbeider i videregående skole, og som har behov for å ta hele eller deler av yrkesfaglærerutdanningen for å oppfylle kravene for fast tilsetting.

Enkeltemner som videreutdanning?

Oversikt: www.hist.no/YFLemner
Du søker på HiST SøknadsWeb

Bli yrkesfaglærer • Studér hjemmefra

Forholdene må legges til rette

Det er viktig at skolen legger forholdene til rette, slik at ansatte som skal ta yrkesfaglærerutdanning kan kombinere jobb og studier på en god måte. Vi anbefaler delvis frikjøp i studietida. Vi tilbyr et tett samarbeid både med student og avdelingsleder/rektor på den enkelte skole.

Et eget tilbud for deg som har PPU fra før

Du som har PPU, men mangler yrkesfaglig bredde og dybde, kan søke om å få innpasset det meste av PPU. Dersom du kommer fra BA, EL eller TIP, tilbys du et eget løp der all undervisning i Trondheim kan avvikles på 2 år. Les mer om dette tilbudet på www.ntnu.no/studier/byrk.

MERK! SØKNADSRIST 1. MARS
for søkere uten generell studiekompetanse
samt for tidlig opptak
Øvrige søkere 15. april

Mer info: www.ntnu.no/studier/byrk

● Resolusjon

Et blikk inn i barnehagehverdagen

Ettåringer møter leire for første gang. De blir kjent med et nytt materiale, de blir kjent med seg selv, de observerer og hermer etter hverandre. De banker på leira og ler. Pedagogen observerer, støtter og setter ord på hendelsen. Er leira myk? Banker du på leira, blir du klissete på hendene.

Toåringer finner spor i snøen: kattespor, bilspor, sykkelspor. Ivrige barn løper og oppdager stadig nye spor, pedagogen setter ord på hva det er og undrer seg sammen med barna. Barna får fotografere sporene. De lager fortellinger og tegner hendelsen; Hvor gikk vi, hvem var med, hva så vi? Opplevelsene bearbeides gjennom samtale, tegning og maling og studier av bildene.

Treåringerne er opptatt av bokstaven sin. Overalt leter de etter bokstaven sin, eller mammas og pappas. Pedagogen fanger interessen og utforsker og videreutvikler interessen for bokstaver sammen med barna.

Hva kan fly? Dua, kråka og mye mer! Pedagogene reflekterer over barnas svar som ble skrevet ned som tekstsaking. De tar noen valg ut fra hva som synes å være forskbart og størst interesse for.

Tre- og fireåringer studerer kråka. Noen tegner foten til kråka. En utstoppet kråke står på bordet og kan studeres. Pedagogen er nært på og støtter barn som har liten tro på egen tegneferdighet. Se her, hva er dette, begynn med klørne! Flott du fikk det til! Hvor mange klør har kråka, kan du telle dem? En annen gruppe lager animasjonsfilm.

Femåringer studerer flua. De fant en død flue – hvor tung er den? Flua veier ingen ting. Vi må ha en annen vekt med gram. Flua veier fortsatt ingenting. Det ble starten på et stort veieprosjekt. Hvor mye veier en voksen i barnehagen, og hvor mange barn må vi ha for å veie like mye som en voksen? Mange hypoteser ble presentert og prøvd. Kan en som er yngre veie mer enn en som er eldre? Hvor mye er egentlig 8,5 kg? Kan vi bruke melketopper for å se hvor mye det er? Hva er halvparten?

Forskning viser at en barnehage med god kvalitet, nok og kompetente voksne, er den største suksessfaktoren for å gjøre et barn godt rustet til å møte verden. Rammeplanen for barnehagen stiller store krav til hva barnehagen skal. «Barnehagen skal bidra til trivsel og glede i lek og

En barnehage av god kvalitet, nok og kompetente voksne er den største suksessfaktoren for å gjøre barn godt rustet til å møte verden, ifølge forskning. Gi barnehagene i Stjørdal gode rammebetingelser nå! krever lokallaget der. ILL. FOTO INGEBJØRG JENSEN

læring, og være et trygt sted for fellesskap og vennskap» (Sitat fra formålsparagrafen).

Gi barnehagene i Stjørdal gode rammebetingelser nå!

Utdanningsforbundet Stjørdal

● **Til «Mer autoritær ledelse på norske arbeidsplasser» på utdanningsnytt.no/111214**

Fagleg leiarskap eller «psykisk terror»?

Heile to av tre norske arbeidsplassar har fått eit meir autoritært klima dei siste åra, ifølgje ein fersk måling organisasjonen Lederne har gjort, skriv utdanningsnytt.no.

Etter at arbeidslivet i Noreg vart dreia mot det økonomisk administrative paradigmet, har mange arbeidstakarar opplevd ei svært uheldig utvikling, ikkje minst i skolesektoren, med tidstjuvar og detaljstyring. Det humanistiske klima må vika for styringsrett, ordre- og instruksetikken.

I Dokument 25, Oslo kommune 2010-2012 lyder det slik i paragraf 14.1 «Skriftlig tjenestepåtale. Når et forhold påtales skriftlig, kan tillitsvalgte med vedkommende arbeidstakers samtykke underrettes ved gjenpart med den som har gitt påtalen. Krav om forhandlinger må være framsatt innen en uke. Skriftlig påtale kan ikke brukes til arbeidstakers skade, når vedkommende i 3 år etter påtale har vist korrekt forhold i tjenesten.»

Denne paragrafen er svært skremmende fordi det vert gjeve rom for den private justis på ulike byråkratiske nivå, den gjev ikkje rett til kompetent juridisk hjelp og gjev rom for at politisk verdissyn slår svært ut i høve til utfallet. Når til dømes pedagogisk-psykologisk teneste i Oslo brukar denne paragrafen i sitt autoritære regime, er det vel neppe rettstryggleiken som står i fremste rekkje. Når ikkje munnleg tilsnakk får tid til å ha effekt, minimum eit år, vert dette meir politisk og fagleg forfølgning enn disiplinære tiltak. I slike økonomisk administrative paradigme der humaniora ikkje har plass, og kommunikasjonsetikken er på eit lågnivå, da vert dette ein paragraf som lite har å gjera i eit demokrati. Målet med å bruka denne åtgjerda er sannsynleg ein «skjult agenda» med å fjerna arbeidstakarar eller tillitsvalde som seier frå.

Det kan vera dårlege fysiske arbeidsplassar, eller fagleg usemje eller konsekvent skeivfor-

deling av lokale lønnssteg. Denne styringsstrategien smakar meir av primitiv maktbruk enn konstruktiv fagleg utvikling og rettleiing. Sett på bakgrunn av det inkluderande arbeidslivet og arbeidslinja, er vel slikt maktmisbruk med traumatiserande effekt lite i tråd med nyare arbeidslivspolitikkk?

Dette er ført og fremst eit reiskap for politisk høgreside, som brukar denne ukritisk, i Oslo kommune, til dømes. Dei mykje omtalte «leiarkontraktane» i Oslo kommune er sett i søkelyset, og her har nok dei kommunale politikarane ein jobb å gjera kanskje, om det inkluderande mobbefrie arbeidsmiljøet er viktig? På språkdagen kom følgjande utsegn frå ein professor ved Universitetet i Bergen: «Der alle tenker likt, foreligger ingen tenking». Kan dette vera nyttig der omgjøret «fellesforståelsen» er eit leiarkantra?

Jan-Magne Rinde

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Difor går det ofte lang tid før tekstane kjem på trykk, nokre gonger så lang tid at dei vert uaktuelle. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår. For innlegg på innspellass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

● Åpent brev til Utdanningsforbundet

Utdanningsforbundet bryter formålsparagrafen i norsk skole!

I Dagsavisen 15. april og Utdanning 09/2014 har Utdanningsforbundet et utspill om å fjerne elever som er skeptiske til menneskeskapte klimaendringer. I Dagsavisen står det: «Mange elever går ut av skolen som klimaskeptikere. Det må det bli en slutt på, mener Utdanningsforbundet»: dagsavisen.no/samfunn/gar-ut-av-skolen-som-klimaskeptikere/

Denne saken har jeg omtalt i Dagsavisen 25. april, og Utdanning 11/2014. Jeg oppfattet denne saken som så graverende at jeg henvendte meg til Kunnskapsdepartementet, med spørsmål om hvordan de så på dette utspillet fra Utdanningsforbundet. Her er svaret: <http://www.climometrics.org/14kdutda.jpg>

Det er altså ingen tvil: Utdanningsforbundet bryter formålsparagrafen i norsk skole, når de vil

fjerne elever som er skeptiske til klimaendringene, slik de fremstilles i norsk skole.

Stikk i strid med formålsparagrafen, der det heter:

«... skolen har en viktig oppgave i å bidra til at elevene utvikler sin evne til å vurdere, drøfte og reflektere over informasjon fra ulike kilder. Slik praksis er i tråd med skolens formålsparagraf, hvor det står: «Elevane og lærlingane skal lære å tenkja kritisk, og handle etisk og miljøbevisst». Dette er også fulgt opp i skolens læreplaner ...»

Ønsker Utdanningsforbundet elever som blir passive tilskuere til samfunnsspørsmål og samfunnsutviklingen. Forbundet ønsker å bli kvitt selvstendige elever, som tar stilling til sakene,

basert på egne vurderinger av ulike kilder. Slike elever vil Utdanningsforbundet sette en stopper for!

Mine spørsmål til Utdanningsforbundet:

Hvordan har dere tenkt å oppfylle formålsparagrafen, og samtidig fjerne skeptiske elever i skolen? Basert på forbundets utspill i Dagsavisen og Utdanning, hva slags elever er det dere ser for dere i fremtidens samfunn?

Er det virkelig riktig at dere foretrekker passive tilskuere, elever som ikke er i stand til å tenke selv, og som er avhengig av at skolen og læreren forteller hva de skal tenke og mene?

Dette brevet er sendt Utdanningsforbundet.

Erik Bye | dr. philos. i kjemi

● Nynorsk vekke frå regjeringa sine nettsider

Regjeringa har blitt til regjeringen

Regjeringa har fått seg nye nettsider. Der ein tidlegare lett kunne finne synleg nynorsk, er denne no forsvunnen. Før kunne ein vitje nettstaden regjeringen.no, no blir ein automatisk sendt vidare til regjeringen.no. Tidlegare kunne ein velje å lese sidene på nynorsk, no kan ein berre velje mellom norsk, samisk og engelsk. I praksis vil det å velje norsk seie å velje bokmål.

Oppussinga av nettsidene vart gjort så grundig at ein pussa vekk nynorsken i same slengen. Det er ein språkleg arroganse som ikkje er ei regjering for eit tospråkleg land verdig.

Regjeringa tok styringa for eit Noreg med to jamstilte språk og kom ut som ei bokmålsregjering. Sjølv skriv dei på sidene sine at dei i staden for å ha ein eigen nynorsk versjon av nettsida, skal dei no

veksle mellom bokmål og nynorsk på nettsida. Det er ikkje Noregs Mållag motstandar av, men då må nettsidene samstundes stå fram som tospråklege, og nynorsknamnet må vere godt synleg. Det er det ikkje no. Noregs Mållag reknar med at dette blir ordna opp i så snart det lèt seg gjere.

Marit Aakre Tennø | Leiar i Noregs Mållag

Der ein tidlegare lett kunne finne synleg nynorsk på regjeringas nettstad, er denne no forsvunnen. Noregs Mållag reknar med at dette blir ordna opp i snarleg.

ILL: SKJERMDUMP AV REGJERINGEN.NO

● Språk

Oppmodar NSB til å syne fram dialektmangfaldet

I Noreg har vi mange dialektar, som avspeglar mangfaldet av norske identitetar og kulturar. Ein slik rik språkavv bør vi som samfunn vere flinke til å syne fram. Her meiner vi at dei store samfunnsaktørane har eit særleg ansvar. Dette gjeld ikkje minst dei som gir informasjon over høgtalaranlegg.

Kvart år reiser meir enn 40 millionar nordmenn med toga til NSB. Etter som togforetaket når ut til så mange, i så mange delar av landet, har dei eit glimrande høve til å spegle dialektmangfaldet blant kundane sine. Dette kunne dei gjort ved å ta i bruk fleire dialektar i dei førehandsinnspelte høgtalarmingane sine.

I august gav Norsk Målungdom skryt til Widerøe for at dei brukar ulike dialektar i standardmeldingane sine. Widerøe går føre som eit godt forbilde, og NSB og andre kan lære av dei. Kvifor kan ikkje ein med Gjøvik-dialekt spele inn meldingane til Gjøvik-banen, ein frå Stavanger spele inn til Stavanger-banen, og nokon frå Bodø eller Helgeland spele inn til Nordlandsbanen?

Dersom NSB har vilje og lyst til å gjennomføre eit slikt dialekttiltak, er vi i Norsk Målungdom sikre på at dei får det til. Teknologien burde i alle fall ikkje vere noko hinder. Dersom NSB hadde teke fleire dialektar i bruk, ville dei vist meir respekt for kundane, for nedverd uttale og ikkje minst det norske språkmangfaldet. Det kan vere eit fint nyttårsforsett for NSB.

Kristofer Olai Ravn Stavseng | Nestleiar i Norsk Målungdom

● Kommunen som skoleeier

Et eksempel på kommunal styring

Skolen i Hole i Buskerud ligger på landsgjennomsnittet når det gjelder elevprestasjoner, men skoletilbudet er i fare for å bli svekket. Det viser årets tilstandsrapport for kommunen som ble lagt på bordet i kommunestyremøtet 15. desember i fjor.

Etter at kommunene ble pålagt å lage årlige tilstandsrapporter, synes det å ha blitt en dreining mot ensidig vekt på kjernefaga norsk, matematikk og engelsk, og da ikke minst vektlegging på nasjonale prøver i disse faga. Hva med de andre faga? Det gir ikke Holes rapport svar på, men nettopp dette kan være forklaring på visse uheldige sider i Hole-skolen som gjør at noen elever kommer skjevt ut, ikke minst gutter. 72,3 prosent av elevene som får spesialundervisning, er gutter.

Tilstandsrapporten har en tankevekkende og utfordrende konklusjon. Sjølv om det står bra til med skolene i Hole, er det en nedgang når det gjelder ressurser og resultater. I løpet av de siste fem

åra er det blitt fire færre lærerårsverk, mens det er blitt 30 flere elever. Nedgangen i grunnskolepoeng for Hole ungdomsskole blir forklart med mindre lærertetthet. Og det står at når ressursene går ned, øker behovet for spesialundervisning.

Dette burde kommunestyret tatt med inn i budsjettdebatten, og ikke stirre seg blind på tall fra det nasjonale informasjonssystemet Kostra, slik debatten om 2015-budsjettet ga inntrykk av.

Hole har et spesialpedagogisk tiltak utenfor elevenes nærskole, kalt Broen. Elevene får her opplæring (med praktisk tilnærming) om universet, julemattradisjoner og julepynt og historie om vikingtida, samt de har hatt aktivitetsuke.

En skal være forsiktig med å generalisere ut fra egne erfaringer, men med lærererfaring (inspirert av Summerhill, Jens Bjørnebos bok «Jonas» og Den frie skole i Danmark) fra langt tilbake i forrige århundre, helt tilbake på 1960-tallet, drev jeg med

slik opplæring i den ordinære opplæringa. Broen kan følgelig nedlegges, og arbeidstakerne bli overført til skolene.

Tilstandsrapporten viser også at flinke elever får utfordringer i Hole-skolen. Flinker 10.-klassinger i matematikk får opplæring i pensum fra videregående trinn 1 på Ringerike videregående skole i Hønefoss. Men rapporten sier ikke noe om resultatet av denne opplæringa.

Viktigst av alt når det gjelder Holeskolen, er imidlertid hvordan det går med elevene når de kommer ut av grunnopplæringa. Hvor mange fullfører videregående opplæring? Et forslag om at kommunestyret må få rapportert om dette, ble nedstemt!

Det får meg til å påstå at Hole kommunestyre er en dårlig arbeidsgiver, både når det gjelder skolepolitisk innsikt og evne til å ta ansvar for skolen.

Fred Harald Nilssen

● Til «Å bruke fagskolene til å kvalifisere «lettlærere» er ikke gjennomtenkt» på utdanningsnytt.no/181214

Nye behov – nye ideer?

Det høres kanskje besnærende ut å prøve å løse problemet med læremangel i skolen med å bruke fagskolene til å kvalifisere «lettlærere». Men særlig gjennomtenkt er det ikke, skriver Thor Åge Bergan på utdanningsnytt.no i et svar til mitt leserbrev i Utdanning 18/2014.

Jeg skal være den første til å innrømme at forslaget om et nytt profesjonsnivå som jeg i mangel av noe annet kaller «lettlærere», ikke er gjennomtenkt. Jeg er en ordinær ungdomsskolelærer. Selvsagt kan ikke jeg alene utrede ett nytt nivå av lærerkrefter i grunnskolen.

Det jeg merker meg fra praksisfeltet, er at skolen alltid har akseptert bruk av ukvalifisert arbeidskraft til noen oppgaver. Vi står foran en kompetanseheving til femårig utdanning for å bli lærer og en stor utskifting av lærerkreftene grunnet pensjonering. Jeg er redd det blir for få voksne i skolen.

Mitt innspill dreier seg om å drøfte hvordan en i framtiden organiserer og eventuelt differensier

erer arbeidsoppgavene i grunnskolen. Da blir mitt spørsmål om alle trenger samme kompetansenivå, eller om vi kan supplere hverandre med et større spenn i kvalifikasjonene.

Samfunnet og skolen er i utvikling. Gamle yrker dør ut, nye introduseres. Selvsagt kan ikke fagskolene iverksette nye studier til «lettlærere» slik skolen i dag er organisert. Nye studietilbud regner jeg med etableres i et samspill med Kunnskapsdepartementet og politiske myndigheter, fordi de mener det er et behov for en ny yrkesgruppe.

Kontaktlæreren og faglæreren har et spesifikt faglig ansvar for sine elever. Arbeidsoppgavetaket er i hovedsak båndlagt til disse oppgavene. Jeg ser for meg «lettlæreren» som personell administrasjonen lettere kan omdisponere ved behov til å løse begrensede undervisningsoppgaver.

Jeg utfordrer derfor myndighetene til å gjøre en analyse og tenke gjennom om skolen er tjent med et bredere spekter yrkesutøvere. I så fall oppstår en ny stillingstype som selvsagt skal ansettes i

faste stillinger. Vi vet at assistenter i for stor grad løser en del undervisningsoppgaver i skolen i dag, oppgaver som skal løses av lærer. Hvis en fagarbeider innen barne- og ungdomsarbeid får spesialisere seg ved et dertil egnet studium, forslagsvis lagt til fagskolen, mener jeg at arbeidstakeren får bedre kvalifikasjoner.

Jeg stiller meg spørrende til et utdanningsystem der deltakerne tenker så ferdigtenkte tanker at de ikke klarer å tenke gjennom forslag fra sidelinjen. Utvikling handler om å bevege seg vekk fra komfortsonen til en annen tankegang enn den etablerte. Det er med respekt for fagskolene at jeg introduserer dem som mulige bidragstakere til å løse rekrutteringskrisen i grunnskolen i en tid da lærerutdanningen blir svært presset kapasitetsmessig.

Arne O. Walbye | adjunkt i ungdomsskolen

Rett på sak

● Åpent brev til Utdanningsforbundet

Refleksjoner etter fjorårets oppgjør

I mai ble Utdanningsforbundet og KS enige, og forslag til avtale ble sendt til uravstemning, hvor nesten tre fjerdedeler av medlemmene stemte nei! Hvordan kunne lederen vår gå med på en slik avtale på våre vegne? Hvordan kunne hun be oss om å stemme ja?

Deretter ble det streik, og leder i Utdanningsforbundet gikk fra å være forhandlingsleder, enig med KS, til å bli streikegeneral og uenig med KS. Hva slags forhandlinger ble det? Hvor er troverdigheten?

Streiken ble avsluttet, og avisene skrev at lærerne vant. Hva vant vi? Jeg kan ikke se noe. Jo da, vi fikk beholde arbeidstiden vår, og nyutdannede lærere får nedslaget som ble tatt fra dem som er over 55 år.

Lønnen ble ikke reforhandlet, den ble slik som forslaget var før streiken og som medlemmene sa nei til. Lønnsjusteringen for oss organiserte ble gjeldende fra 1. september, mens den for de uorganiserte ble gjeldende fra 1. mai. Skal vi som er organiserte «betale» for streiken? Det bør være et krav at Utdanningsforbundet etterbetaler tillegget til oss!

I løpet av sommeren kom mange kommentarer til lærerstreiken. Det er skremmende få som vet hvordan en lærers hverdag er, men mange som tror de vet. Flere lærere gikk ut og forsvarte seg, men slike forsvarstaler burde vært nødvendige. Det er Utdanningsforbundet som skal fronte oss, det er de som skal ut i media og synliggjøre hva vi gjør og hvor mye vi jobber. Etter min mening har Utdanningsforbundet gjort en for dårlig jobb med å få fram hva læreryrket er.

Lite er endret, og lærerjobben er som før. Min tid i Utdanningsforbundet er over. Jeg ser ingen fordel med å være medlem. Jeg har mistet troen på at fagforeningen vår kan få gjennom noe som helst. Utmelding er sendt.

Mimmi Voldnes Lohne

● Arbeidsliv

Den paradoksale læreplanen

● Karl J. Skårbrevik

mag. art.

FOTO PRIVAT

Læreplanen er plan for undervisning, men ikkje for læring.

Læreplanen bestemmer kva som skal undervisast og rekkefylgje og alderssteg for når lærestoffet skal presenterast for elevane. Læreplanen er plan for undervisning, men ikkje for læring. Undervisning og læring er to forskjellige ting. Det skjer mykje undervisning utan at det skjer læring hos dei undervisninga er retta mot, og ikkje minst mykje læring utan undervisning.

Paradoksalt nok tek ikkje læreplanen omsyn til dei viktigaste føresetnadane for læring; kompetansen til eleven. Blir avstanden for stor mellom det ein kan og det ein skal lære, blir det resignasjon. Blir det for lett; berre keisamt. Loven erkjenner dette og har gitt alle elevar rett til tilpassa opplæring. Men kva hjelper vel det, når planen har som utgangspunkt at alle elevar startar likt og har same progresjon. Men læring er individuelle akselererande prosessar. Dess meir ein kan, dess meir og raskare lærer ein, og dess større forskjellar blir det mellom elevane når det gjeld læring.

Strukturen i læreplanen gjer at skolen for mange elevar blir eit evig møte med lærestoff dei ikkje meistarar, og difor ikkje lærer. Alt for mykje undervisning i skolen fører ikkje til læring. Ikkje fordi lærarane ikkje er flinke nok, men fordi dei er tvungne av læreplanen til å gå for fort eller for seint fram i forhold til den læringstakta mange av elevane har.

Gjennom 150 år med obligatorisk grunnskole har ein forsøkt å møte dette gapet i læringstakt mellom elevane med organisatoriske eller kompensatoriske løysingar, som spessialskolar/-klasser eller støtte- og spesialundervisning. Ingen har svart til forventningane.

Utviding av skuletida og utvida innhald har ført til at 20 prosent av elevane ikkje klarer å følgje med, og kanskje like mange kjeder seg gjennom skuledagen.

Når det gjeld fråfall i vidaregåande skule, møter mange elevar denne skulen med manglande kunnskap i basisfaga, fordi undervisninga i grunnskolen ikkje har ført til læring. Stadige møte med lærestoff dei ikkje har føresetnader for å lære, har skapt manglande motivasjon og dårleg innlæring.

Dette er eit læreplanproduert problem grunna rammene læreplanen legg for progresjon i undervisninga og organisering av skulekvardagen. Skal læreplanen bli ein plan for læring, må den legges til grunn at prinsippet i oppbygging av læreplanen skal vere heterogenitet. Den tradisjonelle klassedelninga basert på alder må avløyast av anna organisering. Vi har erfaringar med mellom anna aldersblanda klasser, mindre Montessoriskular, og fådelt skular, som diverre er borte grunna dårleg kommuneøkonomi.

Same kor mykje pengar politikarar gir lærarane betre kompetanse, blir problema dei same om 10 år. Det er ikkje noko galt med kompetansen til lærarane. Det er noko galt med ein læreplan som skapar ein håplaus arbeidssituasjon både for elevar og lærarar.

Ny friskolelov?

Skolepolitikk for kommersielle eiere

● **Helene Bank**
spesialrådgiver
i For velferdsstaten

FOTO NINA HANSEN

Regjeringens forslag til ny friskolelov har et oppsiktsvekkende fokus på at nyskaping og pedagogisk utvikling skal foregå under private eiere.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Det er få private skoler som ikke kan komme inn under loven. Med dette frislippet vil det også åpnes for en stor andel kommersielle eiere, som vil kreve et omfattende tilsynsbyråkrati. Derfor bør forslaget avvises. I stedet bør privatskoleloven suppleres med regler for «selveiende institusjoner» som i den danske friskoleloven, og skoleutvikling skje i fellesskolen.

Private skoler skal stå for skoleutvikling

Den blåblå regjeringens forslag til ny friskolelov åpner for mer kommersiell skole drift, på tross av regjeringens uttalte mål om at alle pengene skal komme elevene til gode. Høringsnotatet vitner om at de private eiere skal stå for framtidens blåblå skoleutvikling, mens den offentlige skolen holdes i et stramt test- og rapporteringsgrep.

Det er ikke uventet at den blåblå regjeringen vil endre privatskoleloven av 2007. Sistnevnte representerte som kjent den rødgrønne regjeringens endring av Kristin Clemets (H) friskolelov av 2003. Mens Clemets lov åpnet døren på vidt gap for kommersielle aktører i skolen, strammet de rødgrønne kraftig inn ved kun å tillate private aktører som representerer alternativ pedagogikk eller alternativt livssyn. Det er denne motsetningen som igjen kommer til uttrykk.

Regjeringen skriver at det viktigste for den er å styrke den offentlige skolen. Lovendringen begrunnes med at det er behov for økt mangfold og læring mellom skoler. Regjeringen bruker også menneskerettighetene som begrunnelse for frislippet av private skoler. Det er meningsløst i og med

at dagens privatskolelov tilfredsstillende setter kravene som menneskerettighetene setter.

I et besnærende språk beskriver de blåblå sine visjoner om hva de nye private skolene skal bidra med innen skoleutvikling. Her skal åpenbart et kritisk publikum overbevises, og muligens signaliserer dette også et håp om et bredt forlik i Stortinget.

Med erfaring fra barnehagesektoren, og utviklingen i Sverige og Danmark, er det mest sannsynlig at forslag til ny friskolelov snarere vil bringe oss i retning av den nedslående utviklingen vi har sett i Sverige, med økt segregering og forskjeller, og risiko for skolekonkurrer.

Vetorett fjernes

Regjeringen skriver at dens overordnede mål med lovendringen er å øke mangfoldet av private skoler. Det ønskes økt innovasjon, heter det, spesielt innen private yrkesfagskoler og såkalte profilskoler innen realfag, idrett, språk, kunst, kultur, og eventuelt alternativ pedagogikk. Denne oppramingen tyder ikke på at det skal legges opp til noen særlig restriktiv praksis overfor private interesser. Det må vel snarere betegnes som et frislipp for private, med departementets godkjenning som eneste reelle begrensning. Vertskommunens eller vertsfylkets vetorett, som vedtatt i den midlertidige lov til kunnskapsministeren (2014), videreføres ikke i forslaget.

Så kan man spørre seg hvorfor regjeringen legger opp til at innholdsmessig og pedagogisk skoleutvikling skal skje i privat sektor med fleksibilitet for metoder og timebruk, mens offentlig skole samtidig holdes i stramme tøyler under et stadig striktere måle- og testregime. De store visjonene regjeringen har for private skoler, kunne med fordel vært testet ut i den offentlige skolen, i samarbeid med skoleforskere og ansattes organisasjoner. Eller regjeringen kunne gitt den offentlige skolen mer rom til pedagogisk skjønn i tråd med formålet til opplæringsloven. I det hele tatt er det under sistnevnte lov at skoleutvikling hører hjemme, ikke i privatskoleloven. >

«Det er elevene som skal få tilbud, ikke selskaper som skal få tilgang til offentlige midler for en oppgave de allerede utfører.»

«Regjeringens uttalte mål om at alle pengene skal komme elevene til gode, vil ikke realiseres med det lovforslaget som legges fram.»

Private yrkesskoler

Regjeringen argumenterer med at private yrkesskoler kan få nyttige tillegg gjennom samarbeid med privat næringsliv. Men allerede i dag er det omfattende samarbeid mellom bedrifter og offentlige skoler. Det er ingen grunn til at private bransjeskoler, som eksisterer uansett, skal få sugerør ned i felleskassen. Det er elevene som skal få tilbud, ikke selskaper som skal få tilgang til offentlige midler for en oppgave de allerede utfører. Vi må ikke glemme at opplæringsloven også har allmenndannende og samfunnsmessige formål, noe bransjeskolene ikke dekker.

Når regjeringen vil løse opp den strikte oppdelingen i teori og praksis, som kom inn med Hernes' reformer på 1990-tallet, er det neppe noen som vil protestere mot det. Denne var altfor rigid fra starten. Den mer fleksible vekslingsmodellen kan med fordel brukes av offentlige yrkesskoler. Igjen, slike spørsmål bør knyttes til opplæringsloven, ikke lov om private skoler (i dette tilfellet yrkesskoler).

Regjeringen ber om innspill fra høringsinstansene om private yrkesskoler også skal få anledning til å tilby 3. videregående trinn, dersom de ikke kan skaffe læreplass. Dette er helt meningsløst. Hvis ikke private kan skaffe lærlingplass, er regjeringens begrunnelse for rent private yrkesskoler borte.

Kommersielle eiere gir kommersielle skoler

Tre av Akademiets eiere har tjent 40 millioner kroner på to år, skriver Stavanger Aftenblad (6.12.2014.). Pengestrømmen ut av skolekonsernet har økt, selv om tilsyn i 2011 konkluderte med at de hadde tatt ut 12,6 millioner kroner som skulle vært brukt på elevene.

Hvis regjeringen mener, som den skriver i høringsnotatet, at de offentlige midlene til skole i sin helhet fortsatt skal komme elevene til gode, er Akademiet og de andre skolene som har kommersielle eiere, gode å ha i minne. Det er disse loven skal stagge.

Regjeringen foreslår å videreføre forbudet mot å ta utbytte. Men dagens privatskolelov går mye lenger enn et forbud mot «utbytte» (i snever regn-

skapsmessig forstand). Et snevert «utbytteforbud» hindrer på ingen måte kommersielle eierinteresser i å ta verdier ut av skole- og velferdsvirksomhet. Det er avgjørende å skille mellom et snevert forbud mot utbytte og et bredt forbud mot å ta ut enhver form for fortjeneste. Utelukkende å regulere utbytte er meningsløst i en situasjon der det eksisterer mange andre måter å hente ut privat fortjeneste på.

Dagens privatskolelov inneholder et bredt forbud mot privat fortjeneste. Dette bør derfor ikke erstattes med en snever utbyttebegrensning, slik regjeringen legger opp til. Dagens lovtekst lyder slik:

«(a) skolen ikkje kan gi utbytte eller på annan måte overføre overskot til eigarane eller deira nærstående, verken når skolen er i drift eller om drifta blir nedlagd

og/eller

(b) skolen ikkje kan pådra seg kostnader i form av leigeutgifter for eigedom eller lokale som tilhører skolens eigarar eller på annan måte pådra seg kostnader som kan innebære at alle offentlege tilskot eller eigendelar fra elevane ikke kjem elevene til gode.

Departementet kan gi nærare forskrift om forbod mot utbytte eller anna overføring som nemnt i første ledd bokstav a.»

I dagens lovverk ligger ansvar for presisering og oppfølging hos departementet. Slik bør det fortsette, for å hindre at kommersielle eiere stadig finner nye måter å omgå lovverket på. Regjeringens

«Tilsynet med sju skoler under Akademiet-konsernet krevde tre hele årsværk i det offentlige.»

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

forslag, der man heller gir presiseringer i loven, kan fort bli for rigid og utdatert til å hindre kommersielle eieres omgåelsesmetoder.

Regjeringen åpner også for å la private selskaper drive en viss forretningsvirksomhet innen tilgrensende aktiviteter. Her ber regjeringen om innspill fra høringsinstansene om utbytteforbudet også skal gjelde denne typen virksomhet. Med disse forslagene, og den snevre «utbytte»-reguleringen, representerer den nye friskoleloven en de facto liberalisering av mulighetene for kommersiell skoledrift.

For velferdsstatens notat «Kommersielle skoler i Norge» (Atle Forfang Rostad 2014) viser at når kommersielle aktører gis anledning til å etablere og eie skoler, ja da blir det kommersielle skoler. Regjeringens uttalte mål om at alle pengene skal komme elevene til gode, vil ikke realiseres med det lovforslaget som legges fram. Regjeringens nye friskolelov vil heller ikke bidra til å tette de smutthull som dagens kommersielle eiere har brukt for å sikre sin kapitalavkastning.

Regjeringen foreslår imidlertid økte krav til innsyn og dokumentasjon, samt en karanteneklausul ved alvorlige brudd på regelverket. Trusselen om sanksjoner og karantene kan muligens virke avskrekkende, men disse lovformuleringene er lite presise og vil bli vanskelige å håndheve juridisk. Det er også avgjørende at dagens lovtekst garanterer at direktoratet kan sanksjonere private skoler og skoleeiere tilstrekkelig.

Dersom regjeringen slipper til flere kommersielle skoler, vil også behovet for ressurser til tilsyn øke tilsvarende. Tilsynet med sju skoler under Akademiet-konsernet krevde tre hele årsverk i det offentlige. Krav om tilbakebetaling av offentlige tilskudd i 2013 har ført til en klage fra Akademiet og en forhandlingsprosess som har krevd enda mer ressurser.

Kunnskapsdepartementet meldte i november 2014 at endelig avgjørelse i denne saken skulle komme innen utgangen av 2014. Avgjørelsen vil være en test på hvordan dagens privatskolelov fungerer, og gi viktig grunnlag for å forstå kompleksiteten i kommersiell skoledrift.

Mangfold eller eierkonsentrasjon?

All erfaring tilsier at når kommersielle interesser kommer inn i våre velferdstjenester, vil de presse ut de ideelle, private aktørene. Vi ser allerede tendenser i denne retningen når Akademiet-konsernet tilbyr å etablere Montessori-skoler. En tilsvarende utvikling har vi også sett innen barnehagesektoren i Norge, og skolesektoren i Sverige. I neste omgang skapes det store standardiserte konsern som markedsfører sine merkevarer overfor elevene.

Ikke-profit kan nås med lærdom fra Danmark

Regjeringen viser til erfaringer i andre nordiske land. Liberaliseringen i Sverige har ført til en dramatisk vekst av kommersielle skoler, med store kapitalavkastninger, og forskjellene i skolen har økt det siste tiåret, under privatskolefrislipp. OECD advarer mot dette, som Aftenbladet skriver (2.12.2014). Liberaliseringen fører til en omfattende sosial segregering etter kulturelle forhold og klasseforhold og til at de svakeste elever får minst. Jeg skal ikke påstå at dette er regjeringens intensjon, men det kan veldig fort bli resultatet.

Erfaringene i Danmark har til nå vært annerledes. Her har de såkalt «selveiende» skoler dominert. Den danske friskoleloven krever at skolen ikke kan eies av noen, det er regler for foreldre- og lærerrepresentasjon i styrene, og styremedlemmer kan ikke motta honorarer. I forskrift til loven er det gitt mal for vedtekter, regnskap og tilskuddskontroll. Dermed er det nesten umulig for kommersielle aktører å ta kontroll over skolene, og å legge opp til transaksjoner som det offentlige etterpå skal bruke omfattende ressurser på å avdekke.

Sammen med de strikte formuleringene i vår privatskolelov når det gjelder formål, profitt, og at skolen bare skal drive med skole, kan krav om organisasjonsform etter dansk mal i stor grad bidra til å oppfylle regjeringens uttalte mål om at alle midlene skal gå til formålet. En slik løsning vil kreve færre ressurser til tilsyn enn dagens privatskolelov, og den foreslåtte nye friskolelov.

«Liberaliseringen fører til en omfattende sosial segregering etter kulturelle forhold og klasseforhold og til at de svakeste elever får minst.»

Fredrikstad kommune

Ved Pedagogisk psykologisk tjeneste i Fredrikstad kommune er det ledig inntil en 100% fast stilling som logoped/pedagogisk psykologisk rådgiver med logopedi.

Det vil også bli ledig vikariat 50 – 100% inntil ett år for pedagogisk psykologisk rådgiver. Begge stillingene er ledig omgående.

For fullstendig utlysningstekst se www.fredrikstad.kommune.no ledige stillinger

Søknadsfrist: 05.02.15

Kontaktperson: Virksomhetsleder Guro Tendal
tlf. 69 30 55 30 eller mobil 90 50 43 57

Drammen 2036 – større, smartere og sunnere. Elvebyen Drammen ligger sentralt på Østlandet. Det bor 66 000 mennesker i kommunen, men byen er regionhovedstad for et område med 160 000 innbyggere. Drammen er i vekst, har full barnehagedekning, et variert kultur- og næringsliv og et spennende og variert boligmarked. En flerkulturell befolkning setter et mangfoldig preg på bybildet.

ER DU LÆRER?

Da er du drammenskolens viktigste ressurs
Vi tar deg som er profesjonell lærer på alvor
Velkommen som jobbsøker

Du finner mer informasjon om stillingene ved å gå inn på:
www.drammen.kommune.no/jobb

WWW.DRAMMEN.KOMMUNE.NO

Sorum kommune

Sorum er en mellomstor kommune, preget av folketilvekst og optimisme. Kommunen ligger midt i Akershus fylke, mellom Aurskog-Høland og Skedsmo.

I dag bor det 17.000 mennesker i Sorum. Sorum ligger rundt 30 minutter fra Oslo og 15 minutter fra Lillestrøm med tog. Sorum kommune tilbyr et godt arbeidsmiljø, ordnede arbeidsforhold, konkurransedyktig lønn og faglig utvikling. I dag jobber rundt 1000 dyktige og engasjerte mennesker i kommunen. Nå skal vi styrke laget og er på jakt etter nye medarbeidere.

Om virksomheten

Nordli barnehage er en fem avdelings barnehage med landlig beliggenhet ved Lørenfallet i Sorum kommune. Vi er en etablert barnehage med et nytt og tidsriktig bygg og et unikt uteområde. Vi har to småbarnsavdelinger og to storebarnsavdelinger, alle med utvidet drift og en spesialavdeling. Totalt har vi plasser for ca. 95 barn og vi er 25 ansatte. Barnehagene i Sorum er organisert i tjenesteområde Utdanning og vi er del av et stort prosjekt: Barnehager og skoler i Sorum - best i landet.

Ledige stillinger i Nordli barnehage

100 % fast pedagogisk leder stilling

100 % fast barnehagelærer stilling

40 % fast barnehagelærer stilling

For full utlysningstekst se www.lærerjobb.no

Søknad

Sorum kommune benytter elektronisk søknadsskjema. Ved spørsmål knyttet til registrering av elektronisk søknad, send en e-post til tilsettingsteamet@sorum.kommune.no.

Søknadsfrist: 02.02.2015

Kontaktperson

Lillian Nybråten, Virksomhetsleder, mobil: 902 78 163,
lillian.nybraaten@sorum.kommune.no

Kjersti Amdal Nyhus, Enhetsleder, mobil: 48950269,
kjersti.nyhus@sorum.kommune.no

Vi trenger flere dyktige pedagogiske ledere

*Satser du på oss,
satser vi på deg!*

Oppegård kommune ligger nær Oslo. Lett adkomst med buss, tog eller bil. Vi er 26 400 innbyggere, og kommunesenteret er Kolbotn.

Vi har 22 kommunale barnehager og alle ligger tett på skog og mark. Størrelsen på barnehagene varierer fra tre til seks avdelinger.

Vi ønsker deg som er

- faglig dyktig
- god til å lede små og store
- tydelig og forventningsfull
- leken, engasjert og modig

Hos oss

- får du praktisert faget ditt
- veileder vi nyutdannede
- er barnehagene selvstendige
- har vi stor arbeidsglede og entusiasme

Mer om stillingen på nettsiden vår, meny "Ledige stillinger".

Søknadsfrist: 6. februar 2015

www.oppegard.kommune.no
#etstedålske

Lærere og barnehagelærere

Vi har de
spennende stillingene!

For fullstendig utlysning se
www.finn.no eller
www.lorenskog.kommune.no

Søknadsfrist: 5. februar 2015

Ullensaker kommune er vertskommune for landets hovedflyplass og har ca 33.000 innbyggere. Kommunen er i sterk vekst og har mange muligheter og utfordringer. Jessheim er kommune- og regionsenter som ligger ca 30 min fra Oslo, og 10 min fra Gardermoen. Ullensakerskolens målsetting er høy kvalitet i opplæringen. Dette innebærer fokus på god klasseledelse og grunnleggende ferdigheter.

Ullensakerskolene er gode – og vi ønsker å bli bedre. Vil du være med?

Ledige lærerstillinger fra 01.08.2015 ved våre barne- og ungdomsskoler. Skolene har pr. d.d. også behov for lærere som kan begynne nå – ta kontakt med den enkelte skole. Gå inn på skolenes hjemmesider for å lese mer om skolene.

Ledig avdelingslederstilling på Algarheim skole.

Nyheter:

Nyutdannede lærere starter med 4 års ansiennitet, det vil si – høyere lønn fra 1.dag.

Kontaktlærertillegget er fra kr 25.000,- til kr 30.000,- per år.

Søknaden sendes til Ullensaker kommune, merket med saksnummer. Det oppfordres til å søke elektronisk. Flere opplysninger finnes på www.ullensaker.kommune.no under "ledige stillinger". Se også den enkelte skoles hjemmeside.

Søknadsfrist: 13.02.2015

- Algarheim skole, Stein Malerstuen mob.nr. 934 25 739
- Bakke skole, Lise Nyeggen Hjemberg mob.nr. 414 52 680
- Borgen skole, Jens Peter Kværner mob.nr. 976 75 839
- Døli skole og hørselsenter, Wenche L. Bariås mob.nr. 414 08 894
- Gystadmarka skole, Kari Øgar Rastad mob.nr. 990 20 733
- Hovin skole, Kjersti Iren Grønvold mob.nr. 489 59 279
- Jessheim skole og ressursenter, Wenche Øien mob.nr. 913 89 910
- Mogreina skole, Venke Håland mob.nr. 480 70 104
- Nordkisa skole, Terje Ellefsen mob.nr. 952 39 478
- Skogmo skole/senter for tospråklig opplæring, Hege P. Fredriksen mob.nr. 474 83 478
- Åreppen skole, Svein Gullerud mob.nr. 908 34 742
- Allergot ungdomsskole, Steinar Lillehaug mob.nr. 920 83 424
- Nordby ungdomsskole, Mabel Kjos mob.nr. 990 43 307
- Vesong ungdomsskole, Lillian Agedahl Westby mob.nr. 971 44 168
- Gystadmarka ungdomsskole, Ivar Chavannes mob.nr. 909 66 474
- Voksenopplæringen for Øvre Romerike, Anne Grethe Hallerud mob.nr. 488 86 460

Nordre Land kommune

FELLESUTLYSNING- LÆRERE I SKOLENE

Det er ledig et uspesifisert antall faste lærerstillinger fra 01.08.2015, samt vikariater for skoleåret 2015/2016.

Nordre Land kommune

- gir kontaktlærertillegg og tidsressurs til kontaktlærere ut over tariffavtalen
- følger opp nyutdannede lærere med regionale samlinger
- har hvert år studerende lærere i satsningen «Kompetanse for kvalitet» for skolene
- skal delta med alle skolene i en matematiksatsning i samarbeid med Høgskolen i Lillehammer
- gir rekrutteringstilskudd første og andre år ved tilsetning i faste stillinger

Opplysninger om stillingene ved rektorene:

Finn Roger Sørseth- Dokka ungdomsskole, tlf. 995 39 828

Bjørn Saur- Dokka barneskole, tlf. 934 53 808

Eva Taraldstad- Torpa barne- og ungdomsskole, tlf. 957 73 034

Laila Gladbakke - Læringscenteret, 977 91 205

Søknadsfrist: 11.02.2015

For fullstendige utlysningstekst og elektronisk søknad, se vår hjemmeside: www.nordre-land.kommune.no

Epletunet barnehage AS

Epletunet barnehage er en privateid barnehage i Aurskog-Høland kommune som søker pedagoger. Du som søker er utdannet barnehagelærer/førskolelærer med mange gode kvalifikasjoner.

Vi har en fast stilling ledig og et vikariat for en svangerskapspermisjon.

Du som søker ønsker å være i en barnehage som kan tilby:

- godt faglig miljø
- en barnehage i utvikling som du kan være med å forme
- tilbyr kompetanseheving
- trygge pensjonsordninger
- bedriftshelsetjeneste
- lønn etter gjeldende tariff
- og sist men ikke minst betydningsfullt, gode kollegaer

Fast stilling som pedagogisk leder er ledig faom februar!
Vikariatet for pedagogisk leder stilling starter i mai/juni.

Vi ønsker helst at du har erfaring i yrket, men det er ikke et krav.

Personlig egnethet vektlegges i alle ansettelser.

Politiattest må fremlegges før tiltredelse.

Søknader sendes elektronisk til Ailin Vedahl på mail:

pedagog@epletunet.no

For ytterligere spørsmål kan Ailin kontaktes på tlf: 63 86 42 70

Sandnes - i sentrum for framtiden

Vil du være med å skape en framtidsrettet skole og gjøre skolene våre enda bedre? Sammen skal vi skape et skolemiljø hvor læring står i sentrum for alle.

Lærere - Sandnesskolen

Vi trenger flere dyktige og inspirerende lærere til våre skoler fra 01.08.2015. Du blir med i et godt og sterkt fagmiljø som er opptatt av god oppfølging, veiledning og relevant kompetanseutvikling.

Søknadsfrist: 4.februar 2015

Les mer og søk på
www.sandnes.kommune.no.

SANDNES KOMMUNE

Vestnes kommune

ID 800 – Driftsleiar/Rektor ved Tomrefjord skule, Vestnes kommune

Ledig etter nærare avtale. Opplysningar om stillinga får ein ved å vende seg til driftsleiar Arild Hustad, tlf. 71189735, mob. 95003055 eller kommunalsjef Gisela Smith-Nilsen, tlf. 71184091, mob, 99441455.

Søknadsfrist: 15.02.2015

Fullstendig utlysning og korleis ein skal søke, finn de på heimesida: www.vestnes.kommune.no, eller ved å ta kontakt med Servicekontoret i Vestnes kommune, tlf. 71184005

REKTOR SØKES TIL LONDON

THE NORWEGIAN SCHOOL IN LONDON

Søknadsfrist: 15. februar 2015

www.norwegianschool.org.uk

TRENGER DU NYE UTFORDRINGER? KIRKEN TRENGER DEG!

Det er i dag om lag 600 undervisningsstillinger på landsbasis i Den norske kirke og flere vil komme. Det behøves mange nye ansatte og det trengs lærere, førskolelærere og andre pedagoger med kompetanse i kristendom/teologi.

I kirken kan du bruke kreativiteten din og evnene dine på en unik måte. Du får mulighet til å bruke hele deg. Du er med på å forme og utvikle fremtidens kirke!

Som undervisningsmedarbeider i kirken skal du hjelpe barn og unge til å utvikle sitt forhold til troen og gi hjelp til livstolkning og livsmestring.

Trosopplæring er en dannelsesprosess der undervisning, tradisjonsformidling og kristen praksis spiller sammen. Opplæringen er en lokalt tilpasset totalformidling der kunnskap og opplevelser knyttes sammen i fellesskapslæring i menighet og hjem.

Å arbeide i kirken er å være med på en spennende utvikling. Mange ting er i endring og mange ting skal utvikles. Kunne du tenke deg å være med på denne reisen?

KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon

For mer informasjon:

www.ka.no/sak/kirkeligundervisning

STØRST AV ALT

Lingit

Velkommen til gratis fagseminar med Lingit!

Lingit ønsker å øke kunnskapen om dysleksi og å sette fokus på god og gjennomtenkt tilrettelegging for elever med lese- og skrivevansker. Med oss på laget har vi gode eksterne foredragsholdere som hjelper oss til å sette bruk av hjelpemidler inn i en større og mer helhetlig sammenheng

Fagseminarene er gratis, og vi ønsker alle som er interessert i tilrettelegging for personer med lese- og skrivevansker i norsk skole hjertelig velkommen til å delta.

Vårens fagseminarer vil bli arrangert følgende steder:

Januar: Oslo (Skjetten) 22. januar

Mars: Bergen 3. mars
Ålesund 11. mars

April: Kristiansand 8. april
Fredrikstad 16. april
Tromsø 23. april

Mer info og mulighet for påmelding finner du på
www.lingit.no/fagseminarer

Høgskolen i Telemark

Alt som venter på deg

BLI LEKTOR MED MASTER I KULTURSTUDIER

Er du adjunkt i historie,
samfunnsfag, kulturfag eller språk?

Master i kulturstudier gir deg en tverrfaglig innsikt i kulturelle fenomen i moderne samfunn. Masteroppgaven kan du innrette mot en spesialkompetanse særlig relevant for din undervisningsstilling.

Studiet er **tilrettelagt for videreutdanning** ved at det kan tas over inntil fire år

Kontakt:
professor Ellen Schrupf
eller studieveileder Eline Flesjø
tlf. 35 02 62 00

www.hit.no

SØKNADS-
FRIST:
15. APRIL

MASTERSTUDIUM I UNDERVISNING OG LÆRING

Spesialiseringar innan **spesialpedagogikk, norsk og matematikk**.
Omfang: 120 studiepoeng (heiltid eller deltid).

Studiet gjev solid kompetanse for arbeid på dei respektive områda i barnehage, grunnskule, VGS og PP-tenesta. Avsluttande sjølvstendig forskingsarbeid (masteroppgåve). Studiet er samlingsbasert.

Det blir også tilbydd **vidareutdanningar** innanfor dei ulike spesialiseringane.

Kontaktar:

Fagansvarleg: Arne Kåre Toppfoll | T: 70 07 53 63 | akt@hivolda.no
Adm. ansvarleg: Ivar Hagen | T: 70 07 52 63 | ivarh@hivolda.no
Sørvistorget | 70 07 50 18 | sok@hivolda.no

Les meir på www.hivolda.no

HØGSKULEN
I VOLDA

Nordisk Pensjonisttreff 2015

arrangeres i Selfoss på Island 22. juni – 26. juni 2015.

Félag kennara á eftirlaunum inviterer til Nordisk pensjonisttreff 2015, med ankomst Selfoss mandag 22. juni og avreise fredag 26. juni. I programmet inngår heldagsutflukter med ferge og buss til Vestmannaeyjar. I tillegg flere dagstur til nasjonalparken Þingvellir, jordvarmekraftstasjonen Nesjavellir, utdanningscenteret Laugarvatn og Geysir, varme springvann.

Deltakeravgiften er for innkvartering i dobbeltrom 880 Euro per person og i enkeltrom 1.090 Euro på Selfoss hotell. I prisen inngår buss fra flyplassen i Keflavik eller Reykjavik til Selfoss tur/retur, så vel som alle bussturer og all transport i forbindelse med de turer som blir arrangert. Det er også inkludert kost og losji for alle dagene.

I tillegg til prisene oppgitt over, kommer reise til og fra Norge. Det vil bli sendt ut informasjon om eventuell fellesreise fra Oslo rundt april/mai 2015.

Skriftlig søknad må du sende innen 1. mars 2015 til Utdanningsforbundet.

Enten som post til adresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

Eller e-post til: per.satre@utdanningsforbundet.no

Husk å merke konvolutt/e-post med: Nordisk pensjonisttreff 2015, Island.

I søknaden må du oppgi: Navn, adresse, alder, telefon, om du ønsker dobbeltrom eller enkeltrom, og eventuelle allergier. Den forutsettes at den enkelte deltaker kan ferdes rundt ved egen hjelp. Aktive i organisasjonen og nye deltakere vil kunne bli prioritert.

Minneord

● Anne Birgitte Berentzen

FOTO PRIVAT

Anne Birgitte Berentzen døde etter et kort sykelleie 7. desember, to uker før hun ville fylt 99 år. Hun var en pionér innen norsk førskolelærerutdanning.

Anne Birgitte Berentzen mistet begge sine foreldre under spanskesyken, og hun vokste opp sammen med tre søsken hos sin farmor i Drammen. Der tok hun middelskoleeksamen. Senere tok hun blant annet Statens lærerinneskole i husstell, barnehagelærerutdanning ved Barnevernsakademiet i Oslo, og examen artium som privatist.

Etter flere års praksis fra blant annet barnehager ble hun i 1955 ansatt som lærer ved det som het Menighetspleienes Barnevernsinstitutt (senere Dronning Mauds Minne) i Trondheim, som var den eneste barnehagelærerutdanning utenfor Oslo. Hun var da formann i Norske barnehagelæreres forening. Hun må ha vært en avholdt lærer – hun hadde kontakt per brev med sin første klasse helt til det siste.

Fra 1967 var hun rektor ved Sørlandets barnehagelærerskole i Kristiansand, da landets tredje institusjon på dette fagområdet. I en jubileumsbok omtales hun som «... en drivkraft og spore for lærere og studenter. Vi som fikk oppleve hennes innsikt, hennes krav til egen innsats og enorme arbeidskapasitet gjennom en årrekke ble ført inn i forpliktende samarbeid De utallige stensiler og kompendier som ble utarbeidet, bearbejdet og distribuert fra hennes hånd, vil bli husket og bevart som verdifull historie fra en pionértid.» I denne tiden tok hun også mellomfag i pedagogikk. På grunnlag av dette og studier i utlandet fikk hun etterhånden særskilt lektorkompetanse. Da hun hadde passert 60, kontaktet hun departementet med sikte på avløsning.

Departementet tilskyndet da at hun dro til Tromsø lærerhøgskole, hvor det skulle etableres såkalt desentralisert førskolelærerutdanning: personer som allerede jobbet i førskoler, kunne ha sin praksis der og komme inn til samlinger ved lærerhøgskolen ca. åtte uker i året. Hun så nok på departementets tilskyndelse som et kall. Hun underviste studentgruppen på høgskolen, men

fremfor alt besøkte hun dem over hele Nord-Norge, med Widerøes små grønne Twin Ottere, som ikke var verdens mest komfortable fremkomstmidler; med hurtigruta, hvor ikke alle skipene var like komfortable og stabile som nå; med lokalbåter, som kunne være enda mindre komfortable, og med sin lille røde folkevognboble. Utdanningstilbudet var noe omstridt, og studentene ble kalt «fjern-bertan te ho Anne Birgitte»; det var neppe ment som en hedersbetegnelse, men ble det, da utdanningstilbudet viste seg å være meget vellykket. Hun ble i Tromsø til oppnådd pensjonsalder.

Anne Birgitte Berentzen var medlem av Dag-institusjonsutvalget som i «NOU 1972: 38 Førskoler» fremmet forslag til den første norske barnehageloven. Her var hun en viktig talskvinne for et mindretall som gikk inn for at barnehagen skulle ha samme verdigrunnlag som grunnskolen. Dette gikk ikke gjennom den gangen, men pekte fram mot dagens ordning, hvor barnehagene og skoleverket har en felles formålsparagraf.

Som pensjonist flyttet hun til Rykkinn i Bærum i Akershus, for å kunne bo nær sin søster. Anne Birgitte Berentzen hadde ikke egne barn, men ble, etter sine søskens bortgang, en mater familias som holdt nøye regnskap med alle sine søskens oldebarn. Så lenge kreftene tillot det, dro hun i alle familiebegivenheter. Sine siste år tilbrakte hun i en leilighet med omsorg på Bekkestua i Bærum.

I sin ungdom var hun aktiv i Moralsk Opprustning, og feiret sin 90 års dag i denne foreningens lokaler i Oslo. Hennes vennekrets fra denne bevegelsen var stor, men mot slutten var det få igjen. Hun skaffet seg imidlertid nye venner, ofte minst en generasjon yngre.

Hun var et aktivt kirkemedlem som blant annet satt i det første menighetsrådet i Kroken menighet i Tromsø. I Bryn og Haslum var hun en aktiv kirkegjenger, de siste årene aktiv bruker av kirkeskyssen. I den aller siste fasen så hun fram til besøkene fra sin sokneprest.

Karl Øyvind Jordell

Minneord

● Lena Opseth

Lena Opseth døde 17. desember 2014 etter lang tids sykdom. Hun ble 64 år gammel.

Lena vokste opp i Øyaveien i Fet kommune, Akershus. Hun mintes en barndom med fellesskap og samhold; ingen i veien skulle holdes utenfor, her var det plass til alle. Og kanskje var det allerede her, blant gode kamerater og voksne forbilder, i lek og plikter, hun utviklet sin sterke rettferdighetssans.

Lena utdannet seg til lærer og arbeidet som lærer i mange år. Hun utdannet seg også til journalist, og de siste tiårene arbeidet hun som journalist i fagbladet Norsk Skoleblad, seinere Ut丹ning. Kombinasjonen lærer og journalist passet ypperlig til en slik stilling.

Vokste du opp i Fet på 1950- og 1960-tallet, var fløtinga en viktig del av hverdagen. Ikke minst var det slik for dem som bodde i Inngjerdinga; i de selvbygde husene på begge sider av Øyaveien der den går nesten snorrett fra Idrettshallen til Merkjebraua. De aller, aller fleste som bodde langs Øyaveien, var knyttet til arbeidet ved lensene gjennom flere generasjoner.

Men i 1985 var arbeidet på elva slutt. Da ble den siste stokken fløtet gjennom Fetsund lenser og slept over Øyeren. Samme år ble Fetsund Lenseminneforening stiftet, og ved iherdig arbeid ble anlegget i vann og på land endelig fredet i 1989. I 1990 åpnet Fetsund Lenser; fløtingsmuseet.

Det var omtrent på denne tiden Harry Kvebæk, lensemuseets far og Lenas nabo, sa: Lena er god til å skrive. Vi må få henne med i styret. Og Lena ble innvalgt i styret. Hun var i noen år styremedlem før hun overtok funksjonen som sekretær. Hun var jo god til å skrive, journalist som hun var!

I kjærlighet til det lokalsamfunnet hun vokste opp i, ville Lena bruke sin journalistiske penn til å ta vare på og bringe historien og de mange fortellingene ut til folk i bygda. «Fet mangler et lokalhistorisk tidsskrift», mente Lena, og hun var drivkraften i arbeidet som resulterte i at det første nummeret av Årringen kom ut høsten 1999. Med Lena som selvskreven redaktør. Tidspunktet for utgivelsen var valgt med omhu, innunder jul; jula er ei fin tid for lesing, som hun skrev i den første lederen. I

ARKIVFOTO HARALD F. WOLLEBÆK

og med årets utgivelse av Årringen, hvor blant annet Lena er intervjuet om sin barndom, byr Årringen på nærmere ni hundre sider lokalhistorisk stoff.

For dette arbeidet mottok Lena Fet kommunes kulturpris i 2012 – en velfortjent pris for et stort og viktig arbeid.

Lena har satt spor etter seg i Fet og vil bli husket og savnet av mange. Fetsund Lenseminneforening vil takke for det arbeidet Lena la ned for lenseminneforeningen, og for at vi alle har fått Årringen. Årringen skal fortsatt komme ut, hvert år like innunder jul, for jula er ei fin tid for lesing.

Våre tanker går til Lenas nærmeste; Aslak, Bodil, barnebarna og hennes øvrige familie.

Turid Pettersen
Fetsund Lenseminneforening

Bjørn Saugstad | Advokat i Utdanningsforbundet

FOTO ERIK M. SUNDT

LOV
og
rett

Forslag til endringer i arbeidsmiljøloven

Før jul i 2014 la Regjeringen fram forslag til endringer i arbeidsmiljøloven på en del ulike områder.

Unio, LO og YS har tilkjennegitt sterk motstand mot endringene, og det er varslet politisk streik onsdag 28. januar.

Endringene som er foreslått, gjelder midlertidig tilsetning, arbeidstid, aldersgrenser, strafferammer og kollektiv søksmålsrett.

Når det gjelder *midlertidig tilsetning*, foreslås det at arbeidsgiver kan tilsette en arbeidstaker midlertidig for en periode på inntil 12 måneder, uten at en trenger å stille vilkår for tilsetningen. Det foreslås videre at arbeidsgiver etter utløpet av perioden på 12 måneder ikke kan tilsette annen arbeidstaker til å utføre det samme arbeidet. Men arbeidsgiver gis likevel adgang til å tilsette midlertidig på et annet rettsgrunnlag. Det foreslås videre at arbeidsgiver ikke kan tilsette mer enn 15 prosent av de ansatte midlertidig, uten vilkår.

Denne øvre grensen på 15 prosent gjelder ikke for andre rettsgrunnlag, eksempelvis vikariater. For disse tilfellene kan det tilsettes midlertidig utover 15 prosent-grensen.

Dette vil kunne medføre at langt flere enn 15 prosent av de tilsatte i en virksomhet vil kunne bli tilsatt midlertidig.

Det foreslås også flere endringer når det gjelder

arbeidstid. For det første foreslås det at adgangen til å avtale gjennomsnittsberegning av arbeidstiden økes fra 9 til 10 timer ved individuell avtale, og fra 10 til 12,5 timer ved lokal avtale.

Arbeidstilsynet gis også en utvidet adgang til å dispensere slik at det kan gis alternative arbeidstidsordninger.

Videre foreslås det at grensen for pålagt overtid kan økes fra 10 til 12 timer pr. uke og fra 25 til 30 timer pr. måned. Arbeidstilsynet gis utvidet ramme for å dispensere fra 20 til 25 timer pr. uke.

Når det gjelder søndagsarbeid, foreslås det at utgangspunktet om at det skal være forbudt med søndagsarbeid endres, slik at det skal kunne være tillatt «når arbeidets karakter» gjør det nødvendig.

Dessuten foreslås det at hovedregelen når det gjelder beredskapsvakt endres slik at kun en åttendedel av vekten utenfor arbeidsted skal regnes inn i den alminnelige arbeidstiden, mot en femtedel del tidligere.

Det foreslås også at *aldersgrensen* heves fra 70 til 72 år.

Verdt å merke seg er det også at det foreslås at *strafferammene* etter arbeidsmiljøloven heves fra tre måneder til inntil ett år, og fra to til tre år ved straffeskjerpene omstendigheter. Samtidig fjernes straffeansvaret i arbeidsmiljøloven for en del mindre alvorlige saker.

Til sist foreslås det at fagforeningens adgang til å reise *selvstendig søksmål* ved påstand om ulovlig innleie fra bemanningsforetak, fjernes.

«... langt flere enn 15 prosent av de tilsatte i en virksomhet vil kunne bli tilsatt midlertidig.»

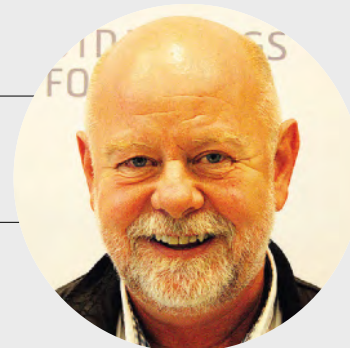

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Terje Skyvulstad | 1. nestleder

FOTO: STIG BRUSEGARD

Zola-pris til inspirasjon

13. januar fikk lærerne Marius Andersen og Joakim Bjerkely Volden Zola-prisen. Prisens formål er å inspirere enkeltpersoner til å vise sivil mot. Prisen tildeles personer som åpent og uredd har avdekket eller motarbeidet forhold som truer menneskeverd, demokrati og rettssikkerhet.

I forbindelse med årets pris uttalte Zola-prisens styreleder, Petter Mejlænder, at de to lærernes innsats har virket positivt for menneskeverd og rettssikkerhet i norsk skole som helhet:

– Marius Andersen og Joakim Bjerkely Volden viste et forbilledlig engasjement og sivil mot da de skjønte at ordningen med halvårige evalueringsskjemaer med 70 kryssalternativer virket nedbrytende på elever, lærere, foreldre og skolemiljøet.

Utdanningsforbundet stiller seg i rekken av gratulanter. Prisen er svært fortjent. Den er også viktig og nødvendig. Hendelsene i Sandefjord er ikke enkeltstående. Mange lærere, over hele landet, opplever lignende. Deres yrkesutøvelse kommer under press, og gjerne i form av det redaktør i ukeavisen Ledelse, Magne Lerø, betegnet som «vettløs målstyring». Blant Utdanningsforbundets viktigste oppgaver er å støtte våre medlemmer når de oppjonerer mot dette, slik vi også gjorde det i denne saken.

Når lærere planlegger og utfører sitt arbeid, er de først og fremst forpliktet til to ting. Det ene er mandatet de har i lovverk og læreplan. Det andre er å se og forstå sine elever og utføre oppdraget på en måte som er tilpasset deres ståsted og behov. Lærere er bevisste på begge deler. De er klar over at dette er deres oppdrag. Dette er også tydelig nedfelt i lærernes egen profesjonsetiske plattform. Når lærere vurderer hvordan de skal gå fram, er det ikke elevene som generelt fenomen de har i tankene. De relaterer sine vurderinger til unike individer som

de kjenner personlig, til enkeltstående barn og unge, alle med sine egne livsprosjekt. Lærere vet at deres beslutninger skaper vilkår for unge menneskers videre liv.

Derfor skaper det fortvilelse hos lærerne når lokale skolemyn-digheter iverksetter systemer der felles standardløsninger skal erstatte eller overprøve den profesjonelle skjønnutøvelse. Det skjedde i Sandefjord. Andersen og Bjerkely Volden (og mange andre lærere) mente at det halvårsvurderingsskjemaet kommunen ville at alle skulle bruke, ikke ville fungere læringsstøttende overfor deres elever. Deres solide argumentasjon når de nektet å fylle ut skjemaene, var bygget opp rundt hvordan de fortolket sitt oppdrag og hvordan de fortolket sine elever.

Det var ikke nok. De ble likevel truet med oppsigelse. Kommunen mente den kunne overprøve disse lærernes godt begrunnede skjønn og beordre dem til å handle i strid med egen overbevisning. Det krever mot å stå opp mot slike trusler. Andersen og Bjerkely Volden lot seg ikke kue. For dem sto noe større på spill enn deres personlige tilsetningsforhold. Deres rakryggede opptreden gjorde dette til en rikspolitisk sak. Kommunen måtte trekke trusselen om oppsigelse. I etterkant er også det omstridte skjemaet trukket og erstattet av et annet, som nettopp gir rom for klok tilpasning til elevenes behov.

Mange elever blir vurdert i samsvar med systemer som er konstruert for å møte et kommunalt tellekantbehov og ikke for å kunne møte den enkelte elevs behov. På barnehageområdet står vi nå overfor en mulig lovendring som legitimerer eiers rett til å pålegge lærere å bruke vurderingsarbeidet til å samle styringsinformasjon. Andersen og Bjerkely Volden har vist oss at det nytter å yte faglig begrunnet motstand. Det er kanskje det aller viktigste med årets Zola-pris.

«Marius Andersen og Joakim Bjerkely Volden viste et forbilledlig engasjement og sivil mot.»

Prosjekt skal avdekke tidsbruken i barnehager

Barnehagenes vurderingsarbeid øker stadig. Nå skal Fafo se hvor mye tid barnehagene bruker på rapporterings- og dokumentasjonskrav.

Sent på fjoråret startet Fafo, på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet, prosjektet «Tidsbruk i barnehager». Målet er å få kunnskap om tid brukt i barnehager til å oppfylle rapporterings- og dokumentasjonskrav framsatt fra ulikt hold. Undersøkelsen er både kvalitativ og kvantitativ.

- Vi gjør en telefonsurvey hvor målet er å intervjuere styreere i 1000 barnehager. Tanken er å få et representativt utvalg fra både private og offentlige barnehager fra hele landet.

- Vi skal dessuten besøke seks barnehager og se på tidsbruken her, sier forsker Ragnhild Steen Jensen i Fafo.

Ser nærmere på styrermodellene

Prosjektet vil også se på hvordan styrerbestemmelsen i barnehageloven fortolkes og praktiseres, det vil si hvordan norske barnehager ledes. Tidsbruk og ledelse er to spørsmål som begge påvirker den øvrige arbeidsorganiseringen i barnehagen. Et sentralt poeng i prosjektet er å undersøke hvordan valg av styrermodell i barnehagen påvirker den øvrige arbeidsorganiseringen – herunder arbeid med og tid brukt på rapportering og dokumentasjon.

- Derfor er det særdeles viktig at styrerne er villige til å stille opp. Telefonsurveyen har startet, og planen er å ha rapporten klar allerede i mars, forteller Jensen.

Tradisjonelt har barnehagene i liten grad vært lite regulert av statlige direktiver og planverk, selv om de styres gjennom barnehageloven og rammeplanen. Etter barnehageforliket i 2003, som ga rett til barnehageplass og redusert foreldrebetaling, har det skjedd en kraftig utbygging av barnehage tilbudet. Større og flere enheter har ført med seg nye

Mange barnehagelærere føler at det blir for liten tid til barna. FOTO LINDA CARTRIDGE

organisasjons- og ledelsesmodeller, men kunnskapen om tidsbruken i barnehagene er fortsatt liten.

- Fafo studerte tidstyver i barnehagene i 2012 i Alna, men ellers er det gjort få studier. Det vi hører, er at det går tid fra å være med barn til å drive med administrativt arbeid, noe som svekker nærværet i barnehagene.

- Vi ønsker nå å finne ut hvor mye tid som går med til rapportering, hvem styrerne rapporterer til og hva de rapporterer på. Vi ønsker også finne ut hvor mye dobbeltrapportering som foregår, forteller Jensen.

Undersøker tidsbruk i alle ledd

Selv om det er styrerne i barnehagene som skal svare på den kvantitative undersøkelsen, understreker hun at det også vil undersøkes hvor mye av tiden til barnehagelærerne som går med til rapportering.

Barnehage tilbudet øker i omfang, profesjonaliseres og omorganiseres i form. I en slik fase er det

viktig å unngå etablering av unødvendige byråkratiske rutiner kjent fra andre deler av utdannings-systemet, og å sikre at nye organisasjonsformer hva gjelder ledelse og arbeidsfordeling fungerer godt gitt barnehagens mandat. I skoleverket har det de siste årene vært et stort fokus på lærernes mange tidstyver. Jensen vil likevel være forsiktig med å si at barnehagene sliter med tilsvarende problemer.

- Foreløpig har jeg ikke noen sterke meninger om det. Skolen er nok utsatt for et større press enn barnehagene, blant annet på grunn av nasjonale prøver, men det er grunn til å se om det er skjedd en endring i barnehagesektoren. Vi skal være nøyaktige på hva de bruker tid på, og finne hvilke dokumentasjonskrav som kommer fra eier, kommune og stat.

- Hvordan barnehagen er organisert, og om ulike styremodeller påvirker rapporteringene, er også noe av det vi skal se nærmere på, sier Jensen.

I tillegg til Jensen, ledes prosjektet av Mona Bråten, Hedda Haakestad og Jørgen Svalund.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Godt nytt år til alle våre

I sin nyttårshilsen ser Ragnhild Lied, Steffen Handal og Terje Skyvulstad tilbake på året som har gått – og frem mot et spennende 2015.

2014 var et hektisk år for Utdanningsforbundet, ikke minst på grunn av lærerstreiken.

Streiken er sentral for Utdanningsforbundets ledelse, men vel så viktig er den påfølgende evalueringen. En foreløpig gjennomgang av den første av i alt tre evalueringsprosjekter begynner å ta form. Her får ledelsen klar kritikk for å ha vært i utakt med medlemsmassen da den anbefalte den fremlagte skissen i våres, men samtidig skryt for måten de snudde seg rundt og ledet streiken på.

Beklager anbefalingen

Utdanningsforbundets leder og nestledere tar kritikken fra medlemmene svært alvorlig.

– Vi beklager at vi endte opp med å anbefale et forslag til en arbeidstidsavtale det var så sterk motstand mot

blant medlemmene våre. Forbundet og ledelsen var ikke i stand til å fange opp stemningen ute på skolene, og det beklager vi, sier Ragnhild Lied, Steffen Handal og Terje Skyvulstad samstemt.

De understreker:

– Uravstemningsresultatet ble en vekker for oss. Dette tar vi på alvor. Som en videreføring av den pågående evalueringen er vi i ferd med å gjennomgå organiseringen av Utdanningsforbundet i en sak som til slutt skal behandles på landsmøtet i november i år. Målet må være at alle ledd i organisasjonen kommuniserer åpent og godt sammen.

Den største lærerstreiken på 30 år ble også motsetningsfylt.

– Det er første gang i lærerorganisasjonens historie at vi har hatt et så kraftig og solid flertall mot et anbefalt meklingsforslag i en uravstemning.

Samtidig ble det en av de mest vellykkede lærerstreikene vi har sett, oppsummerer Skyvulstad.

Uravstemningens betydning for medlemsdemokratiet i Utdanningsforbundet blir fremhevet spesielt av de tre.

– Uravstemningen viste med all tydelighet at medlemsdemokratiet vårt fungerer også i slike situasjoner. At så mange medlemmer så tydelig sa ifra gav oss også en viktig kraft og støtte inn i streiken og da vi til slutt gikk tilbake til forhandlingsbordet med KS, påpeker Ragnhild Lied.

Liten grunn til optimisme

Når Utdanningsforbundets ledelse ser inn i spåkula, og kanskje først og fremst inn i 2015, ser de liten grunn til stor optimisme.

– Lærerne streiket mot en utvikling vi dessverre ser i store deler av arbeidslivet, internasjonalt – men også her i landet: Mange arbeidsgivere ser en kortsiktig økonomisk gevinst i å presse arbeidstakerne på arbeidstid. I Danmark har myndighetene spart rundt tre milliarder kroner på å pålegge lærerne mer undervisnings-

tid og mindre tid til for- og etterarbeid, ifølge danske fagforeninger. Det er all grunn til å frykte et ytterligere press på norske lærere og ledere, både i skolen og barnehagen, fastslår Handal.

Ludvigsen-utvalget sentralt for skoleutvikling

Ludvigsen-utvalgets legger frem sin innstilling i vår, og deres arbeid vil bli helt sentral for utviklingen av den norske skolen i årene fremover.

– Det blir spennende å følge debatten frem til utvalget leverer sin NOU. Forhåpentligvis vil den handle om hele skolens store samfunnsoppdrag og ikke minst lærernes rolle i dette, sier Handal, og lover at Utdanningsforbundet vil gjøre det de kan for å påvirke verdimandatet til skolen.

Barnehageoffensiv

Påvirkning ønsker Utdanningsforbundet også i barnehagesektoren, hvor det skjer mye spennende i inneværende år.

– Vi har startet vår barnehageoffensiv, og dette kommer til å bli en av våre viktigste saker i 2015, sier nestleder Terje Skyvulstad.

– Vi må få norske politikere til å for-

Barnehagedagen: Bestilling av materiell

Barnehager kan nå bestille materiell til Barnehagedagen på nettet. Pakken består av to plakater; en med bilde og plass til egen tekst og en med ramme og plass til barnas Tøffe TurTips.

Bestillingskjemaet finner du på udf.no/Barnehagedagen under «bestilling av materiell». Frist for bestilling er 10. februar.

Forsikringer i Utdanningsforbundet

Har du medlemskort med bankfordeler hos oss?

Med medlemskort med bankfordeler får du medlemskort, sparekonto og kredittkort i ett med gode betingelser for sparing og kreditt. Står kontoen i pluss, beregnes innskuddsrente. Står den i minus beregnes kredittrente. Det betyr tilgang til ekstra penger hvis du trenger det, og god sparerente fra første krone når du har penger på konto.

På bakgrunn av markedstilpasning setter DNB ned renten med 0,8 prosentpoeng både på innskudd og utlån.

For mer informasjon eller bestilling, besøk udf.no/medlemskort

FORSVAR ARBEIDSMILJØLOVEN
En samlet fagforening gir en effektiv behandling av arbeidskonflikter.

POLITISK STREIK

onsdag 28. januar
kl 14.00-16.00

Finn din nærmeste markering på
www.mittarbeidsliv.no

www.mittarbeidsliv.no

medlemmer

Politisk ledelse i Utdanningsforbundet. Leder Ragnhild Lied sammen med nestlederne Terje Skyvulstad (høyre) og Steffen Handal. **FOTO** UDF/TOM EGIL JENSEN

stå hvorfor det er så kritisk at vi har den laveste barnehagedekningen av faglærte i hele OECD. Hvis alle barn skal få en god start på utdanningsløpet

sitt, må de møte flere pedagoger i barnehagene. Det må bli minst 50 prosent barnehagelærere i norske barnehager, krever de tre lederne.

Kurs og konferanser

Netthat

12. februar blir det kurs i Lærerens hus i Oslo om forebygging av hatefulle ytringer i sosiale medier. Det blir særlig fokus på utfordringer knyttet til hatprat i skolehverdagen. Marie Simonsen, redaktør i Dagbladet, innleder om hvordan hun takler netthets og sjikane. Forelesere er Anna Birgitte Nilsen fra Høgskolen i Oslo og Akershus og Claudia Lenz og Zakia Akkouh fra Det Europeiske Wergelandsenteret.

Digitale lydverktøy

for læring og vurdering

5. mars arrangerer vi kurs i Bergen der podcast er tema. Læring og undervisning gjennom podcaster gir uante muligheter for lærer og elev og er svært motiverende i bruk. Metoden krever lite programvare og kan brukes til innlæring av nytt stoff, variasjon fra andre digitale metoder, repetisjon før vurderingssituasjoner eller som flipped classroom-ideer for nye emner. Kursholder er Wilhelm Egeland.

Etisk tenketank

HVA MENER DU?

Etikk-stafett

Klassestørrelse (videregående)

TEKST Anita Rose Bakke | sentralstyremedlem og lærer i vgs

Jonas er gammel i tralten. Han har undervist i naturfag på videregående skole i mer enn 30 år, men i år sliter han. I juleferien har han brukt litt tid på å kjenne etter hvorfor han er så usigelig sliten. Og kommet frem til at det ikke er alderen; han er rimelig sprek og glad i å jobbe. Det er heller ikke faget som er stadig under utvikling, men på mange måter har sluppet «uskadet» fra to skolereformer i hans tid. Det er heller ikke elevene, eller er det det? Ja, ikke det at ikke de er lærevillige og hyggelige, men det er så mange av dem.

De siste ti årene har antall elever i klassene økt gradvis, og i år er hans naturfagsgruppe på 32 elever. Dette skaper store begrensninger på den praktiske eksperimentelle delen av faget – både utstyrs- og sikkerhetsmessige. For mange elever er det de praktiske øvelsene som tenner dem til å fortsette med realfagene, men gruppestørrelsen begrenser, og det er ikke ressurser til delingstimer.

Muligheten til å gi hver enkelt elev den nødvendige oppfølging blir også begrenset. I høst har han prøvd å ha samtaler med hver av dem (selv om fagsamtaler ikke er pålagt). Med 10 minutter pr. elev gikk det med 5,5 timer, der de 31 andre elevene jobbet uten hans faglige støtte. Det var nyttige samtaler, men også litt nedslående. Mange av elevene følte seg oversett, var usikre på å stille spørsmål i så stor klasse, og ønsket flere innleveringer og muntlige fremføringer. Problemstillinger som skyldes stor gruppe, og som kan føre til at de «møter veggene». Jonas føler med dem og fortviler over at de ikke får nytt sitt potensial til fulle.

Det er ikke bare Jonas som sliter med de store klassene. Flere av hans eldre kollegaer har sett utviklingen og gått av med AFP, og noen av de yngre har funnet seg annet arbeid. Det er belastende å stadig føle at tiden ikke strekker til. Alle som jobber med mennesker, vet dette. Bare så synd at skoleeier (les fylkespolitikkerne) ikke ønsker å forstå det, men årlig kutter i skolens budsjetter.

- Bør Jonas bare gi opp, og pensjonere seg fra det yrket han er så glad i?
- Hvem kan sørge for at festtalene fra sentrale politikere gjenspeiles i de lokale budsjettene?
- Kan momenter fra den profesjonsetiske plattformen være til hjelp?
- Hvordan kan årets kommunevalg nyttes?

Dette er tredje etappe i Utdanningsforbundets etikkstafett. Pinnen overtas av sentralstyremedlem og leder av kontaktforum UH, Brit-Helen Russdal-Hamre.

Se mer om Utdanningsforbundets arbeid med profesjonsetikk på udf.no/profesjonsetikk

Sentralstyremedlem
Anita Rose Bakke.

FOTO UDF/TOM EGIL JENSEN

Søk på våre
studietilbud!

KOMPIS – NTNU Kompetanse i skolen

Faglig og didaktisk sterke lærere for fremtidens skole.

Innenfor strategien **Kompetanse for kvalitet** defineres lærerutdanning som grunnutdanning, oppfølging av nyutdannede lærere og etter- og videreutdanning av lærere.

KOMPIS NTNU tilbyr videreutdanning for lærere og skoleledere. Våre samlings- og nettbaserte studier holder høy faglig og fagdidaktisk kvalitet.

Alle lærere som er ansatt for å undervise i skolen kan søke om å delta i videreutdanningsstrategien **Kompetanse for kvalitet** i perioden **1. februar - 15. mars 2015**.

KOMPIS NTNU tilbyr en rekke hel- og halvårsheter samt masterprogram rettet mot lærere: www.ntnu.no/kompis

Kompetanse for kvalitet – videreutdanning (30 sp) for lærere og skoleledere – studieåret 2015-2016:

- Matematikk 1 (8. – 13. trinn) med vekt på 8. – 10. trinn
- Matematikk 2 (8. – 13. trinn) med vekt på 8. – 10. trinn
- Naturfag 2 (8. – 13. trinn) med vekt på 8. – 11. trinn
- Fysikk 1 (8. – 13. trinn)
- Norsk 2 (8. – 13. trinn) med vekt på 8. – 10. trinn
Studietilbudet har fokus på norsk i mediesamfunnet
- Engelsk 1 (5. – 10. trinn) med vekt på 8. – 10. trinn
- Engelsk 2 (5. – 10. trinn) med vekt på 8. – 10. trinn
- Leseopplæring
Lese for å lære i alle fag på ungdomstrinnet
- Rådgivning 1
- Ledelse i skolen
- Rektorutdanning

Andre videreutdanningstilbud tilpasset lærere i jobb – studieåret 2015-2016:

- Matematikk DELTA (60 sp)
- Kjemi 1 (30 sp)
- Teknologi og forskningslære (30 sp)
- Nordisk språk og litteratur – nettbasert (60 sp)
- Engelsk «Take Credit» – nettbasert (60 sp)
- Spansk 1 (30 sp)
- Samfunnskunnskap 1 (30 sp)
- Kunstpedagogikk (30 sp)
- Veileder- og mentorutdanning (30 sp)
- Relasjonsbasert klasseledelse (30 sp)
- Digital kompetanse for læring – MOOC (15 sp)